Georg Lundström

Jörgenboken. Ett urval af Jörgens tidningsartiklar. Verkställdt af Artur Möller. Med 9 porträtt

Stockholm. Albert Bonniers förlag 1910.

– Läs mer om verket här

Det avbildade exemplaret tillhör Uppsala universitetsbibliotek.

Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga begränsningar. Vid användning ber vi att du hänvisar till Uppsala universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:
https://lb.se/författare/LundströmG/titlar/Jörgenboken/faksimil?om-boken

Permanent länk (URN):
https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb1615626-faksimil

Upsala Univ. Bibliotek
Sv. avd.

UNIV·UPSAL·BIBL·REG·

Jörgenboken

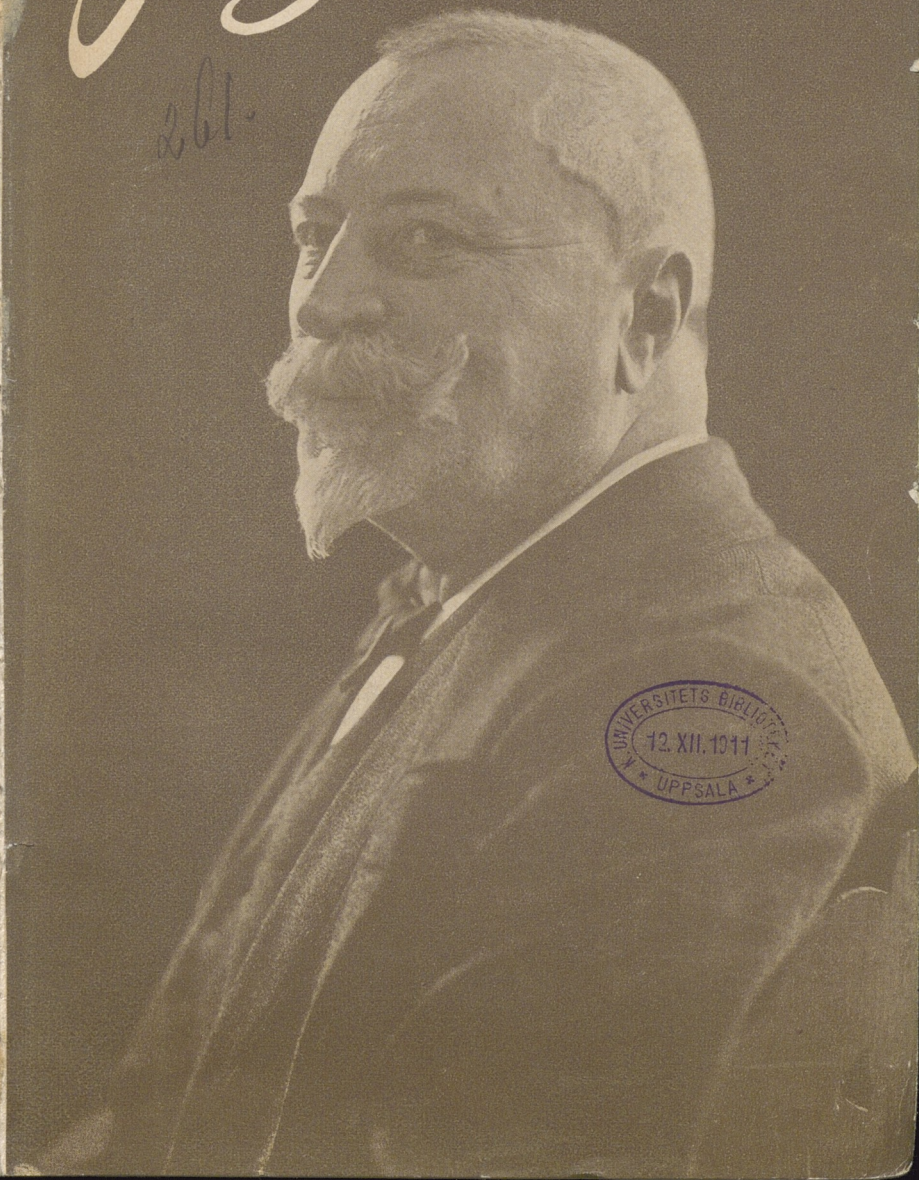

UNIVERSITETS BIBLIOTEK
12. XII. 1911
UPPSALA

JÖRGENBOKEN

K. UNIVERSITETS BIBLIOTEKET
12. XII. 1911
UPPSALA

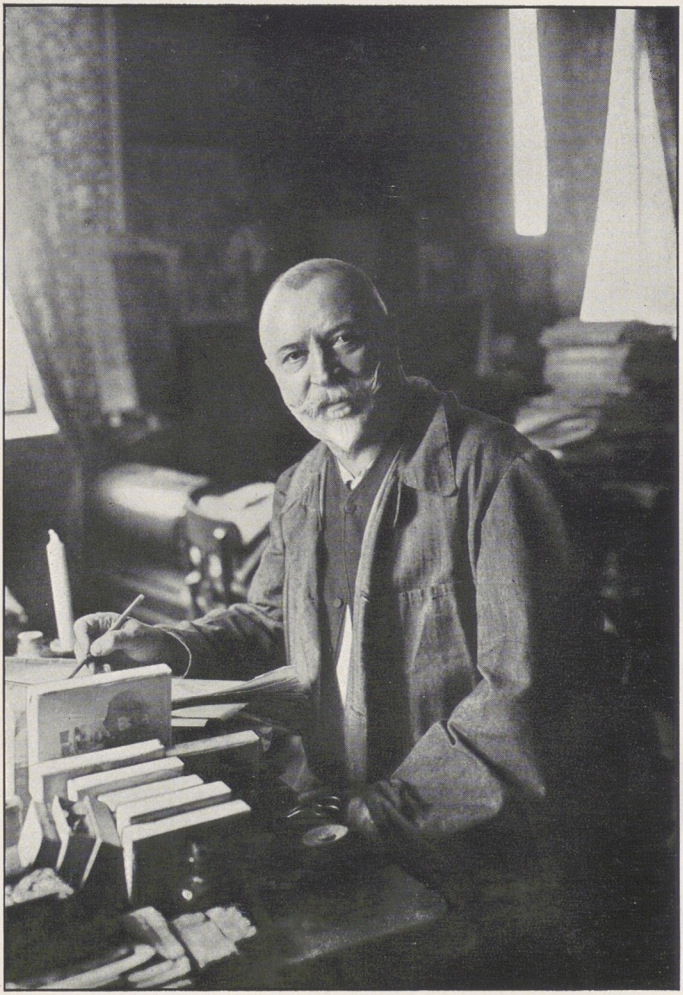

Jörgen

1903.

Lundström, Georg F.

JÖRGENBOKEN

ETT URVAL AV

JÖRGENS TIDNINGSARTIKLAR

VERKSTÄLLT AV

ARTUR MÖLLER

MED 9 PORTRÄTT

UNIVERSITETETS BIBLIOTEK
12. XII. 1911
UPPSALA

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

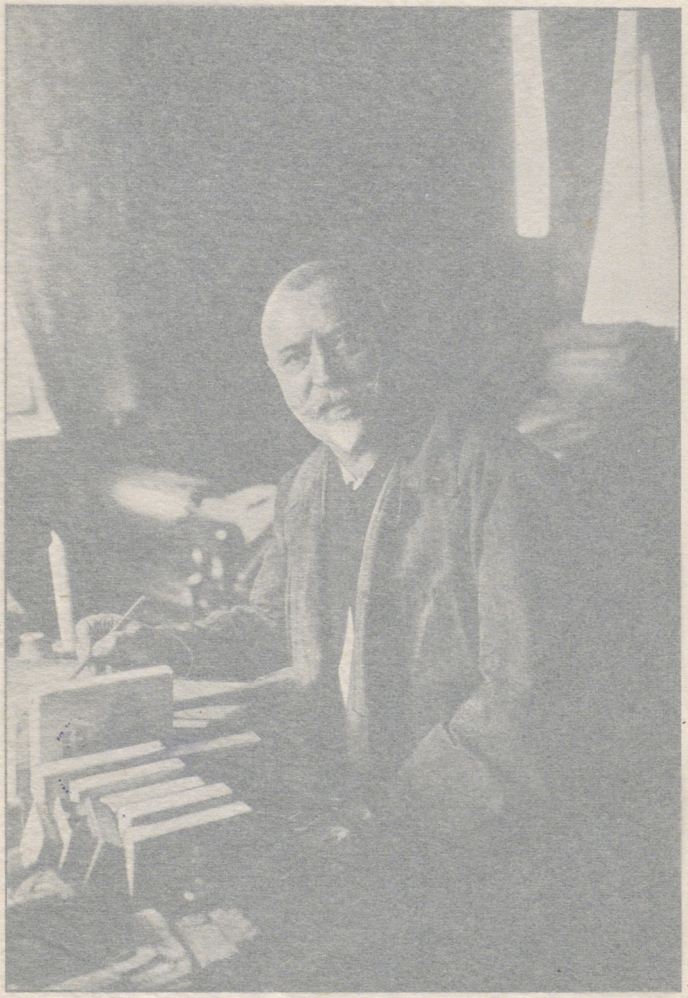

Jörgen

1903.

Lundström Georg F.

JÖRGENBOKEN

ETT URVAL AF

JÖRGENS TIDNINGSARTIKLAR

VERKSTÄLLDT AF

ARTUR MÖLLER

MED 9 PORTRÄTT

K. UNIVERSITETS BIBLIOTEKET
12. XII. 1911
UPPSALA

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1910

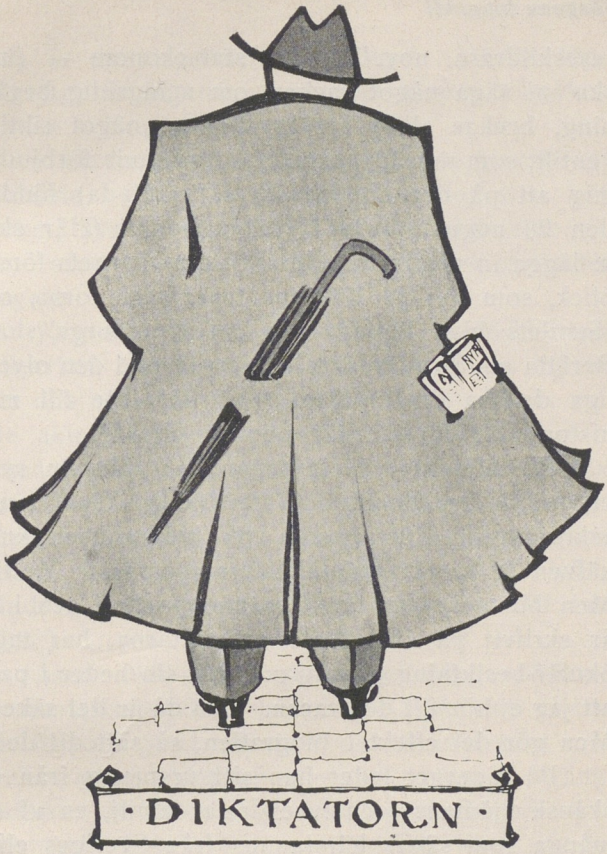

Stark ström med egna vågor går genom hafvet.

På anmodan af redaktör Janne Bruzelius lämnade Jörgen år 1886 Budkaflen följande stomme till självbiografi:

»Georg Filip Lundström, signaturerna Jörgen, Ture Gran, G. L. m. fl., såsom kåsör,

reseskildrare, novellist och statsekonom — (här ska' ni säga något vackert om mångsidig begåfning, brukas alltid i biografier — något riktigt gentilt, som min blygsamhet naturligtvis förbjuder mig att på det aflägsnaste sätt antyda) föddes den 26 augusti 1838 i Helsingborg. (Här ska' ni lägga in något annat gentilt om »barnets första blick, som föll på Kärnans tusenåriga torn», om »Sundets blåa böljar» och om Kronborgs slott. Berätta om Struensees kärlekssaga med den olyckliga danska drottningen. Det hör inte till min historia. Men det gör poetisk effekt.)

På mödernet härstammar han från en sydeuropeisk artistfamilj. (Tattarblod, liksom landsekreteraren Kurry, som på riddarhuset knöt näfven åt h. ex. statsministern — påstår Mattis. Men Mengel, som är ett sanningsvittne och i 25 år skrifvit på ett arbete om tattarna, har tagit okulär-besiktning på mig och satt sin heder i pant att jag ej hör till den racen. Och då är det säkert. Men gör det effekt i biografien, så sätt dit det!)

På fädernet leder han sitt ursprung från en skånsk sjömans- och lurendrejar-familj, en af de många som sägas härstamma från Sveriges elfte Karl och den sköna, danska prästdottern i Åhus, Anna Rönnow. (Historien om Anna är osann, påstod Wieselgren, som är lärd och jämväl räknas till den släkten. Men det gör effekt i en biografi. — Det är nästan en familje-skandal, påstod Mattis, som är afundsjuk för det hon bara är prästdotter utan kungablod. Men det förstår hon inte. Ty gammal skam är bättre än modern ära.

Det är en slags heraldisk regel. Därför föreslår jag, att legenden upptages såsom tvärsäkert faktum i biografien.)

Hans far, sjökaptenen Lars Jörgen Lundström, tillhörde i 14 år såsom jaktuppsyningsman tullverket, hvarest han på 1830- och 1840-talen var känd såsom Skånes djärfvaste och lyckligaste beslagare.

Jörgen är således född och uppfödd inom tullverket, väl förtrogen med detsammas mysterier och hyser ett fäderneärfdt hat och förakt mot »de aktade epigonerna af frih. Gyllenhaal, som också på sin tid var en hedersman», och hvilka, tålda för sin nytta i konungadömets riksdagsintriger, han sett vålla hundratals familjers ofärd genom den makt Bernadottider lagt i dylika händer. (Här behöfvas inga fraser, ty här tala fakta.)

Åren 1847—1854 genomgick Jörgen Malmö elementarläroverk på latinsidan. (Här ska' ni tala om flit och goda seder — det är inte sant men brukas alltid i biografier — och nyttan af strängt klassiska studier. Hugg litet på Hedin, så se vi gammal-bildade och gammaltroende ut. Och det ger kredit i biografier.) »Berörd af februarirevolutionen» (sedlig harm, tala litet om Frankrike såsom alla lasters vagga; brukas i biografier) utgaf han där redan år 1848 »Nordstjernan, demokratiskt organ för Malmö högre elementarläroverks andra klass' öfre afdelning» — »ty,» sade han i prenumerationsanmälan, »vi skrifva ej för bildningens plebejer i nedre lexlaget.» (Några

vackra erkännande ord åt den sanna bildningens aristokrati. Tala om att d:r Herslow och riksdagsmannen G. Beijer i samma klass hade satt upp två rivaliserande tidningar, men de blefvo undertryckta af magister Ruth, med en lång rotting, ty det var bara ett par skandaltidningar med lyxen af träsnitt, ehuru de, af afundsjuka mot Nordstjernan, låtsade sig vara samhällsbevarande.)

Jörgen, som af sina skolkamrater betraktades såsom en veklig yngling med godt hufvud (glöm för all del inte att tillräckligt betona hufvud!), öfverraskade dem en dag med att gå till sjöss. Åren 1854—1856 tog han med höga betyg de 3 då varande styrmans- och sjökaptens-examina. Från student- och kameral-examina är han däremot en af de få, som på senare tider fått k. dispens. (Här bör komma något om hyllning åt ämbetsmannadugligheten.)

År 1860 ingick han i tullverket såsom e. o. uppsyningsman i Stockholm. År 1863 började han skrifva satirer och protektionism i Nya Dagligt Allehanda, men transporterades genast därpå till — Haparanda såsom jaktuppsyningsman därstädes. Han bekrigade därifrån i tidningsartiklar på 30—40 Allehanda-spalter det svensk-finska gränslurendrejeriet, skogssköflingen, den lappska stammens undanträngande och den från rysk sida då ständigt skeende kränkningen af asylrätten för politiska flyktingar. — Och den förste, som skref ovett på mellanriksdagen, det var han just han. Och det var bra skrifvet. (Han skrifver i allmänhet bra.)

Från anno 1870 och tills för ett par veckor sedan har han grälat med herr Bennich inför Kongl. Maj:t, den ansedda institutionen, och i de snart lika väl ansedda avisorna. Men nu har man beslutat att ädelmodigt öfverlämna honom åt historien, tullverkets och konung Oscar II:s, där han nog får en bra plats. Blef 1872 tullföreståndare.

Påföljande året gifte han sig också med den unga teater- och novellförfattarinnan Ulrika Matilda Henriette Tengbom, den kända signaturen Mattis, sedan teater-direktris i Kristiania. (Här ska' Mattis ha en rad beröm, men bara en; ty mera får jag inte i hennes biografier, och det skulle dessutom skada mig såsom dagens hjälte. — Att följa med på hundsvotten i biografier, är alltid kinkigt. Jag har alltid varit nervös, innan jag hunnit läsa min rad. Och jag minnes alltid ett annat frejdadt författarpar. Min värderade vän Carlo köpte Emelies nyutkomna, samlade arbeten på tyska, sprang till bokbindaren, fick det i sista stund inkastadt på julafton. Angenäm öfverraskning. Fick en puss. Ombads att högt uppläsa företalets alla grannlåter, läste slutligen: »Vår utmärkta författarinna är redan 2 gånger gift, alla gångerna inte riktigt» — började stamma — tvärtystnade. Den obarmhärtige Braun tog, med Blanches hjälp, boken ur hans hand och fortsatte: — »lyckligt, sista gången med en högst obetydlig Stockholmslitteratör, därtill en rummelkurre (dazu ein Bummler).» Carlo svor öfver de plumpa tyskarna, Emelie, Braun, Blanche skrattade.

Detta äktenskap är barnlöst. Och makarna ha mest lefvat skilda, i Stora Brittanien, Tyskland, Norge, Österrike, Frankrike, Italien, Portugal, Spanien eller Marocko, m. m. m. m. Ty bägge äro lifliga och skarpa reseskildrare, oroliga och efter omväxling törstande andar för hvilka hemmets härd har föga lockelse. (Vacker fras.) På sina resor ha de upplefvat många äfventyr. H o n fick spanska tapperhetsmedaljen i guld (för det hon lät plundra sig af röfvare) men h a n fick ingen medalj (ty han körde bort sina röfvare och lät inte plundra sig.)

Huru man ända sedan år 1878 på det skarpaste slagits med herrar Bennich och Themptander samt nu omsider lyckats få hvarandra ömsesidigt afsatta tillhör ju världshistorien.»

— — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

I J ö r g e n förlorade den svenska journalistiken och den svenska litteraturen en af sina helstöptaste gestalter.

När S. A. Hedin icke långt före Jörgen gick ur tiden, återgaf Jörgen i Figaro sitt sista samtal med »svenska folkets justitieombudsman». Hedin yttrade vid detta tillfälle:

— Lifvet har varit bra hårdt, — och upprepade med mörkt tonfall sina ord på franska.

De väckte Jörgens förvåning.

— För mig har lifvet varit rikt på arbete, njutning, seger!

Och han tillade, som svar på »en skarp blick» från den store politikern:

— Glöm icke, att jag alltid i främsta rummet varit humorist.

Det var ju sant nog, och innebar helt visst för Jörgen själf förklaringen till, att detta »bondland» icke förmått göra lifvet surt för honom som det gjort för Adolf Hedin.

Men vi ha haft mörka, bittra humorister, ja, de utgöra väl i vårt luftstreck flertalet. Jörgen var en ljus, en lifsbejakande humorist. Grunden därtill är — som alltid — mindre att söka i hans öden, som delvis blefvo karga och motiga nog — än i hans anläggning, den starka, harmoniska strukturen hos hans personlighet.

Tidigt framträdde hos Jörgen en utpräglad självkänsla. Det underminerande och splittrande grubblet öfver sig själf, tviflet på egen förmåga och eget värde tycks ha lämnat hans ungdom i fred, åtminstone icke afsatt några spår i hans karaktär. I en ålder, som andra ordets män bruka förnöta i ett småstadsuniversitets kvafva atmosfär, kom han ut, till sjöss. Det är lätt att förstå hur lifvet ombord fostrat honom till kufvande af de vekare, mindre karlavulna känslorna, befordrat en käck och hård lifssyn. I egenskap af styrman på sin fars ägande skuta vande sig redan ynglingen att befalla. Den roll daggen spelar om skeppsbord har väl sin andel i Jörgens senare, icke värst sympatiska vurm för prygelhistorier och prygelstraff.

De bästa och bestämmande ungdomsåren föllo för Jörgen under andra kejsardömets æra. Från

Frankrikes hjärta sköljde ett mäktigt tidvatten, en oemotståndlig flod af lifsglädje och fest öfver Europa. Tonen angafs af ett hof, hvilkets lyx, yppighet och galanteri än en gång återkallade det tjusande minnet af rococons dagar. Samtidigt vaknade bragden och äran; Magenta och Solferino fyllde åter världens öron med klangen af franska vapen, medan Garibaldis romantiska frihetskamp i alla sinnen tände en ny hänförelse.

Äfven på Skandinaviens troner sutto den tiden två folkkära och lifsglada regenter. När Jörgen återvände till Stockholm från den ominösa Haparanda-förvisningen, som grundlade hans outsläckliga hat till den Bennichska regimen, återfann han ännu Karl XV:s glada »residensköping». Pryderiet och hyckleriet hade ännu icke fått slå sig ned i högsätena. Lifvet i hufvudstaden kringskars icke af alla upptänkliga förbud och restriktioner. Man hade icke hunnit lägga sig till med amerikanska parvenu- och storstadslater; Stockholm var alltjämt en gammaldags, pittoresk, halfstor stad, i hvilken man ännu kunde roa sig tappert och — billigt.

Alla det offentliga lifvets män kände hvarandra, och brännpunkten, i hvilken man träffades efter dagens strider, var Lagerlunden. Där hade man dryftat Festsexan i Öregrund och gissat öfver, hvem väl författaren kunde vara till detta ensliga aristokratiska missljud i jublet öfver ståndsrepresentationens undergång. Där mottogs några år senare hvart nummer af först Budkaflen, så Figaro som ett evenement, sedan signaturen

Jörgen — som ju icke var någon annan än den där mörke medelålders eleganten med de spelande, genomträngande bruna ögonen, Henri IV-skägget och den oundvikliga fyrbenta följeslagaren — börjat bli bofast i spalterna.

Åttiotalet kom; men de starka andliga brytningar, som litteraturhistoriskt sammanfattats under denna etikett, satte inga djupa märken i Jörgens utveckling. Den var väl då i det stora hela afslutad; han var en färdig, hårdnad personlighet. Och Jörgens patos var icke litterärt, utan politiskt, socialt, ekonomiskt. Medan Jörgen hyste vördnad för Strindberg, hvilkens epitet »Jörgen—hämnaren» han med stolthet upprepade, gaf det »Unga Sverge» honom företrädesvis stoff till sarkasmer. Att Jörgen likväl också ägde ett skarpt och oförvilladt litterärt omdöme, om än stundom ensidigt, har han likväl senare visat. Så när han i den ypperliga motkritiken mot C. D. af Wirséns snåla och småsinta angrepp på Gösta Berlings saga var en af de första att uppskatta en — honom så antipodisk — författarinnas storhet. Så också, när han oförbehållsamt gaf Karolinerna platsen bredvid Fänrik Ståls sägner i vår vitterhet, under erkännande af, att den nya diktargenerationen gått om hans egen.

Jörgen påpekade gärna, att han på mödernet ägde romanska anor. Han älskade också tro, att han, om parisare, skulle ha slutat som statsman eller åtminstone millionär. Ja, nog skulle hans idéer där ha blifvit tagna bättre på allvar. Men det var väl ändå just det, att Jörgen, ehuru

svensk, tänkte och kände som fransman, såg världen med en fransmans ögon, som förlänade honom hans unika ställning.

Den latinska lefnadsregeln in medio consistit virtus hade i Jörgen en boren anhängare. Lika främmande för doft och vildt germanskt spritbegär som för all sorts askes, var han en ljus och vis epikuré, som också i sin religiösa och filosofiska åskådning valde den gyllne medelvägen. Själf agnostiker bekämpade och förlöjligade han »hädarynglingarna». Men ännu tokigare fann han de rättsliga åtgärderna mot dem: »åtal, som, om Han, enligt min åsikt, finnes, ju sakna medgifvande af Rätt Målsägare, och om Han icke finnes, äro, om möjligt, ännu större juridiskt nonsens.»

Gränsen för det sedligt tillåtna gick för Jörgen där det fula, låga, motbjudande började. Han var alltså hvad man nu med försmädligt tonfall kallar »esteticist». Han satte en ära i att gent emot plebejerna lika väl som mot skrymtarna »hålla lastens fana högt».

Men först och sist var Jörgen polemiker — den skarpaste vi ägt efter Palmær, som han öfverträffade genom den glödande uthålligheten i sitt hat. Han hetsade sin fiende, tills han stupade — eller bad om nåd. Mästare i glåpordet, som är den mest sammanträngda, mest outplånliga aforismen, var han hänsynslös, gick ofta i stridens hetta öfver gränsen till privatlifvets helgd, skydde ibland icke ens att förlöjliga fysiska svagheter. Men man måste samtidigt beundra hans enastående

strategi, hans förmåga att från början gripa den taktiskt riktiga positionen, från hvilken han kunde beskjuta fienden mest v o n o b e n. Ingen inkonsekvens i den andres angrepp undgick hans skarpa fältherreblick. Han afväpnade motståndarens insinuationer genom att själf öppet vidgå betydligt värre saker. Kampen fördubblade hans kvickhet och fyndighet. Polemiken var för Jörgen en nästan oumbärlig stimulus.

Om någon senterat och praktiskt tillämpat den nietzscheska sanningen: »icke genom vrede, utan genom skratt dödar man», så är det väl han.

Det kan inte hjälpas, man får ständigt nietzschemaximer i tankarna, när man skrifver om Jörgen. Själf kände han visst inte till mycket af filosofiens Napoleon, förstod kanske ännu mindre. Men i motsats till flertalet af Nietzsches proklamerade lärjungar, ägde han — jag kan åtminstone inte finna annat — i sin egen andliga struktur de drag, på hvilka den store otidsenlige igenkände sin typ, den starka och förnäma personligheten. Absolut orädd och självständig, var han raka motsatsen till »hjorddjuret», han kunde aldrig lyda ett parti, aldrig delta i »allmänt skall». Lika lågande i sin rättskänsla som i sitt hat, antände han alla ämnen, som kommo under hans hand. Allt, som stod i relation till honom erhöll förstorade proportioner, den minsta oförrätt mot något af hans »medsnillen» måste sonas med år af penitens — än då Hasses tagande till »dubbel bondbeväring»! Han om någon hade »vördnadskänslan för sig och sina likar». Det var inte

svårt att komma underfund med, hvarför sjöfolk, tulltjänstemän och tidningsredaktörer för Jörgen utgjorde samhällets naturliga härskarkast. Hans egen tulltid innesluter väl också enda rimliga förklaringen till, att Jörgen, världsberest kosmopolit och bondeföraktare, hade »näringsskyddet» och icke frihandeln på sitt program. Ingen kämpade så oförtrutet som han för pressens anseende och makt, hämnades så obevekligt hvarje verkligt eller förment »upprorsförsök» mot dem. Den svenska tidningsvärlden står i obligation till honom, icke minst därför, att han, par consequence, brännmärkte all feghet och allt förnedrande tallriksslickeri från tredje statsmaktens sida.

— — — — — — — — — — — — — — —

Albert Engström, som ofta ritat den af honom varmt beundrade Jörgen, har väl aldrig karakteriserat honom bättre och fyndigare än i den här återgifna omslagsvignetten. Grym och fruktansvärd är den mask, som Jörgen sträcker fram mot en vanartig och knäfallande mänsklighet. Men bakom den ler ett mildt, godlynt, inte så lite självironiskt gubbanlete. Jörgens närmaste, hans vänner och — annonsörer var det ansiktet välbekant. Men äfven andra, i första rummet små snälla oskyldiga barn och kloka hundar och andra värnlösa, i andra rummet den öfriga mänskligheten, som kom i beröring med honom utan att öfverträda hans »Ordningsregler», fingo nogsamt prof på mänskan Jörgens omotståndliga förbindlighet, försynta välvilja och hjälpsamhet. På

Figaro N:o 49. 1900.

Figaro

Julnummer 1900

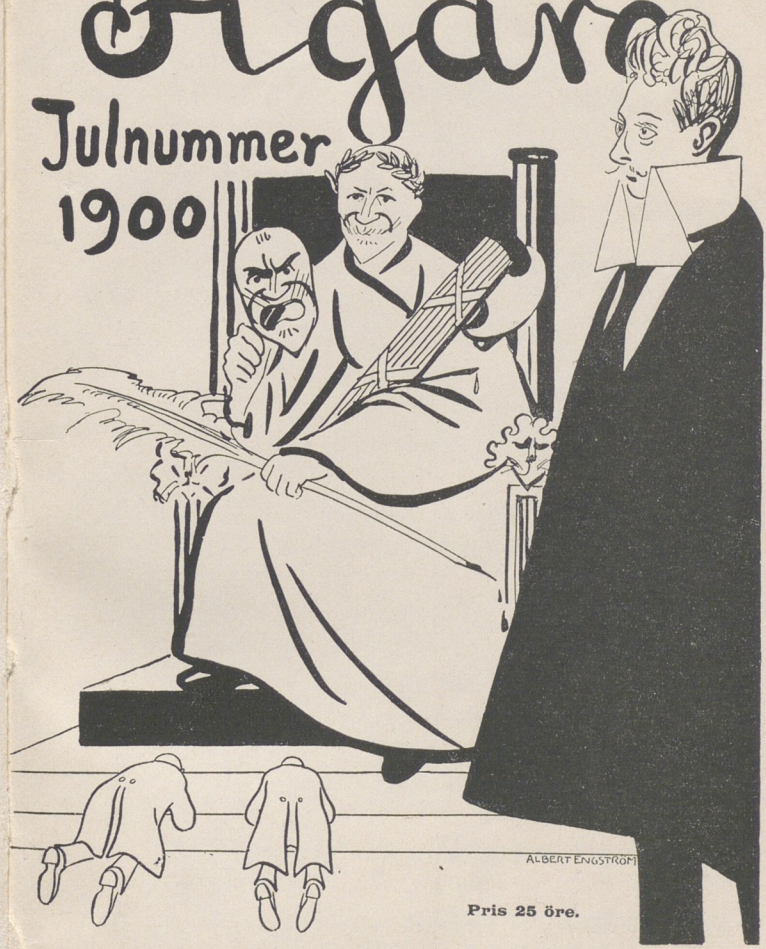

Pris 25 öre.

honom träffar en strof af den skald, han satte högst näst Byron:

Tre ting i lust och smärta
dem ägde han, käck och god:
Stolt själ och ett lättrördt hjärta
och brinnande hetsigt blod.

*

Till slut några ord om de grundsatser, som följts vid urvalet.

Jörgen, som själf icke ansåg sin största originalitet ligga i stilen, utan i »den opartiskt humoristiska synen», konsten att mäta med »snabba och oväntade mått», indelade sin produktion efter fyra stilarter.

»1:o. En fullkomlig fransk juriststil: långa satser i små stycken, då han utreder och bevisar en sak.»

Hit får man väl hänräkna Jörgens ämbetsskrifvelser, och som ett prof på hans kanslistil, för dråpligt att böra saknas i detta urval, men samtidigt omöjligt att inrangera bland hans tidningsartiklar, citeras här en hans promemoria till den »siste gränssergeanten», alltså från Haparandatiden.

»Till gränssergeanten i andra fördelningen O. N. Holst.

I gränssergeantens diarium för sistlidne juni månad förekomma följande anteckningar:

För den 16:

»I anledning af att Herr öfveruppsyningsman Lundström nu ändtligen anländt, haft på f. m. bestyr med att uppforsla mina effekter från tulljakten. På aftonen närvarit å Tullkammaren och således afslutat min Tull-Jakt sejour för sommaren.»

För den 22:

»I anledning af Hans Kongl. Höghet Kronprinsens ankomst vistats i Haparanda.» Det synes mig häraf, som skulle gränssergeanten:

1:o) tillåta sig resonera — ett högst militärvidrigt förfarande — öfver tiden för herr öfveruppsyningsman Lundströms ankomst och därvid röjt någon otålighet;

2:o) bestämdt förklarat sig ej för framtiden vilja emottaga eller kunna blifva motsträfvigt ålagd sjötjänstgöring — hvilket innefattar ej endast sidovördnad mot höga förmäns möjliga önskan, utan äfven hädelse mot Försynen, hvars vägar, såsom gränssergeanten alltid i ödmjukhet får erkänna, i likhet med Kongl. Generaltullstyrelsens, äro oberäkneliga och outrannsakliga — särdeles af en gränssergeant; och

3:o) enär den 22 sistlidna juni H. K. H. Hertigen af Östergötland besökt Haparanda, men ingalunda Sveriges kronprins, enär ännu ingen sådan är född, genom att för kronprins titulera en svensk-norsk arfprins, förklarat sig ej såsom legitim arftagare till Sveriges-Norges krona behaga erkänna den son, som af H. M. Drottningen tilläfventyrs torde kunna födas — ett decideradt maje-

stätsbrott och kränkning af bestående successionsordning;

Och får jag med anledning häraf affordra gränssergeanten vördsam förklaring öfver det anmärkta; därvid erinrande gränssergeanten, att militärvidrigt förfarande, sidovördnad mot förmän, hädelse mot försynen, majestätsbrott och kränkning af gällande successionsordning äro allvarsamma saker för en gränssergeant.

Öfriga anteckningar i diariet, att gränssergeanten den 10 hållit bevakning ombord i tulljakten »snarkande», att gränssergeanten den 13 hållit bevakning vid Salmis dagen och natten »supande» och att gränssergeanten den 15 uppseglat till Riekkola strand och där ankrat samt bevakat under natten »sofvande» — hedra gränssergeantens sanningskärlek.

Haparanda af Sjö- och Gränse-Tullkammaren samt Gränsebevakningschefsexpeditionen den 29 juli 1870.

Under Herr tullförvaltaren och Gränsbevakningschefen Krooks frånvaro på inspektionsresa till Kalix' Tullstation. *Jörgen Lundström.*»

»2:o. En vanlig konventionell akademisk, då han t. ex. skildrar.»

Här afser Jörgen sina reseskildringar. Då dels större delen af dem redan samlats i bokform (Från Polcirkel till Vändkrets, Albert Bonniers förlag 1881), dels de väl knappt kunna påräkna större intresse eller höra till sin författares mest karaktäristiska saker, har jag förbigått denna grupp.

»3:o. En stil med långa satser utan punkt och med många bindeord men med luckor i logiken, då han återger obildadt folks, bondklockares och svensk-akademisters konversation; 4:o. och en, à bâtons rompus, med korthuggna satser, då han causerar.»

Denna stil, den ryktbara, egentliga jörgenstilen, som blifvit så banbrytande inom svensk journalistik, den framträder genomförd och utbildad hos Jörgen först med slutet af 80-talet. Den artikel ur Nya Dagligt Allehanda, som inleder urvalet och medtagits som den första, signerad Jörgen, ger ju ett prof på en helt annan skrifart af äldre skola. Då en gräns måste sättas, har jag därför utgått från 1888, det år Jörgen öfvertog Figaro och inledde deras gemensamma glansperiod.

De under rubriken Ur Jörgens memoarer på senare år i Figaro synliga artiklarna ha likaså lämnats ur räkningen. De tyckas mig böra samlas till ett helt för sig, och besynnerligt vore det, om ett memoarverk, som speglar så många faser af det senaste halfseklets politiska, kulturella och litterära lif, icke skulle finna läsare. — Än mindre har det kunnat bli tal om att i detta urval inbegripa några de sällskapsregler »för god ton», som redan föreligga lätt och billigt tillgängliga i bokform. (Det passar sig inte, 13:e uppl.).

I öfrigt har min sträfvan gått ut på att få Jörgenboken så karaktäristisk som möjligt inom sin trånga ram. Och som det var karak-

täristiskt för Jörgen att vara rolig, har jag räknat på, att denna metod också befordrat njutbarheten. Helt visst komma många jörgenbeundrare icke att i denna samling återfinna de krönikor eller rakknifvar, som beredt dem största nöje. Jag kan inte annat än beklaga det och gör inga anspråk på någon objektiv riktighet hos mitt omdöme. Det har inte ens varit mig möjligt att få med alla ord, med hvilka den oförliknelige kåsören riktade vårt språk. Men jag ber dem besinna en sak. Jörgen var en af de produktivaste författare vi haft. Jag har för urvalet disponerat ungefär 200 sidor. Det material, ur hvilket jag valt, skulle sammanlagdt fylla, lågt räknadt, 12,000 likadana sidor.

Till Jörgens efterlefvande syster, Fröken Filippa Lundström, som välvilligt underlättat arbetet, och Redaktör Hasse Zetterström, hvilkens värderade råd jag inhämtat vid den slutliga sofringen, mitt hjärtliga tack.

Artur Möller.

MED TVÅL OCH BORSTE

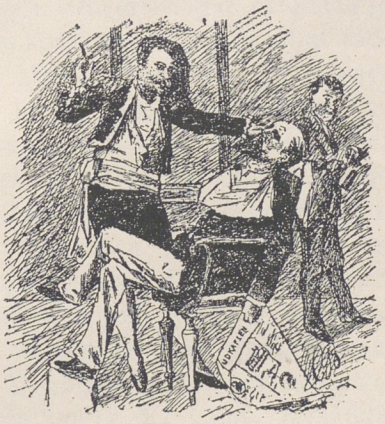

Stockholms-skvaller.

Det stora Bråvallaslaget är utkämpadt inom tidningarnas spalter och i Stockholms rådhus salar. Högtidliga såsom skalderna i konungens sköldborg, sutto herrar valförrättare och herrar notarier. De yppersta kämpar stredo i bägge härarna. Fäderneslandet, Aftonbladet, Dagens Nyheter (som en ny Starkodder, förande slagsvärdet tvehändt), Sveriges Tidning och Söndags-Nisse grupperade sig tillsammans under sitt röda banér och prydde sina hjälmar med herr Hedins sköldemärke. De stredo som väldiga kämpar, riktiga berserkar, mot Allehanda, Dagbladet och Stockholms-Posten, som församlat sig under det gamla välkända, blågula riksbanéret till strid för den nye Sigurd Ring, herr Lindhagen. Illusionen var fullkomlig. Till och med den förrädiske eller oskicklige stallaren hos Harald Blåtand saknades ej. Fäderneslandet hade benäget åtagit sig den rollen. Det var den tidningen förbehållet att, i misshugg fällande sin sin tunga, fast vänskapliga klubba öfver sin krigshöfdings hufvud, krossa hans kandidatur.

Gud bevare mig för mina vänner, för mina ovänner reder jag mig nog — torde herr Hedin

hafva fullt skäl att utropa vid tanken först på herr Leopold Alm, sedan på Fäderneslandet.

Vi vilja sätta oss fullt in i situationen den minnesrika valmötesaftonen, då herr Hedin i Börssalen stod stolt i sina vänners krets, men då herr Alm upprusande i qvasitribunen framslungade sin välment närgångna fråga, huruvida herr Hedin (och följaktligen äfven de nyliberala) tänkte inskränka konungamakten eller ej. Hvad skulle väl herr Hedin härpå hafva svarat, om ej hans mycket liberala vänners hyssningar och käppstötar tystat den oförsiktige, som vågade begagna interpellationsrätten.

Vi antaga att käpparna blifvit obegagnade och svaret blifvit jakande. I sådant fall imaginera vi oss, att dialogen mellan herrar Alm och Hedin skulle gestaltat sig ungefär på följande sätt:

Herr Alm. Huru vill doktorn verka härför?

Herr Hedin. Hm! (paus.) Genom alla möjliga medel.

Herr Alm (entusiastiskt). Äfven genom — revolutionen?

Herr Hedin. Hm! Hm! (Mycket lång paus.) Jaa!

Herr Alm (med stegrad entusiasm). Vill herr doktorn äfven, om så behöfves, alldeles kullstörta tronen?

Herr Hedin (smått generad). Ja—a—a!

Huru — fråga vi — skulle det då gått herr Hedin? Af tidningsreferaten hafva vi alla sett, att ett stadsbud, som utan att skrida till vidare handling, ropat: »Upp, gossar, fram mot Nilsson-

ska läktarn,» blifvit dömd att härför undergå två års straffarbete. Är det rättvisa häri, af hvad ansvar skulle då den drabbats, som — om än litet ogärna — nödgats på ett allmänt valmöte ropa: Upp, mina herrar, fram mot kungliga tronen!

Eller om herr Hedin, genom sina vänners tystnad, nödgats besvara den första närgångna frågan med »nej, Gud bevare oss, kommer aldrig i fråga! Ne—ej långt därifrån!» — Hvad skulle då allmänheten fått för tanke om den nyliberala sammansvärjningsklubben på Hotel royal. Hade den i sådant fall ej annat på sitt program, än biskopsämbetenas, öfverstlöjtnanternas och kronofogdarnas indragande, att göra herr Hedlund i Göteborg till krigsminister och skaffa kronolänsmännen kunglig fullmakt (möjligen med hofrättskommissariers karaktär).

Ur detta dilemma drogo sig de nyliberale på ett sätt, som kunnat anstå snarare Muravieff eller Napoleon den 3:dje än så frisinnadt folk; de undertryckte den fria yttranderätten och vädjade till käppfriheten, på ett otvetydigt sätt låtande titulus Alm förstå att de käppar, som nu dansade på golfvet, äfven, om så behöfdes, kunde välja sig en annan dansbana. Detta var ganska klokt och nyliberalt gjordt, om än egentligen liberalt i gammal mening. Royalklubben behöfver nu ej frukta ett högmålsåtal, men insveper sig fortfarande i sin mystiska blodskimrande slöja. Det hemlighetsfulla har en tjusningsmakt, som det afslöjade saknar; det veta nog herrar nyliberala.

Och tidningen Fäderneslandet sedan, huru väl

den förstått använda sin popularitet till förmån för sin kandidat, herr Hedin, som den tidningen behagade — uppriktigt sagdt — något skrytsamt uppgifva såsom sin medarbetare.

För en vecka sedan sammanträffade causeristen med ett par af stadens »tätare» borgare, minuthandlande till yrket.

— Tjänare, mina herrar! God fortsättning! Nå, på hvem tänka herrarna rösta?

— Naturligtvis på litteratören Hedin!

— Hvarför naturligtvis? Expeditionschefen Lindhagen är ju äfven en bra och frisinnad man?

— Känner honom; är bror med honom, en präktig karl, men se! han är ämbetsman.

— Hm!

Valdagsmorgonen mötte han åter sina bägge Stockholmsborgare, kommande från rådhuset.

— Nå, herrarna hafva varit uppe och röstat på hr Hedin?

— Tusan ock! Vi röstade på Lindhagen.

— Men herrarna skulle ju rösta på d:r Hedin.

— Ja visst, men så kom Fäderneslandet och skröt, att han var dess medarbetare. Man kan väl ej gärna välja en Fäderneslandsskribent till riksdagsman för Stockholms stad, det begriper väl herrn.

— Men titulus Hedin har väl ej sänkt, snarare höjt denna tidning. Dessutom skall väl Fäderneslandet vara sämre än kamraterna? Ej tycker jag.

— Betyder ingenting. Han har visat dålig smak. Vi rösta ej på nyliberala. Adjö!

Sens-moralen af detta småskvaller är:

1. Att vill man blifva riksdagsman för Stockholms stad, måste man ej hafva så oförsiktiga allierade som hr Leopold Alm och tidningen Fäderneslandet.

2. Att Stockholms kommun ännu ej är fullt mogen för röda republiken eller upplyst nog att till sitt fulla värde uppfatta den nyliberala Royalklubbens illuminanta idéer.

Detta är måhända att beklaga. Man måste dock förtrösta på framtiden. Annat är ej att göra, tycker åtminstone

Jörgen.

9 jan. 1869.

Enskild kongress hos Frälsningsarmén.

Högblå Italiensk himmel. Strålande sol. Första sommardagen med ljum luft. Sådan var midsommarafton. Folkvandring med matkorg och barnvagn. Bortångande plebs. Utdöd stad. Polisen och kronikören de enda kvarlefvande.

Östermalm. Öfverstlöjtnant von Franckens och Karl XV:s genomsprängda, nu halft bortsprängda port. Högkvarteret. Ett stort rödt orappadt tegelkapell, halffärdigt utombords med två flaggor på tak: en blågul svensk och en gul-röd-blå rutad med orden: »Sverige åt Kristus!»

I dörrn och på trappan stod en civilt herreklädd ung man med långa, ljusa mustascher och en fullvuxen men skägglös yngling i den enkla, smakfulla och klädande frälsnings-kadettuniformen: en röd stickad matroströja under en svartblå åtsittande kavajkostym med en civil knapprad och låg ståndkrage — denna med röda passepoiler och två silfver-F — samt med röd mössa af flottans officersmodell. Nedanför trappan: en helgdagsklädd gamin, en ung underklass-Lennstrand,

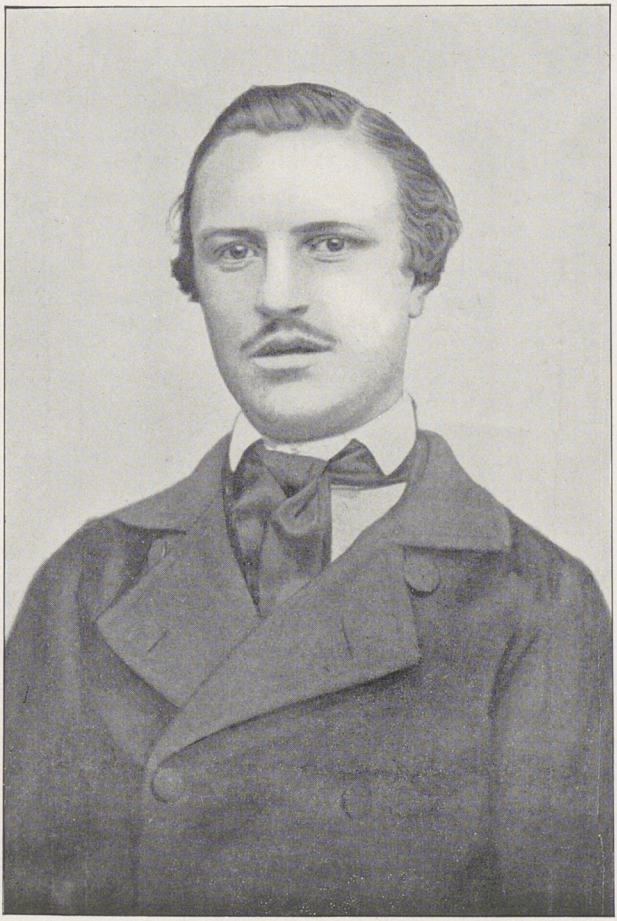

Jörgen
1856.

som skällde på kristendom och frälsningsarmé såsom bägge saknande logik, men ägande hycklare.

Statsrådet Bergström latade sig på helgdagsaftonen. Ty intet åtal följde mot denne hädande yngling.

Den civilklädde stängde vägen för mig.

— Det är här en enskild kongress i afton mellan ombud för alla rikets corpser. Och ingen får slippa in utan medlemskort — upplyste han.

— Ingen utan undantag! Så är ordren i afton.

— Ingen? Men om jag sänder in mitt kort till fröken, till kommendören?

— Nej! Hon leder kongressen. Hon kan inte taga emot det. Men är ni resande utlänning?

— Nej! Jag är — — — (Jag nämnde mitt namn.)

— Ah! Figaro! Kan ni styrka det?

Kadetten: Det är så. Var god och stig in! Jag tar det på mitt ansvar. Det kommer visst inte att missbrukas.

— Tack!

Den civilklädde: Och låt frälsa er! Och blif en af våra!

Fullt så mycket tordes jag dock inte lofva. Ty jag har ju min egen religion. Och den är en mellan-religion, precis som statsrådet Bergströms. Ingen moral och ingen tro för mig och annat bättre folk, men helvetet strängt bibehållet såsom nödigt framtidsperspektiv för sämre folk, baggbölare, tomtjobbare, tullstyrelsen och alla plåtslagarne.

Men en sak skall jag säga er i förtroende:

det är dock med mig, ungefär som med den hellenskt bildade världen för 1800 år sedan gent mot den första kristendomen. Frälsningsarmén synes mig tokig, men gör mina nerver godt. Jag går hellre dit än på Stora operan och ser Profeten. Af seklets företeelser är den en af de egendomligaste. Ehuru både biskop Rundgren och utilisterna ha logiskt rätt — hvar och en från sin ståndpunkt — i fördömelsen öfver densamma, så tycker jag till hälften om den.

Ty min logik och min kritik är en sak, och mina nerver en annan. Och det är bara med nerverna jag tycker om frälsningsarmén.

Tänk hvad då små sömmerskors och försupna drinkares nerver ska njuta af den gudstjänsten.

*

Ett par trappor upp. Hvar och en som kom in föll på knä, vände sig mot väggen, lutade en stund hufvudet i hand, steg upp och satte sig på sitt säte.

Inombords tedde sig kapellet såsom en stor, enkelt men smakfullt inredd sal med fönstren ända ned till golfvet, breda läktare på tre sidor och en amfiteater på den fjärde, stigande upp mot en korsdekorerad vägg. Midt öfver amfiteatern höjde sig ett slags hög, men kort kommandobrygga på fyra stålstänger.

Fullsatta bänkar öfverallt, på golf, läktare, amfiteater. Ett tusental under- och medelklassare af alla åldrar och bägge könen. Mycket artillerister och beväringar. Föga skämd luft. Ingen

uniformerad polis närvarande. (Alldenstund »enskild kongress».)

På kommandobryggan: en fana med gyldene lansspets och ett slags janitscharmusikcorps med trummor och basuner, skötta af unga, vackra uniformerade frälsningskadettmusikslynglar.

Midt i salen en annan fana med lansspets.

Högsta befälet satt midt på amfiteaterns nedersta stolrad. Bakom dem uppåt amfiteatern, ända mot taket, det lägre befälet och provinsombuden. I regeln voro kvinnorna (unga och gamla, vackra och fula, i svarta, blå och röda dräkter med kyss-mig-om-du-kan-hattar) placerade till höger. Och till vänster karlarna (antingen stupidt eller slugt småborgerligt utseende långskäggiga män eller ock vackra och friska ynglingar, med leende tjufpojksfysionomier eller mera allvarliga men ingalunda därför surmulet dystra anletsdrag). Öfverst på amfiteatern till höger sutto nästan alla kadetterna. De hade dragit af sig kavajerna. I de rödlysande enkla undertröjorna liknade de på afstånd engelska gardessoldater eller unga officerare i dessas röda jackor eller vapenrockar. I midten på nedersta bänken satt stabskaptenen Hellberg. Till vänster om honom en ung engelsman med ett slugt, men gladt och ingalunda obehagligt tjufpojksansikte. Och till höger om herr Hellberg tyckte krönikören sig igenkänna artillerilöjtnanten L—zs medelstora figur och aristokratiska, blaserade, men intelligenta och själfulla hufvud.

Herr Hellberg är, som bekant, f. d. teologie

studerande, har ben som Hans Forssell och ganska godt hufvud i samma stil, jämväl med ganska vackra ljusa drag, som dock på nära håll förekomma inte nog artistiskt mjukt utmejslade utan litet nordnorrländska. Och följaktligen af Vår Herre bara skurna med täljknif i brådskan mot aftonen den sjätte dagen, då de nordligare landsortsborna tillskapades af öfverskottsleran.

*

Herr Hellberg hade ordet, då jag kom. Och talade just mot herr Bennich och den vederstyggliga snusnings- och tobakstuggningslasten.

Han sade:

— Den som röker tobak, luktar som en gris. Den som snusar, ser ut som en gris. Den som tuggar snus, är en gris. Alla som inte vilja lukta som grisar, se ut som grisar eller vara grisar, må nu här i afton fyra af ett ljudeligt amen!

Nästan alla (i ljudande korus): amen!

— Bra, jäntor och gossar! Ännu en salfva mot djäfvulen! Den, som vill lukta som en gris, se ut som en gris, vara en liten mot helvetet tumlande gris — den grymte nu amen!

Vi alla (uppeldade, men tanklöst, ett ljudande): amen! (Så det dånade i hela kyrkan.)

Applåder, skratt. Herr Hellberg såg flat ut. Men skrattade därpå längst, högst och hjärtligast.

— Den salfvan gick inte — sa' han helt lugnt.

— Nu ska femton kaptener, kvinnliga och

manliga, från olika landsdelar, vittna om Jesus. Men vittna inte för länge! Eljes hinna vi inte bli färdiga med vittnesmålen till klockan half tio. Kapten Andersson från Bracksala vittnade först. Fyra af för kapten Andersson!

Alla (skrikande): Amen!

Kapten Andersson liknade herr L. O. Smith och såg följaktligen hvarken skön eller nobel eller pålitlig ut. Han vittnade om Jesus ungefär så här:

— Jag är frälst. Jag är lycklig. Jag blir frälstare och lyckligare med hvarje dag. Jag hoppas dö frälst och bli lycklig med Jesus i paradis.

Ibland möter jag djäfvulen. Hemma på gatan i Bracksala. Han säger då: — »Det går inte, Andersson!» Då svarar jag djäfvulen: — »Det går inte heller för dig, din fan!» (Skratt.)

Då säger djäfvulen: — »Du står inte ut, Andersson!» Då svarar jag djäfvulen: »Det är du, som inte står ut i längden, din arme sate!» (Skratt.)

Stabskapten Hellberg: — Fyra af för kapten Andersson och mot djäfvulen!

Vi alla: — Amen!

Applåder. Fanfarer. Basunastötar. Trumhvirflar. Viftning med fanor och hundratals hvita och röda näsdukar. Folket reste sig upp. Ögonen glödde. Snarare af animal magnetism, ungdom, hälsa och kroppsligt välbefinnande, än af fanatism. Enstaka rop. Ynglingars hjärtliga skratt. Flickornas späda pip. Ah! Hvad det elektriserade. Det gjorde mina nerver godt. Det var glädje och brist på logik och kritik. Och ännu

mindre fanns här plats för dysterhet, dogmer och asketism. Nej! Det var en slags glödande berusande sinnlighet, ett slags demokratiskt köns- och ståndsförbrödringsrus. Ungdom är hälsa. Hälsa är skönhet. Det saknades inte en viss estetik. Midt i det groteska. Det var renaste sensualism. Tusen gånger bättre än hos de kalla, egenkära, hånande, lika fanatiska utilisterna. Tusen gånger bättre än hos de afskyvärda, hycklande, häcklande, oblyga, fula federationsnuckorna af bägge könen. Jag rycktes med. I hvarje nerv. Frälsningsarmén är den mest förtjusande galenskap i hela Sverige.

— Skrek jag med, kära gosse! frågade jag en yngling, som satt nära mig. Och som jag ej kände eller igenkände. Men som hälsat bekant.

— Nej, visst inte!

— Viftade jag med — åtminstone?

— Nej! Jag har sett er hela tiden. Ni sitter alldeles stilla — ungefär som — — — som — — — en bättre herre på — parkett på teatern. Så har ni suttit hela tiden. Ni bara biter ibland i knappen på er käpp.

— Ah! Inte värre! (Men jag trodde det knappast.)

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ynglingen: — Ja! Det är smittsamt. Helst på flickorna. Och hyggliga pojkar, som inte supa och slåss eller röka och tugga. Man behöfver hvarken läsa, grubbla eller hänga med hufvudet. Blif en af våra!

— Nej, tack! svarade jag. Ehuru ologiskt.

*

Många kaptener och kaptenskor vittnade. De flesta bräkte på »ländska». Flera af kaptenskorna voro gamla fula nuckor, som i afskyvärdhet endast kunde öfverträffas af de alldeles oupphinneliga federationsdamerna, eller de mera gumlika af de f. d. Themptandriska statsråden. Men en del voro små söta flickor, med nätta, fina, sympatiska stämmor och friska ansikten, gömmande sig under kyss-mig-om-du-kan-frälsningsbonneterna.

En sådan där liten sympatisk frälsningskaptenssyhäst vittnade så här:

— En sådan salig dag som i går har jag inte upplefvat (tre hopp jämfota) trodde jag aldrig — då jag ännu var ett världens barn — att man skulle kunna upplefva (nya jämfotahopp och klappningar med händerna).

Och jag får aldrig upplefva en sådan dag förrän i paradis: jag och Jesus. (Hopp.)

Här sitter jag på plattformen. Armén rår om mig. (Hopp.)

Jag sändes måhända till Arvika.

Jag sändes måhända till Frankriket.

Jag har aldrig luktat gris och varit en grof synderska.

Men jag har varit en fin synderska, en lögnerska som alla flickor och tänkt bara på mig själf. Nu tillhör jag Armén och Jesus.

Nu bor jag i himlen. Himlen bor i mig. (Hopp, hopp.)

Hurra! Jesus är m i n. M i n är Jesus! Hurra! (Hopp, hopp, hopp.)

Kommandorop: Fyra af för hallelujahjäntan!

Korus: Amen!

Trumhvirflar, basuners ljud, viftningar. Elektrisk nervström genom hela salen! Ah! En sådan bra religion.

Kör (på en bekant tarachimmelodi i marschtakt): »Vi äro' små soldater, tripp, trapp, trull!»

*

Kapten Hellberg: Nu ta vi upp en ny visa: »Jag är en stridsman, jag.»

Kör: »Jag är en stridsman, jag!»

Alla: Hurra!

Basunastötarna, dukarnas fladder, hela nervströmsdallringen genom sal. Ah, ah, ah! Här mår man riktigt godt. Man förlåter armén allt, att den saknar logik, till och med att den saknar plastik, bara har en enda gest: en rörelse med armen i horisontel riktning, som Sulla då han gaf order att hugga hufvudet af öfverflödiga förstakammarledamöter i Roma.

*

Ack, det är en utmärkt religion. Gud vet, om inte de första kristnas var den bra lik. Ingen dogm utom den, att man följer fanan, skrifver in sig, skramlar till armén, får aflöning och är frälst för evigt med fri entré till paradis. (Aflöningen här nere inom armén är oanständigt klen.

Med undantag för hans excellens krigsfältmarskalken-skräddaren-profeten i London, som aldrig får nog.) Ingen logik. Och ingen kritik. Intet gräl och bråk och afundsjuka. Mycken humor, skämt, skratt och allmän kärlek på denna kongress. Och i hela denna glada affärsreligion.

Men hvad de bräkte oestetiskt!

Isynnerhet korförarna bräkte alltid, då de togo upp tarachimsvisorna. Men rena vackra Stockholmsröster funnos ock. Ack, småflickorna pepo riktigt sympatiskt och med ett slags omedveten och ren sensualism, raka motsatsen till just deras jämnårigas gement medvetet osedliga hållning på federationsmötena.

*

— Skola vi hålla på till klockan 10? frågade herr Hellberg.

Rop: Ack! längre, längre! I evighet!

Herr Hellberg: Vi stå af salighet inte ut längre. Vi ska sofva. Alla, som vilja hålla ut till klockan 10, må nu hålla upp en arm! (Alla höllo upp en arm.) De, som vilja sluta nu, må hålla upp två armar! (Ingen höll upp ens en arm.)

— Kapten John Johnson skall vittna — kommenderade stabskapten Hellberg. Allmänt bifallsskrik, skratt och fanfarer. Kapten John Johnson var synbarligen en känd och aktad person, med allmänhetens fulla sympatier.

Och kapten John Johnson var en ung,

ljus, fetlagd, frodig gosse med ett vackert, knipslugt, jovialiskt tjufpojksansikte. Han tycktes vara engelsman men talade svenska väl.

Han vittnade, att han var nu återkommen till Sverige. Och att han var hemma här. Ty han »kinesade och bodde under plattformen», på hvilken befälet och kadetterna sutto — sa' han skrattande. Och här stampade herr John i plattformen så dammet rök. Och »under den plattformen vore nu ett himmelrike», så länge han bodde där — försäkrade han oss. (Skratt.) Bifallsrop: Ja, ja! Hurra för John!

*

»Vackra engelskan» (eller »vackra göteborgskan»?) vittnade sjungande. Hon sjöng mildt, fint, kvinnligt, behagligt, med okonstladt öfverklasschic:

— »Jag är glad; jag är glad, en Jesu segrande stridskvinna mot djäfvul och värld.»

En gammal kaptensnucka vittnade att hon i 5 veckor »varit i Sibirien», hvarmed hon dock bara tycktes mena cellfängelset i någon aflägsnare svensk landsortsstad. Ja, hon »hade varit i fängelse, i häktelse, för Jesus och armén. Ingen kunde tro, huru saligt det var att sitta i fängelse, som inte ännu försökt det» — sa' hon. — »Alla borde därför laga att de kommo i fängelse. Och nu voro redan myndigheterna besegrade och lagda under frälsningsarmén.» De tyckte om sina bötesafsittande frälsningssoldater och mottogo dem väl

— försäkrade den gamla hedersnuckan. (Mäster Palm kinkar och försäkrar raka motsatsen. Och sätt Fru Professorskan eller de andra föreningsdamerna för gift mans kuschande bara på högvaktsarrest hos generalstaben! Eller tag federationsnuckorna bara upp till sedlighetskommissarien eller in på ett vaktkontor, då de springa ute om aftnarna! Så skall ni få höra ett skriande.) Nej! Jag tycker om frälsningsarmén. Den passar under nya systemet, herr Bergströms system, menar jag.

Den är nöjd och glad under trosförföljelse och tocket där.

*

Nu då klockan var 10 och alla femton kompanicheferna vittnat, föllo vi på knä, hvilket förstör byxorna och därför antagligen inte behagar en så sparsam, rättvis och ordentlig person, som Vår Herre — (förmyndare: herr statsrådet Bergström).

Också satt jag kvar, med mina pantalonger lindrigt uppdragna (för att inte få onödiga knän på dem), och svalnade redan betydligt i min entusiasm för den nya religionen.

Men den fint utseende herrn, som satt närmast till vänster om stabskapten Hellberg, och som jag hela tiden trott och tyckt vara artillerilöjtnant L—z, lade sig framstupa på alla fyra allra främst på plattformen ned mot själfva rampen. Med hufvudet nederst. Hvilket ger blodvallning

åt hjärnan och är mig förbjudet i 20 läkarebetyg. Och stjärten i vädret. Hvilket ter sig ytterst oestetiskt från salong. Det var bestämdt inte den fine och gentlemannamässiga löjtnanten. Jag gick så nära jag kunde. Jag tror ock nu, att det var något annat, mera civilt frälsningsbefäl.

Därefter troppade vi af. Långsamt. Tisslande och tasslande. Men vänligare än världens barn och vanliga gardister. Vi klappade hvarandra och togo hvarandra i famn. D. v. s. flickorna pussade bara flickor, och gossarna klappade endast gossar. Af decorum och vördnad för sederna.

Då man gick ut, fick man ett adresskort från ett nykterhetsvärdshus, som lofvade ett riktigt finfint kök och godt svagdricka. Helst åt resande landsortsbor. Men jag blef dock Stoehrs kockar och Lacaves Manzanilla trogen. Ty starkare var ännu inte min omvändelse. Men just alldenstund man älskar att njuta fint med alla sinnen, kan man omöjligt undertrycka sin sympati för frälsningsarmén.

Där är mycket trefligare än både hos utilister och federationister och andra slags religions- och sedlighetskorrektionister. Gån dit själfva!

*

Dagen därpå. Midsommardagen.

Samma strålande, ljumma sommar. Samma folktomma Stockholm. Med gapande bönder i små grupper å torg och gator.

Gick till Lidingöbro. Och åt okulinarisk middag med hafsbris.

Hela norra Djurgårdsstranden mot viken och Gärdet liknade ett enda arbetareläger med kvinnor, matkorgar, korgvagnar, ölbuteljer och osnutna skrikhalsar. Men de roade sig alla med det där nordiska allvaret, som om de huggit ved mot klen betalning:

Och då begrep jag inte en sak!

Att jag kvällen förut suttit inne med armén i kyrkan, då jag kunnat få sitta ute i Guds fria natur.

Men ännu mera steg dock Frälsningsarmén i min aktning och vänskap. Ty jag insåg, att den kan göra hvad intet annat kan: sätta lif och glädje och nervdallring i kongl. svenska underklassare! Och det är inte underligt. Sedan man berövat folket alla nöjen utan polistillsyn, med undantag af beväringsexercisen och rätten att resa till Amerika.

30 juni 1888.

Prenumerationsanmälan.

Tidningen förblir sådan den är: samhällsbevarande, obesvärad och näringsskyddande. Och den enda lästa tidningen i riket för intelligent folk. Densammas obesvärade språk blir aldrig groft och rått; och densammas mera samhällsbevarande åskådning aldrig lågsinnad och platt. Genom detta och därigenom att Jörgen har en helt annan bildning, belefvenhet, beresthet, djärfhet och opartiskhet i åskådning, helt annan förfining i seder och frihet från provinsiel låghet och platthet, än den arme Sigurd, kan Figaro ej endast läsas, utan äfven, i olikhet med dennes alster, ligga kvar på bordet, tillgänglig såsom sedlig läsning — äfven i hus, där barn och tjänstfolk finnas.

Dessutom illustreras Figaro med porträtt m. m., nya till dagens historia, ej såsom en annan här utkommande utfattig, platt och hyrbar konkurrenttidning med den i skam bortgångna Vikingens gamla stockar af förmögna obetydligheter. Figaros porträtt betalas af redaktionen, ej af den afkonterfejade — en metod som den köpande allmänheten synes gilla. Enär de brackqueporträtterande avisorna äro döda eller döende

— under våra hugg. 90 sådana porträtt ha vi under året skänkt våra läsare. Och därjämte Jörgens vakna och spirituella krönikor och självständiga artiklar, m. m.

Ty självständighet och frihet från hvarje partikommando är en Figaros specialitet. Och vi taga blott intryck af hyggligt bemötande, full underkastelse, fint smicker och rikligt annonserande hos oss.

Aldrig kasta vi oss — i olikhet med snart sagdt hela den öfriga pressen — med raseri och ensidig kritik — öfver personer, som drabbats af en skandal och därigenom blifvit impopulära inför allmänna meningen. Kunna vi underlåta det, syssla vi icke alls med deras handling. Och nödgas vi göra det, framlägga vi ock den mildrande sidan.

Figaro blir aldrig sant frisinnad i frasen, men ofta i sak. Hädar aldrig Gud, men ofta sämre folk, både högst uppe och längst nere och midt emellan.

Tukt och ordning och laglydnad håller den strängt på: är djurskyddsvänlig, men idkar icke falsk humanitet.

Den är frivol i ton, men ärbar i sak. Då motsatsen eljest är mest modern.

P. S. Såsom premier få alla prenumeranter under år 1890 Jörgens samlade causerier och skizzer (åren 1865—1887).

Stockholm i december 1889.

Georg Lundström.

Ordningsreglor.

Såsom personlig förolämpning anse vi hvarje försök att få oss att göra ringaste undantag från nedanstående reglor:

*

Figaro och Jörgen besvara äfven privatbref blott i breflådan. (Äfven all begäran om autografier besvaras ej.)

Ingendera åtager sig landsortskommissioner. Allra minst overkställbara: Såsom säljande af manuskript, teaterpjäser och uppsökande af vanartiga litteratörs-ynglingar och upplysningar om annonserade varor — utom spalterna, samt utdelning af bref och pengar m. m.

Oläsliga eller svårläsliga bref och manuskript läsas ej. Långa bref läsas lika litet. (Kvicka bref ej heller.) (Ej heller alltför vildt svensk-akademiskt nystafvade.) — Manuskript återställas icke. Ej heller betalas litteratörer, då betalningsanspråk framställts först efter införandet. Ej heller betalas icke-litteratörer.

*

Puffar för icke annonsörer intagas icke gratis. Gäller äfven för artister.

Gratisnummer till tiggar- och tjufläsningssällskap beviljas icke. Likaså må förläggare prenumerera, som önska följa med recensionerna. Men allra oförsyntast anse vi då pufftiggare begära gratisnummer.

»Profnummer» fås endast genom prenumeration. T. ex. på månad, 60 öre.

*

Däremot behöfver en tidning ovillkorligen i tid och gratis all utkommen litteratur och inbjudningar och dubbla fribiljetter till allt möjligt. Uraktlåtenhet i allmänhet visar dumhet och uppstudsighet mot pressen. Samt mot Figaro: äfven kultur- och fosterlandsfientlighet. Såsom sådan straffa vi ock all uraktlåten annonsering. Eller annonsering i avisa med låg redaktion. Eller eljes med lägre *o*titel. Då Kungl. Maj:ts *o*-kamrer, eller annan lägre bakdantare och annonskopplare, synes eller talar i telefon, bör han genast utrullas eller afkopplas. Och den af honom begärda annonsen bums sändas direkte till Figaro. Eljes — vid Gud — risk af straff!

Alla meddelanden, inbjudningar och dylikt böra nedläggas i vår brefläda minst 48 timmar tidigare än de böra användas. Sändas de med posten, läsa vi dem i regeln 48 timmar för sent. Uteblifva de, följer förr eller senare hämnd. Då man minst

anar det. Ty dylik uraktlåtenhet kan en tidning ej förlåta. Och Figaros rang är — ehuru veckotidning — första klassens daglig höger-avisa, den ärligaste och stoltaste avisan. Detta får aldrig glömmas. Ens i annonsväg. I allo skall Figaro behandlas som daglig. Ehuru blott vecko-, men dock af högsta rang.

Manuskript till veckans nummer böra vara hos oss senast på måndagen. Smärre notiser senast på tisdag.

*

Besök, ej rörande tidningen, mottagas icke. Och besök, rörande Figaro, endast kl. 3—½4 på dagen. Och detta blott på mån-, tis-, fre- och lördagar. Allt utan ringaste undantag. Äfven med bud från ämbetsverk. Och i intet ärende. Spottningsseden torde hos oss inställas. Fötterna böra vara rena. Och hufvudet obetäckt. Samt cigarren bortlagd. Och humbug titta vi snart igenom. Papper och tidningar få hos oss ej röras. De ligga i sitt läge ej för ro skull. Annonsörer mottagas väl. Och äfven skyddsökande artister. Som dock böra medföra och betala annons. Stockholms nuvarande adresskalender redigeras visst af läsare och äger ej vitsord. I sina uppgifter. Om oss.

Sön-, ons- och torsdagar mottages ingen.

Frågor om andras adresser m. m. dyl. besvaras icke. Inga illusioner! Kringvandrande för-

säljare misshandlas. Tiggare anförtros åt polisen. Äfven öfrig knackning på stängd dörr straffas. Den, som sökt på olaga tid, får icke sitt ärende beviljadt och blir sedan icke mottagen.

Sitter eller står Jörgen, tänkande, skrifvande, ordnande, räknande, får han ej tilltalas. Förr än han därtill ger tecken. Sådant kräfver samhällsordning och aktning för själsarbetet.

Aldrig får han tilltalas då han äter. Så vida ej samtalet rör mat. Vid kaffet och cigarren får man tala till honom om allt möjligt.

Våra utsända skola behandlas som vi. Vi —: som Kungen. Hofkamrerare och annonsupptagare bruka vi ej. Anständiga mot mänskligheten.

Revolution eller namnsdags-blåsning.

I lördags var en märkvärdig dag. Det var arla morgon klockan IX, såg jag i väster på nya S:t Klara tornur.

Då Figaro, mildt gäspande, trädde till sin sängkammares bägge södra fönster och blickade ned på Vår hufvudstad och nickade åt de andra potentaterna midt öfver Figaro: både Hans Maj:t på kungl. Fyrkanten, och källarmästaren Qvintus Mellgren på Mosebacke, hvilka samtidigt — också de höjda öfver mänskligheten, antagligen ännu i underbyxor (eller s. k. kalsonger) klädda — drogo upp sina rullgardiner. (D. v. s.: Figaro såg bara b ä g g e s p a l a t s i en linje med Figaros eget palats och med Observatorium, hvilka bilda Stockholms meridian. Han såg ej h e r r a r n e p e r s o n l i g e n. Men han anade dem.)

Så fick Figaro se en underbar syn:

Hela Brunkebergstorg var fullt af ekipager, t. o. m. med hoflivré, och af herrar med blågula eller norskt rödblå tuppfjädrar i hattar eller hvita hästsvansar i pickelhufvor.

*

Men min första tanke var: (Och himlen, och inte Svea hofrätt straffe mig, om det var högmålsbrott:)

— Få se, tänkte jag, de ha gjort brasiliansk militärrevolution i natt och ånyo afsatt Gustaf IV Adolf. Europas mest bildade monark skall väl nu skickas till Lisboa. Liksom Amerikas dito. (Asiens, Afrikas och Polynesiens tre mest bildade ge vi katten.) Och nu komma alla officersherrarna och erbjuda Figaro den lediga tronen med tillhörande första hufvudtitel, ehuru antagligen bara med presidentstitel. Hvilket med sitt skaplynne kvittar mig lika. Ty jag skall gärna regera för en spottstyfver och liksom Hans Helighet påfven kalla mig »Servus servorum» eller Nederste Fähund, bara jag får magten med tillhörande agremanger, så som att få hugga hufvudet af min vän mäster Palm. Eller någon annan. Som förargar mig. Hvilket Palmen sällan gör. (Också lefver han. — Hm! Liksom f. d. Lincken. Tills vidare!)

*

Men ringaste eftertanke sa' mig genast att Vår Herre inte vore nog orättvis och fallen för experiment; och att mina medborgare inte voro nog renhåriga och samvetsrena för att erbjuda mig diktaturen. Utan att det på sin högsta höjd kunde komma i fråga att man erbjöd mig en konstitutionell statschefs futtiga och mindre ansedda ställning.

Hvarför jag genast beslöt att bli småsinnad och sedlig, inte höja mig öfver dekorum, utan taga på mig ett par byxor och mottaga deputationen samt (för att inte afbrottet i styrelsesätt skulle bli så stort och den historiska kontinuiteten och sunda utvecklingen hämmas) utnämna de största dåligheter jag kände till mina rådgifvare och till andra högre platser i administrationen:

Låt mig se:

Herr Eskilander Thomasson blir naturligtvis justitieminister.

Och fru professorskan skol-, kyrk- och kulturministerska med öfverstelöjtnant Richert von Koch till expeditionschef och byråchefen gref Hamilton till kanslivaktmästare.

Och de bägge Jannarne bli också använda: Janne Annonszelius som finansminister och general-, annons- och stor- mutupptagare. D:r Janne Damm till hans souschef.

Den andre mindre utvecklade småstadsbon Sigurd blir — för sitt vettiga språk, sin fina bildning och sina anlag för utländsk annektering — vår Bismarck, rikskansler, utrikesminister och kavalleriinspektör.

Alternerande med vår store vän herr Emil von Qvanten.

Herr reptilynglingen blir riksmarskalk. Med Stor-Fähunds-titel.

Och Marcellus blir — oaktadt han är något väl hygglig till statstjänst — vicekung i Norge. I samregering med herr Björnstjerne Björnson. (Divide et impera! — Man är statsman.)

För att ytterligare förljufva deras lif, få de herr Norén till sin statssekreterare.

Strindberg blir generaldirektör för Kvinnofrigörelsedepartementet. Och för mitt harem. Eller Giftasdepartement, dit fru professorskan instoppas. På afdelningen för mildt purpurfärgade blondiner. Och herr Carl David af Wirsén blir hans renskrifvare och hofförgyllare och skall stå under de äldre krigsartiklarna, prygelbar förklarad. Och utan bakstycke å byxorna. För större bekvämlighets skull. Men blir dock om söndagarna Zionssångare och bondklockare i Danderyd, alternerande med hr Hasselgren i den demimondaina Budkalfven.

Herr Pilgren förblir krigsminister. Och befordringssystemet rättvist.

Och baron von Otter — med sitt underbara fyrsystem — blir generalfyrdirektör i månen. Då hr Hedlund bibehåller samma befattning, dels i Göteborg och dels på Konradsberg.

Fröken Mathilda Roos blir naturalistlitteratris och sedlighetsinspektris på Spinnhuset. Och den beskedlige Lincken anställd vid vattenledningen och brackqueporträtteringen. Uppför han sig väl, blir han befordrad till småskolelärarinna för flickor. Men Pelle Staaff, och resten af Unga Sverige blifva snutna och inlösta på Stora barnhuset. (Dock de mera försigkomna af dem placeras på någon af inrättningarna på Söder för moraliskt fördärfvade ynglingar.)

Alla landsortskorrespondenter bli sanningsvittnen med lön på stat för att slippa taga mutor.

Och alla socialister bankdirektörer och kommendörer med Stora Korset af Vår Wasaorden. I hopp att de sedan må rymma ur riket. (Herr Palm blir inte hofskräddare.)

Herr f. d. Themptander blir polisvittne (med fast lön och sportler, då han rekvireras af enskild) och stående bankoborgensman. Då herr Anders Petter Danielsson afskedas — för att lugna rikets alla frihandelsbyråkrater. Och såsom relativt oskyldig.

Presidenten Lovén blir barnmorska och får silfvermedalj för långvarig och otrogen tjänst hos både protektionister och frihandlare. F. d. presidenten Berg, Anders Petter, blir riksbrännvinsadvokat. Och fru Olivecrona ålderspresident i Högsta domstolen (men nu med rätt till guldrevärer på stubben).

Herr bokförläggare Bille kommer in i Svenska akademien. Under det herr Hugo Geber bara ålägges att förlägga de bägge andra populära allmogeförfattarna Lassemaja och stortjufven Lilja.

Herr Bennich blir hängd. Med herr Krusbärskärna i ena benet och herr Ehrenheim i det andra — för det han inte skall sprattla, utan dö på korset mellan ett par moderna finansmän. I brist på två antika och föråldrade röfvare.

Frans Hodell förblir redaktör af Söndagsnasse och kommendör af stora Heders Tratten.

Och en person vid namn Nilsson blir justitieombudsman.

Tammelin förblir hofskald. Vår Daniel stickes in vid Svea garde; prins Eugen blir professor i

målarakademien och Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan får Sigurd till knähund af äkta Värnamobyrackerace. Om hon vill ta honom. Eljes får Hennes Maj:t Drottningen behålla sitt kräk. Professor Julius Kronberg blir utexaminerad professorselev och utnämnd evnuck och haremsmålare.

Fru Hartman blir telefonfröken. Så ock Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan — dock utan tjänstgöringsskyldighet.

Herr Victor Sjöberg blir öfverste-pigpomadförvaltare. Och herr reptilynglingen blir hof-åkarkamp. (Han har då sett sina bästa dagar.)

Herr Klas Rydberg nuntius hos påfven. Och storkors af »der jungen lügenhaften Ochs-orden». Och herr Jäderin i stället Vår öfverhof-landsortskorrespondent. Nygrefve Kalle Landberg blir ånyo resbetjänt. Och hans grefvinna ånyo bryggaränka. Med rätt att försälja sina varor vid Lilljans å alla socialist-söndagar.

Chef för brännvinstillverkningen i riket och Runokunnig källareinspektör blir herr klosettfabrikören Fjölbäck. Med Lincken såsom byråchef för toddytillverkningen.

Herrar Hinke Bergegren och Ola Hansson bli skyddsfruar.

Alla andra skyddsfruar hamna på spinnhuset.

Herr Sigurd får titlarna af öfver-hof-stor-sigillklackrings-bevarare och öfver-hof-roddarmadam. Herr Frans Hodell får samma befattningar. Men bara i andra graden.

Och herr Knut Wicksell blir chef för Barn-

bördshuset och den öfriga folkökningen i riket med d:r Jöns Kleen såsom under-barnmorska.

D:r Janne Damm blir öfverexekutor i Sunnebo och ordförande i föreningen för det godas befordrande i Malmö.

Dessutom blir herr krigsministern Pilgren öfver-korrekturläsare. Alldenstund han aldrig beriktigar hvad som står i tidningar, tyckes han vara af rätta och vanliga slaget.

Redaktör Simon Broomé i Malmö blir inspektör öfver järnvägsafträdena. Och herr poliskommissarien Stendahl blir Vår redaktör af Socialdemokraten. Herr Skarin i Antisemitföreningen blir omskuren till Vår öfverhof-rabbin och anställd som bokhållare hos firman Leja.

Fröken Anna Pettersson förblir älskvärd.

Och underlöjtnant Zetterling hemslaktare.

Och byggmästaren Andersson och herr Hammer öfver-hof-arkitekter och offentliga förskönare. Eller s. k. ediler.

Liss, lektor Törnebladh och friherre Fock bli chefer för de öländska stuterierna.

Herrar Grandinson och Hjertstedt bli kongl. biljettmånglare. Och major Björlin »den siste gränssergeanten i Haparanda».

Och Gustaf Gullberg blir professor i franska språket. Och Lincken graduerad doktor i mesopotamiska.

F. d. generalpostdirektör Roos skall förestå en matinrättning och utspisningsanstalt för extra ordinarier och för måttliga bondkaplaner.

Amiral Lagercrantz är nu fisk. Men blir

adlad till Hvalfisk. Alla sedlighetspetitionärer prostitueras. Men med de nya skrifvande fruarna behöfs detta inte. Det göra de nog själfva.

Fabrikörskan Andersson i Kalmar, som processar med man sin om fabriken, blir ordförandefru i Föreningen för gift mans kuschande.

Operasångaren Lunkan blir regements-trumslagare vid Svea lifgarde. Om söndagsmiddagarna.

Herr Herrman Grip blir riks-bazar-fru. Och herr Mjäkman i Aftonbladet får rätt att offentligen bära kjortlar för att inte längre rubba naturläran och samfundsordningen. Generalkonsul C. O. Berg får på statsanslag studera sjömansmissionen och öfriga marinväsendet i Rumänien.

Och lilla herr Hellberg i Idun blir riksprofryttaresjäl och föreståndare för den högre kvinnoupplysningen. Med unga herr Johan Nordling till assistent.

Professor Retzius blir försöksdjur vid Carolinska institutet.

Herr Richard Gustafsson blir öfverhof-barnboksförfattare åt Hennes Maj:t Drottningen och inspektör öfver södra uppfartsvägarna. Och fröken Cordula Alfonso chef för ballongväsendet.

Hädareynglingen Lennstrand och biskop Billing byta plats. Hvarje månad.

Herr L. O. Smith blir Vår minister i Madrid. Och öfver-ceremonimästare i survivance.

Och f. d. gjutaren Larsson, äfven Ångköksolle benämnd (i förtroligare kretsar), får sig en staty. Såsom vår nyaste statsskicksgrundläggare.

Friherre Oskar Dickson blir filosofi-heders-

kandidat (liksom Lincken) och chef för skogs- och fasan-jägeristaten.

Och kapten Julius Mankell uppsatt på Gustaf II Adolfs piedestal. Och Tammelin på Karl XII:s.

*

Men hvem skall jag ta till min stats- och premier-minister? Och så bör jag ju ha en ny slarf till civilminister?

Konsultativor kunna vi ta tre gamla kärringar till. Därpå finns prejudikat.

Herr Karl Hagman blir hängd i alla fotografiskåp äfven på månen.

Herr Birger Schöldström blir litterär myrfru på stat. Och skaldeynglingen Chronwall sättes in i Svenska akademien. Och på Konradsberg.

Alla nystavare sändas på galèrerna och få en bastonad. För sina utsväfningar.

*

Under tiden hade jag fått byxor på mina ovanligt välformade ben och borstat upp mina mustascher. Och var klar att börja mitt neroniska och reformatoriska Caligula-Heliogabalos-regemente.

— Men hvi dröjer deputation?

— Är den blyg?

— Står den i korridoren, alla hundratalen? Och klappar husets pigor? Som jag hoppas: i all ärbarhet!

— Nej!

— Står den kvar blygsamt på torget? Det trodde jag inte krigs-militären om.

*

Nej si: Där kommer den — u t från generaln, gref Sven! I grannhuset. På min högra sida, näst Runan.

— Kors! Di har ännu inte gjort revolution! Utan bara varit inne och gratulerat general Sven till 75: te årsdagen af hans öfverkommendantskäpp. Eller hvad det var.

Herre Gud! Sådana dumma tröga svenskar! Inte ens militärrevolution! Till tack för befordringsväsendet.

14 dec. 1889.

Det franska bordet.

Endast den som kan äta är människa.
Endast fransmännen kunna äta.
Endast fransmän äro människor.

*

Jag mår illa, då jag ser svenskar äta. Gud! Du finnes! Och Du tål dessa vildar, som träda in och ropa:

— Smör, ost och renadt brännvin!

Som börja med desserten! Och sluta med soppan!

Som sticka knifven i mun!

Som sticka gaffeln i allt, hänga näsan öfver allt!

Som dricka 12 sorters vin i stället för högst 2!

Som sockra på allt.

Som på ett smörgåsbord måhända börja med kalfstek och sluta med sill! Som äta norrländsk fyllhunds-mat i lådor. Som sätta sig vid min sida och må hända lukta tobak vid bordet! Som snusa vid bordet. Och ha murrhår i näsan som herr Bennich!

Som g r ä l a vid bordet — det enda stället under himmel och på jord, där det bör råda frid, frid, frid! Som våga slå sig ned vid mitt bord utan att ens förstå att äta. Som sluka maten i stället för att äta — långsamt, långsammare, långsammast.

Dessa vildar, som rynka näsan åt ostron.

Dessa skurkar, som uttala sin ringaktning för bordet. Men sluka, sluka, sluka alla delikatesser. Under det v i ännu blott smeka dem med blicken.

Man kan förlåta en frihandlare. Man kan måhända släppa honom ur skärselden en timma för tidigt. Men den, som pinar djur eller inte kan äta, för den bör ej finnas nåd. Och sådana vildar som I skulle vara mina likar, ha allmän rösträtt! Aldrig! Inga illusioner! Både drinkaren och godtemplaren äro råa slafnaturer. Ingendera har rätt att förtryckande ställa sig vid sidan af den måttlige.

*

Vi ha ju inga tillgångar, hvaraf man ens kan skapa ett kök. Och ej skaffen I. Jo, margarin skapen I!

Vi ha en del skånska delikatesser. Dem förstår ej den matråe Stockholms-vilden. Vi ha renstek. En i hög grad demoraliserande föda. Vi ha lax. Den norrländska är oätbar. Saltad är den ju afskyvärd. Vi ha tätmjölk i Norrbotten. Men den kan ej förvaras. Vi ha bergostron på västkusten — de gå till England. I slån grädde i kaffet. I koken té på kanel.

Vi ha ett uselt öl — med skyddstull åt bryggarne midt under frihandeln.

Vi ha ej vin. — Och får svensken äkta vin, så kasserar han det. Vi ha ej frukt, ej grönrätter. Vi ha ej kött. Hören I det, I bortskämda bondtuppar i Andra kammaren, I djurplågare! Vi ha ej slaktoxar. Och I borden själfva säljas på torget, om I ej göden slaktoxar. Åt oss. Gåsen är en simpel fågel, men ätbar, bitvis. Utom Skåne kan man hvarken göda den eller steka den. Ha vi får, mouton, gigot? Inte utom Gotland.

Och sedan ha vi kvinnor — smaklösa snålvarginnor i köket! — i stället för män. Såsom i civilisationen sed är. Våra öfverflödiga fruntimmer, dessa bordets värsta fiender, som laga gräddsåser, borde säljas till turken. Eller till kannibalerna. Om de laga mjölsåser. Dessa cikoriadrinkerskor! Och för inkomsten hyras kockar. Eller sändas ut ungherrar till civilisationen för att studera kokkonsten, den ädlaste af alla vetenskaper.

Huru är det i Frankrike?

För det första super ej fransmannen. Han dödar ej sin smak. Det hviskades litet i Norrland, att Jörgen begrep mat och vin. Af medfödd god natur.

— Huru är det möjligt? utropade Haparandafruarna. — Han super ju inte!

Så förvildade kunna begreppen vara. Och den andra öfverdriften, godtemplariet, förstör ännu mera köket. Dessa nya anglosachsisk-skandina-

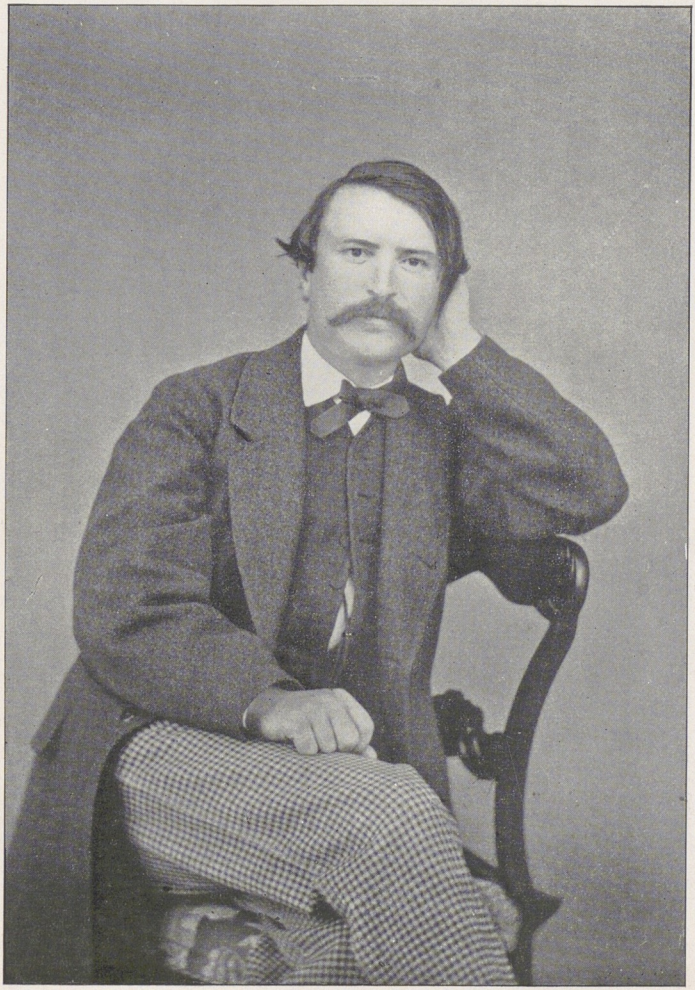

Jörgen

1867.

viska vildar, om hvilkas existens den civiliserade delen af världen (d. v. s.: vinländerna) ej ha ringaste aning, dricka mjölk — till kött! De veta ej att mjölken är ett fördärf för magen. Hvarför taga de ej ut steget och dricka skjältran? I stället för Guds egen civilisationsbringande gåfva: vinet.

Hos oss går äfven det hemska läseriet i strid mot köket. I Frankrike tjänar religionen köket. Framför allt är äfven den frommaste präst gourmet. Och man blir just from och god nästan endast genom god mat. Min Putte var en arg bondhund, som bet folk och åt hvad som helst då jag tog honom. Innan han dog, var han from som ett lamm, en ängel, en fin gourmet, som aldrig åt utan största lugn och snygghet, noga genomluktade allt, aldrig åt det som var osnyggt eller ohöfligt eller eljes illa serveradt. Och alltid sökte han ut och bar bort och skänkte alla sämre bitar till älskade hyndor eller fattiga valpar. Precis som om han varit en fin karl, en god välgörande människa. Och det var han vorden. Genom god hundmat. Och hygglig husbonde. Och ömma kokerskor. — Ett utmärkt godt kök skulle döda socialismen.

Svensken gör stora gående middagar — den vilden! Eller sittande, där man sitter för trångt och följaktligen gör själfva njutningen till en plåga. Eller supéer! Hvilket är ett ännu större barbari. Enär en fin och klok karl ej superar. Utan i de fall då af någon händelse middagen blifvit indragen. Eller han vakat så länge, att

han blifvit hungrig. Fransmannen superar sällan. Han ger bara små, små, fina middagar. Högst för 12 personer.

Det är kvinnan, som hos oss behärskar bordet. Hon ger middagar och supéer, ej för att ätas och njutas — det förstår hon ej. För att skryta och plåga sina medsystrar ger hon middagar och supéer. Hon borde sändas till spinnhuset för mindre än sådant.

*

Ett par äldre kloka sedliga aktningsvärda damer här i Sverige ha inlämnat petition till regeringen att endast deras underklassiska mednuckor öfver 40 år böra få servera oss vår mat och dryck.

Hvad maten beträffar ha delvis dessa inte fullt förståndsnormala damer så till vida rätt att bordet är för heligt och matsmältningen för viktig att därvid får bedrifvas kurtis. Den enda gång jag var kär, begingo vi gräsliga dietfel. En afton, då jag inte var hungrig och nyss dinérat, åt jag 8 grisfötter och drack 2 stånkor hembryggdt öl — utan att märka det. Förrän min blifvande svärfar konstaterade faktum. Då insågo både hon och jag, att vi voro kära. — »Kärleken är en oordning i magen» — säger Voltaire. Och han har ju nästan alltid rätt. Det finns kära, som inte äta. Dock väl bara i idealisk- och slisk-poesi à la Carl David. (Som dock äter — för 22 tusen kronor om året — hans enda aktningsvärda drag.)

Men de inte fullt kloka petitionsdamerna ha orätt, så till vida att blicken vid bordet ej får

plågas af gamla nuckor. Äldre fruar böra, liksom våra trogna pudlar, helst äta i köket. Och ogifta mamseller — alltid! Nej, man bör vid bordet serveras af kunniga, förtrogna män. Och i brist därpå af vackra, villiga ynglingar, som med vördnad och tillit mottaga då man hundsar upp dem.

Vackra flickor böra däremot, efter bordet, tända cigarren och kredensa bägaren. Blir jag diktator i detta land låter jag till schavotten föra de nu petitionerande damerna — så vida de ej kunna förete vansinnighetsbetyg. Till dess få de lefva. I frid. Så vida ej Konradsbergsprofessorn rekvirerar dem. Men det är ju ej Figaros affär.

*

En fransk portvakt äter bättre än ett svenskt statsråd. En fransman, som är eterisk, äter dubbelt så mycket som en svensk, som är en basse.

Den franska portvakten nöjer sig ej med mindre än 3 rätter, förutan dessert. Det svenska vilda statsrådet måhända med 2. Den franska portvakten börjar med soppan. Det vilda svenska statsrådet slutar måhända med den förrätten. Den franska portvaktens soppa är kokt på kött och grönsaker. Det vilda svenska statsrådets måhända på sötslisk. Den franska portvakten dricker vin. Dock ej bordeaux på soppan. Det svenska vilda statsrådet gör sådant. Han dricker på våtvaror. Och tror att han är stilig. Jag har sett statsråd hos oss sluka knifvar, supa brännvin och dricka

surt buteljeradt öl. Därför äro de sådana uslingar, som de äro — utan lag, heder och rätt och logik. Och därför behöfs det hållas protestmöten mot dem. Jag har aldrig behandlat en fransk portvakt illa. Det vore ej rådligt. Då jag behandlar ett svenskt statsråd väl, är det färdigt att stå på näsan och vifta med benen i luften. Och jag vill just inte heller råda det till andra fasoner.

*

Man tror att fransmannen ej äter kött. Han äter mera kött, än svensken. Men han äter därjämte saker, som smälta köttet. D. v. s.: vin, frukt, sallad.

Fransmannen är snål, sparsam, i allt utom maten. — Han bor enkelt, är rädd om sina kläder, borstar dem själf och lämnar dem aldrig till ett pighjon. Så gör ock Figaro, både i fråga om mat, boning och kläder. Men ej den svenske vilden.

Den svenska landsortsvilden gråter därför att han nödgas betala sin mat på en Stockholmsrestaurant.

En svensk hos oss af medelklassen lefver hela veckan på kaffe, sill, potatis, ölsupa, slarfsylta, kabiljo och dylika osmakliga trefligheter för att få råd att supa punsch och toddy. En fransman, till och med af arbetsklassen, fordrar 2 reella mål om dagen med godt kött, läckert lagad potatis, sallad, ost, frukt, vin. Han vet att för godt arbete och för att underhålla sitt snille och en ädel karaktär, fordras god föda.

Tror Ni att jag kan göra revolution med er? Uslingar ären I. Och jag föraktar er. Ty jag kan ej bruka er till något nyttigt. Så talar jag till mina landsmän.

Som ej förstå bordets betydelse — och nykterheten! Men dock skria efter allmän rösträtt. Eller redan sitta i ett par bondkamrar och vilja lagstifta för folk, som förstår grundelementerna af allt, födans betydelse: att man blir just det man äter och dricker.

Lincken söp. Därför dog Vikingen. Kantor Hasselgren utfodras uselt. Därför är den lefvande avisan onjutbar. Men herr Janne äter läckert, så fort han kan få kredit. Däraf hämtar han kraft till sina snilledrag i det onda. Och avisan består. Trots klockarens enfald.

*

Det franska köket är lika betydelsefullt för den fattige, som för den rike. Svensken har bara en legym: den skadliga potatisen. Fransmannen har 10 hvardagslegymer. Af dem lagar han 40 hvardagsrätter. Han äter sina pommes soufflés såsom en särskild rätt utan kött. Potatisen stekt på franskt sätt smakar som bakelse.

Gå från mig till Gehennas eviga eld! I svenska köksvildinnor, som af lättja och kvinnlig dumhet bestjäla och förgifta mig! Kunnen I laga äggrätter? Det kan den franske manlige kocken. Hvit, klumpig, osmältbar mjölröra lagen I. Han lagar gul, brynt ambrosia.

En rik svensk äter ej ens på sina vederstyggliga kalas så godt, som i regeln den fattige kroppsarbetaren i Frankrike gör det i hvardagslag. Där finns mat. Och där kan man laga den. Så ej här. Och detta land djärfves vara mitt fosterland, ja mitt fädernesland. Mitt mödraland är det Gud ske lof inte.

*

Fransmannen dricker i regeln blott inhemska viner. Och mycket litet champagne. Dels är han för stor gourmet, dels är han för sparsam. Han säljer den till utländingen. Och champagne fås här precis lika god, som i Frankrike. Vi ha lika god både Ayala och Roederer. Ack nej! Utom litet importerad madeira dricker han blott sina egna bordeaux- och bourgogne- och rhône-viner: vin ordinaire, vin superieur och chateau-vin. Se där de tre olika smak- och prisklasserna.

Ej ens vid festliga tillfällen dricker han mera än 1—2 sorter. Men med andakt. Han slungar ej vinerna i sig. Såsom svenska indelta underlöjtnanter för sed hafva.

Så som fransmannen af ganska ringa klass äter sin middag i ett litet gladt fru- och herrsällskap (småflickor få ej vara med) fint, spirituellt, litet frivolt, men framför allt epikuréiskt, förstår hos oss blott den högsta, af läseriet ännu oanstuckne bördsaristokratien och en del af våra artistiskt-litterära kotterier att anordna det. Men till denna lilla glada fest, till all denna läckra

föda dricka fransmännen blott sitt vin ordinaire med vatten. Till de läckraste trytferade rätter. Först vid osten inbäres en enda helig dammig gammal bordeaux-butelj — en till hela sällskapet.

En kopp svart godt kaffe, ett halft glas äkta cognac, en cigarrett — det senare blott till herrarna.

Och vid den finaste middag blott bordeaux, eller bourgogne, champagne, madeira eller amontillado — manzanillans starke broder.

*

Fransmannen är ingen vilde: han slutar ej — som svensk eller finne — sin måltid efter desserten med ost och sött vin. Han dricker ej sött vin till mat. Han äter sin ost mellan bakverket och frukten. Därtill smuttar han litet bordeaux.

Fransmannen är ingen vilde: Han skålar ej. Han håller ej bordtal. Han pressar ej ur sig dumheter. Han reser sig ej. Då han äter. Han låter folk äta i fred. Hvarför är jag ej diktator i detta arma land? Jag skulle pina er till smak och goda seder, nykterhet utan vederstygglig absolutism!

Fransmannen är ingen vilde: Han har blommor på bordet, men stänger ej utsikten med bordprydnader.

Fransmannen är ingen vilde: Han sköljer sin mun vid bordet. Antingen svenska landsortsbor må illa däraf eller ej. Men han stoppar ej sina handskar i glas eller petar sig i mun med gaffel.

Fransmannen är ingen vilde: Pigor servera ej vid bordet med pigfingrar och pigslams. Han leger sig, om möjligt, manlig betjäning. Med hvita vantar. Pigan är i Frankrike hvarken köks- eller matsals-hjon. Hon är bara en sängkammar-specialitet.

*

Slutligen en sak: Svensken vägrar pengar till köket. Och svenskan stjäl de hon fått till det bruket. Men hon kastar bort en hel del råämnen af både djur- och växtriket. Af gammal osed och lättja och dumhet. Fransmannen äter allt — dock väl lagadt.

*

Då ett par fransmän äter på en restaurant, dela bägge samma portioner — enda sättet att där få en ordentlig middag med alla en sådans alla rätter.

I Sverige skulle en indelt underlöjtnant inbilla sig att detta vore knussel, i stället för sundt förnuft. Och god ton. Han vet ej att intet i längden är god ton som ej är sundt förnuft. Därför har fransmannen med sitt sunda förnuft ensam savoir vivre. Äfven i köket.

29 mars 1890.

Ur gardeslöjtnant Gummas saga.

(Fritt efter *fröken Lagerlöf* i *Idun*)

Hon föddes vid Afrikas väst-kust.
Vid oceanens strand.
Där palmen hviftar.
Melodiskt. — Hvarför hela den här biografien bör läsas småsjungande. Som Homeros. Och fröken Lagerlöf. I mild och rask takt:

*

Hon föddes under hviftande palmer.

*

Palmer, palmetter, palmestickor!
Smalben, spindelben, Palme-ben!
Hå, hå, hå!
Svåra äro de att gå med.
Ehuru det visst inte hör till den här historien. Ty Gumma har bra ben.
Men det låter bra.
Och Esselde, satkärringen, skall tjusas.
Ty hela den här biografien är bara en eftergift mot den dame-idealska smaken. Ehuru fröken Lagerlöf inte skall vara ledsen. (T a l a s:)

Utan veta att bara det upphöjda kan parodieras. Och för öfrigt ge en spark åt sin självtagna beskyddarinna och blifvande förlederska. (S j u n g e s åter:) En spark i all ärbarhet. (Och inte — i n c o r p o r e.)

*

Palmer, palmetter, palmestickor!
Smalben, spindelben, Palmeben!
Hå, hå, hå!
Svåra äro de att gå med.
Och lätta att brytas.

För vinden, som susar mild och ljum öfver oceanens strängar.

Hon föddes inte i går.
Det var för 20 år sedan.

För 20 år sedan. Esselde är minst 60. Men Gumma är ljufvare och smärtare och svartare och bättre exercerad. Och har bättre ben. Men är visst mindre krigisk.

*

Palmer, palmetter, palmestickor!
Smalben, spindelben, Palmeben!
Hå, hå, hå!
Svåra äro de att gå med.

Men i sin barndom kröp Gumma mest på fyra. Och de voro knubbiga och svarta.

Och solen brann henne då i aktern. Och svartfärgade den. I sin upp- och ned-gång. Eljes svedde den hennes lockar till ullperuk. I nittio

graders vinkel. Alla årstider. Och drog upp hennes lilla nos mot sky. A la Afrika och Norrköping. Och drog ut hennes läppar till pussning.

Svarta lockar: Riktig pudelull. Till 90 kronor pundet. — — —

Ögon bruna. Hvad I ären milda och trogna! Bruna ögon!

Det senare har ännu vår utmärkte redaktör i behåll. (Ehuru han tappat mycket hår.) (Under lifvets strider. På lönliga stigar.)

Förunderligt. Att de ljufva, äldre damerna ännu inte kratsat ut dem. Den ljufva, ljufva, äldre sedliga, aktningsvärda, tänkande kvinnan i Norden, som piskar mattor, blandar ölost, kritiserar litteratur! Och besjunges af skalder. Mycket unga och dumma. Och ännu på skolbänk. På skolbänk, skolbänk, bänk, änk. Tänk!

Palmer, palmetter och Palmeben.

*

I sin ungdom slapp Gumma tvätta sig och gå i skolan och läsa Gunnar Wennerbergs katekes.

Hon var lycklig, hon! Och alldeles obekant med inspektor Meijerberg. Som dock är en hygglig karl.

Hon las inte ens Tidskrift för hemmet.

Ehuru den kunnat passa för hennes bildningsgrad.

Men i svåra fall fick hon ris.

Och i svårare: rotting. Palmer, palmetter, palmestickor, socker- och bamburör!

Och i allra svåraste: krokodilskinnskarbas. Bas, bas, bas! (As, as, as! — skulle Sigurd här skrifvit. [Om teaterdamer.] Men det skrifver hvarken fröken Lagerlöf eller jag.) (Vi skrifva för Akademien — ska Sigurd veta.) (Språk konstnärer ä' vi: Selma och jag; Selma Lagerlöf och jag. — Jag är jämväl klok till förståndet. Något så när.)

*

Så lefde hon vid oceanens strand. Och ammades af saga och af sång.

Barbent som Kristina Nilsson. Långt upp öfver hakan.

Stina Nilsson, Stina Nilsson, Stina Nilsson!

Stina, Stina, Stina!

Casa-Miranda!

Hör inte hit. Hör inte hit. Hör inte hit.

Men låter bra, låter bra — bra, bra, bra, a, a, a! Tar upp plats, platts, plattts!

Stina Nilsson. Men hon är blond.

Stina, Stina, Kajsa, Cajsa, Cajsa-Miranda!

Ett sagolikt slott öfver susande kullar!

Svart är Gumma: Ja, kaffebrun och doftar muskus, digris och våt pudel. Jag älskar hennes doft.

*

Så lefde hon vid oceanens strand. Bland hviftande palmer, palmetter, palmestickor, smalben, spindelben, Palmeben!

Hå, hå, hå!

Svåra äro de att gå med.

Men nog kan man hvifta med dem.

Försiktigt.

Som Eols döttrar hvifta med dem. Då Palme (toke) står i drag.

I drag.

Drag ger svalka. Svalka älskar jag i soligt Dahomey.

Ty där är fan så hett. Och poesin sjuder. Och flickornas blod. I ådrorna. I ådrorna. Ty blodet finnes i ådrorna. På människornas barn. Palmer, palmetter. Men Palmeben ä' visst blodlösa.

Under palmernas kronor lekte hon med smålejon.

Som herr Janne Bruzelius med stora björnar. Från sommarnöje.

Här leka lejon med småflickor.

»Tunga äro människans stigar: bergsstigar, öckenstigar, töckenstigar» — skrifver fröken Lagerlöf.

Därför far Janne med ångbåt. Till Stafsnäs. Där har många skojare bott. Där bodde herr Bennich anno 1870. Där bor herr Odelmark midt imot. Han målar krokodiler, diler, iler; pyramider, mider, ider; palmer, palmetter, palmestickor; beduinben. Också från Afrika, rika, ika.

*

Så tog hon värfning, värfning, värfning. Och blef kongl. Dahomey-gardist, dist, ist.

Och gardeslöjtnant. Och bar stenkol och svor fanan och kyskhetsed.

Svor, svor, svor.

General Sven, Sven, Sven — Sven i Dahomey!

Hvarför svära inte löjtnanterna hos oss kyskhetsed?

Ellen, len, en!

Jo, di äro kyska förut.

Och — in medio consistit virtus.

Det är latin. Och betyder: att inte ens en öfverkommendant kan konstatera och garantera en gardeslöjtnants dygd. Hos oss.

Bara borgensman Themptander, tander, ander. Mot en hacka, acka. Tacka!

Ack, ack, ack, kontot pro diverse!

Herr Nyström är nu fri.

Så ock herr Themptander, tander, ander.

Underliga äro lifvets stigar. Och slinkan Justitias. I Da—ho—mey.

*

I Dahomey följer en evnuck med en sabel efter en fri gardeslöjtnant.

Det gör man i Sveriget inte ens efter kommendör Ouchterlony, lony, ony.

Blir hon — löjtnanten vid kongl. Dahomeygarde — otrogen Hans Maj:t (af Dahomey) så blir hon inte gift med en baron. I Frankrike. Hon blir uppsprättad, sprättad, sprättad, rådbråkad, bråkad, bråkad, och bränder uppå bål, bål, ål till kål.

Och spisad utaf Stenia, enia, ia, a. I Filpesta'.

Med falsk sås. Den falska, alska!

*

Ty i Dahomey äro alla svin och kärringar svarta. Och de senare: beväringspojkar. Men inte beväringspojkarna kärringar. Och svin. Esselde, selde, elde! Ädla Esselde! Verka för det målet hos oss! Fordra i den heliga kvinno-likställighetens namn att åtminstone få tjänstgöra vid kongl. flottan! Och att alla ädla kärringar ska äntra i tackel och tåg. Under stormens sus och vindens brus. Utan krus.

Tåg, tåg, tåg.

Under dagg, dagg, dagg, agg, agg, agg!

*

Daggen och palmen hvifta i Dahomey. Afrikas Preussen det är. Dock utan ståndkrage.

Det är ett fritt land. Med fina, men lediga seder. Drängar och pojklymlar få där minst smörj. Tyvärr liksom hos oss.

Då kungen spottar, spotta alla.

Då kungen supit sig full af cognac (palmevin) ragla alla.

Då kungen fått ondt i magen, taga alla Smålandsposten i hand. Och gå till komposten, posten, osten.

Däraf synes att styrelsesättet — som hos oss — är inskränkt monarkiskt.

Då någon föres till döden, drages han i håret, sparkas på smalbenen och i aktergallion och slås i hufvudet med ribbor — liksom bland de nyktra och frikristna i Sundsvallstrakten. Ty det är ett barbariskt land. Och vidskepelsen är stor. Och där skulle Boltzius blifvit ärkebiskop och trodd på af alla Sofior, fior, ior.

Alla dahomeyare äro protektionister. Också:

»I byarna hör man hönsen kackla, tupparna gala, stora får utan ull och små getter bräka; en dyrbar vara likväl för handelskaravanerna. På fälten springa små vilda hästar och oxar med knölar på ryggarna. Små zebror med sin lifliga och koketta gång trafvande eller galopperande under svarta ryttare med stora parasoller.»

Det är hvarken fröken Lagerlöf eller jag, som skrifvit den där blomstermålningen. Inte ens salig baron Gripenstedt. Utan m:r Hood, impressarion, är det.

*

De äro protektionister, nister, ister. Och flickorna kyska. I Dahomey.

Men därför inte pryda. På Tivoli.

Då unge herr Bernhardt kom för att teckna den sköna Gumma — på stigar, stigar, stigar: gångstigar, bergstigar, Tivoli-stigar — så bjöd han henne cognac och cigarrer (och bakelser) för att sitta stilla. Det bjuder man också våra gardeslöjtnanter.

Och så aflade hon snart sitt harnesk af kauris-snäckor. Ty det tryckte — sa' hon. Och

våra gardeslöjtnanter lägga också gärna bort lösbrösten. I privatlifvets helgd. Lifvet: lifvet, snörlifvet, privatlifvet!

Och så sa' herr Bernhardt henne att vår utmärkte redaktör berömt hennes ben. Ben, ben, ben! Tjockben, tjockben, tjockben! Smalben, smalben, smalben!

Då klarnade hon. Och rullade af sig sin kjol. Och drog af sina — med respekt till sägandes: — kalsonger, sånger, ånger. Och satt inför unge herr Bernhardt. Som Eva inför Ormen och Adam.

Och herr Bernhardt, den unge tecknaren, slog ned ögonen, ögonen, ögonen — de blyga konstnärsögonen.

Men han sa' att hon gjorde det där ärbart och omedvetet. Och inte som fru Meyerhelm-Andersson. Med blygsel öfver sin skam.

Ja, det är en söt flicka.

*

Jag menar inte Anderssonskan.

*

Och hon, Gumma, sjöng för herr Bernhardt: Han begrep inte ett ord — sa' han. Men jag skulle varit ett nöt till redaktör utan snillets divinationsförmåga, om jag inte bums på rak arm öfversatt från dahomeyspråk:

»Så ljuder sången i Dahomeys land: (Helst till positiv och trumma:)

Ljuf, ljuf, ljuf ljuder sången i Dahomeys land,

Enia, nia, ia, a! Bum, bum, bum, pladdra, sladdra snålpölsa, enia, nia, ia, a! Ljufva kvinnors röst.

Barsk, barsk, barsk — ljuder krigarsången i Dahomeys land. Sven, Sven, Sven! General Sven i Dahomeys land!

Har du sett på fan?

Dyrkas i Dahomeys land.

Besvärjes i Da-ho-meys land.

General Sven, vän, vän — vän i Dahomeys land.

— Har du sett på fan? — sa' femtonde Karl. I Da—ho—mey.

— Ja, i en gungstol hos borgmästaren i Filpesta' — såg fröken Zulitelma Zulamith Lagerlöf'en.

— Och på vägen till Filpesta' — såg fiskalen i Filpesta'n. Fan for med gästgifvareskjuts. Och egna bjällror.

Klinge, klinge, klinge!

Dinge, dinge, dinge!

Dong. Efter persong.

Och Stenia, enia, nia, ia, a, är hans Fru Farmor — mor, or.

Enia, nia, ia, a!

Hackepölsa, snålpölsa!

Stångkorf, bräckkorf!

Pressgurkor, saltgurkor, syltgurkor.

Underliga äro människornas rätter. Enia, nia, ia, a! I Filpesta'! Och i Dahomeys land spisas fiender — tander, ander, nich.»

*

»Fan i gungstol i Filpesta' är inte renlärigt — sa' herr Carl David. — Ska ha barett — sa' herr Carl David.

Barett, sprätt, rätt!

Fan i Filpesta' dyrkas i Dahomeys land.

Där Palmen smalbent hviftar på strand, and, and, and!

Gås, gås, gås!

Sås, sås, sås!

Stenia, enia, nia, ia, a!

Kannibalskan från Dahomey i Filpesta', ta, a, a, a!

Stenia, enia, nia, ia, a, djäfvulusiaskast bland kvinnor.

Gumma, mumma, ma, starkast bland kvinnor, svagast bland män.

Precis som Gösta Berling, pastor Bengtsson i Filpesta'!

Filpesta' och Dahomeys land, strand, and. Gås, gås, gås med sås! Fröken Zulitelma!

*

Potentater och stater.
Med de stoltaste later:
Oskar den andre!
Wilhelm den andre!
Kungen i Dahomey.
Han är ju den tredje.
På Samoa är Cedercrantz.
Och Gumma är på Tivoli.

*

Trumma!
Brumma!
Gumma!

*

Dynande våg rullar
Mot Afrikas kullar
När som vågen rullar
mot strand.
Å Dahomeys glödande sand.
Gumma, Gumma, min Gumma.
Slå på trumma, trumma!
Trumma, brumma!
Tjut!
Njut!
Skria,
Sofia!
Ex-excersera,
Marsch-marsch-marschera!
Skjut! Bom, bom, bom!

*

Dånande våg brusar.
Palmen sakta susar.

*

När som solen sänker sin stolta panna i Västanhaf.

Så slaktas, rensas, tvättas, frikasseras, stekes en slaf.

Stekes, rostas, halstras, griljeras, snålpölseras en slaf!

Stenia, enia, nia, ia, a!
Människoäterskan från Filpesta'!

*

Stek'en i smör!
Så blir han mör.

*

O! Den som då hade båd' Beaujolais och Beaune!

Och ett vin — ett eldvin — ifrån stranden utaf Rhône!

Och Ayala sec!
Och ett fat eldigt Manzanilla!
Som inte var läck.
Det skulle inte smaka illa.
Glödande Tokayer
Och Münchener-pilsner
Uti ett krus af ler,
Då solen tittar ner.
O! O! Ay! Ayala, jala, ala la a!
Tenia, enia, nia, ia, a!
Stolta frugan i Filpesta'.
Snåla suggan i Filpesta'.
Pölsefrugan i Filpesta'.
Pölsesuggan i Filpesta'.
Stolta suggan i Filpesta'.
Enia, nia, ia, a!

*

Snålpölsor och cocotter!
Frippar, fripponger!
Grisar, grisetter!
Palmer, palmetter, dramat-pölse-pinnar.
Rotting, strykstickor, snålpalmepinnar!
Dahomeys svartaste land.
Där glöder hvitaste sand.
Där bränner vågen mot strand.
Där hvitna snålpölse-pinnar. Stickor!
Smala som dramata palme-pinnar. Stickor!
Hurra för Dahomeys land.
Fjärran, vid världshafvets rand.

*

Så ljuder sången å Dahomeys strand.
Sand, strand, land!
Fikon, bananer, ananer.
Stenia, enia, nia, a!
Mänskoäterskan från Filpesta',
Dithyramben är sjungen.
Hurra för kungen!
Palmer, palmetter, palmevin!
Janne är ett grymtande svin.
Och mager är kalfven.
I Afrikat, katt, katt, katt!
Bum, bam, bam, enia, nia, ia, a.»

*

Det där satt Gumma in puris naturalibus och sjöng.

In puris naturalibus!

— Är det anständigt? — Asch ja!

För resten: då man är gardeslöjtnant! Ack ja! — — —.

Då jag ännu var ung och umgicks eldigt med gardeslöjtnanter, generade di sig visst inte för mig.

General Sven, Sven, Sven — Sven i Dahomey! Sådana äro gardeslöjtnanter, löjtnanter, anter! Och inte äro de tanter.

Hasseln viftar i Svea land. Men sällan.

*

Palmen viftar ännu i Dahomey på oceanens strand.

Palmer, palmetter, palmestickor!

Smalben, spindelben, Palmeben!

Hå, hå, hå!

Inte duga de mycket att gå på!

Ännu mindre i krigisk dans!

Ännu mindre att bära kol på.

Öfver sviktande landgång.

Under viftande palmer. På Dahomeys strand.

Men det duga Gummas ben. Och ledigt och berusande och djärft och starkt svänga hennes höfter. Zulamith Lagerlöf skulle se dem:

På Tivoli, ivoli, voli, oli, i! Som annonserar hos mig, Jörgen, i —:

Figaro, Figaro, Figaro, o!

20 juni 1891.

Jörgen som Stenia.

— Tempora mutantur — sade borgmästaren, gick brandvakt.

*

— — — Nåväl, jag går öfver Rubicon. Jag antar förslaget att säga damerna, hvad herrarna, de riktigt bättre ungkarlarna, vilja ha till middag.

Tre grundreglor uppställer jag:

1:o) Det franska köket är det enda vetenskapligt rätta, men — vi äro stora gourmeter och goda patrioter; vi skola ständigt bredvid det franskas alster också inrymma goda kungl. svenska, nationella delikatesser;

2:o) Jag kommer alltid att åt er anordna några sorters vin, men — ni får för hvarje gång blott ha två à tre glas på bordet och dricka högst ett par — och däraf såsom hufvudvin ett lätt rödt vin eller champagne, men inte begå barbariet att blanda flere vinsorter i er mage;

3:o) Det kungl. svenska smörgåsbordet är en välsmakande, kostbar, middagsförstörande dödssynd — men det smakar godt; och en riktig gour-

met vill alltid ha en liten rafflande aptitväckande entrérätt af enklaste slag, en sed nu med Ryssland modern i själfva Paris.

*

Vi börja:

En svensk sommarmiddag.

(Duka ute, svalt, skuggadt, rymligt! Ät långsamt!)

Äkta rysk, i munnen smältande kaviar på rostadt bröd, helst utan smör, men med ett litet glas kummin- eller gammalt sädesbrännvin och ett glas af t. ex. Stora bryggeriets pilsener- eller lageröl.

Spritärtsoppa. Härtill dricker ni helst ingenting. Men vill ni prompt ha något, så experimentera med ett mycket litet glas Priorato, ett nästan sött och portvinsartadt, lätt rödvin, som är landt- och table d'hôte-vinet i Gibraltar, här billigt hos Lacaves, oaktadt tullförhöjningen.

Graflax. Ja — det får ni, under intet villkor, ge åt en fransman eller engelsman. Han förstår det ej. Han säger falskeligen, att det är rå fisk. — Och har ni dålig olja, så var norrländing! Tag mycket socker till sås, med litet vinaigre. Det är barbariskt, men delikat. Drick härtill Jerez Manzanilla. Det parfymerar hela matsalen, ja, löfsalen, om ni äter ute. Ni tror, att det är ett dåligt rhenvin, utan syra dock, torrt och bäskt och smakande vatten. Det är dock helt enkelt bästa sherryvin, »kronan bland alla viner», säger andalusiern. Och

det passar till allt, isynnerhet till kall fisk, blott ej till varmt kött. Vid andra glaset känner äfven den civiliserbare svensken den underbara mandel- och fruktdoften, den gomrenande smaken, ser oljan i glaset, känner elden i sina ådror, samt huru magen stärkes. Sätt nu i korken, men ej för väl! Ty detta vin vinner på beröring med luften, förlorar på korkning. Det är sanning och allvar!

Färsk potatis med smör och ett halft glas sädesbrännvin. — Lyd och tro mig! Och säg sedan, om min gom ej begriper sin sak.

Njurkalfstek med Clarete, spanskt, billigt, eldigt rödvin, midt emellan bordeaux och rhenvin, således ej olika bourgogne, men mindre parfymeradt och billigare. (Ni dricker det vanligen här i riket, dyrare och försämradt, under namn af bordeaux. Ni kan ju därför gärna dricka det billigare och oförfalskadt under dess rätta namn.)

Här torde damerna tillåta, att herrarna röka en rysk cigarrett. Det är barbariskt, men godt! Och i Paris skulle de själfva göra sällskap.

Färsk sparris. Också med Clarete. Eller ännu bättre: med selters- eller apollinarisvatten. (Undvik de nya drifhussorter, som smaka mjöl!)

Nu kommer något djärft: ni skulle nu haft stek eller fågel och därefter ost. Jag föreslår, att ni förvandlar osten till hvad fransmännen kalla fromage de crême och helt enkelt, nu på

sommaren, åstadkommer den genom att vispa en filbunke; tar den före steken och äter den utan socker och trä (s. k. ingefära), samt utan att dricka till den, om ej möjligen något slags godt, lätt, någorlunda äkta rödt portvin.

Kyckling med t. ex. Ayala-champagne, helst sec.

Fransk sallad — mycket olja, lagom salt och peppar, samt blott ett par droppar — hör ni, blott ett par droppar vinaigre, — Clarete.

En eftergift för damerna och sommaren: Pistacie- och fruktglace. — Ayala eller Manzanilla.

Jordgubbar med grädde (ej frusen). — Ayala, Manzanilla. Eller hvad säger ni om ett litet glas Madeira, eldigt svafvelaktigt, sött, syrligt, vulkaniskt. Ah!

Ögonblickligen: kaffe i små, fina, halft islagna koppar, starkt, nykokt. Matsmältning och spirituell konversation.

23 juli 1892.

Det öppet annonserade

Hästbröllopet på Fånö.

Herr Hugo till Fånö — ertappad på s. k. bondtjuvs-osedlighet!

Speciellt i annonsväg!!!

I.

Öppen angifvelse.

Till hela mänskligheten! Men framför alla andra:

Till sedliga och välaktade Bondriksdagens Herr Ombudsman!

Äfvensom till afvikna fru Nathalia Andersson-Meyerskielm, ännu hemmavarande Yankee-teologie- och cigarrdoktorn Jöns Petter Ekman och de öfriga damerna i Federationen!

Dygdiga och Omänskliga, framtida Salighetshjon! (Jag menar inte Herr Justitieombudsman. Han är väl en vanlig fattig syndig människa.)

I dag på söndagsmorgonen, då jag vittjade min ena breflåda, fann jag följande angifvelse om

ett i tryck redan skett och i handling påtänkt, oväntadt sedlighetsbrott, som från Bondriksdags- och Federationssynpunkt synes begånget af professor Montan, en fyrbent fullblodshästherre och flera härvarande andra dagliga två- och fyrbenta redaktörer och kreatur, däribland flera frälse och ofrälse hästfruntimmer. Allt på tillskyndan af och till ekonomisk fördel för den berömda ledamoten af vällofliga och dygdesamma Bondriksdagens Första kammare, väl- och ärbarhetsborne, Herr Hugo Tamm till Fånö.

Den mig sålunda tillhandakomna angifvelsen består af två delar:

en uppklistrad, tryckt annons ur en af Stockholms dagliga tidningar; och

en, med vänstervriden, men prydlig handstil därunder skrifven text af följande innehåll:

»*Hr Jörgen!*

Behöfs väl denna text till denna annons, som stått i Stockholms dagliga tidningar många gånger? Är detta Fånö-sedlighet? Förträfflige Jörgen! Behandla saken i nästa Figaro!

Billing.»

*

(Jag stannar här ett ögonblick inför er, mina damer och herrar, blott för att i parentes anmärka, att jag, på grund af den vänstervridna stilen, ej ett ögonblick kan misstänka hvarken att det är Herr Biskopen, eller hans bror, rådmannen: Utan angifvaren är nog någon annan. Hvilket här mindre inverkar på saken. Enär han ju verkligen styrker sin angifvelse.

Genom den vid densamma fastklistrade annonsen. Som tyckes utgå från professor Montans Stockholms Dagblads-fabrik.) Men:

Herr Ombudsman! Herr Yankee- och tobaksteologie-vederdöpare-doktor! Och I, mina Dygdädla Damer! Jag stannar — (ånyo) — ett ögonblick i förlägenhet: Ty:

Annonsen är nog ett bevis på Herr Hugos rustikala osedlighet. Men annonsen kan bara tryckas hos professor Montan och i de andra morgongrisarna. Ej i snygg avisa. Såsom Figaro. Den där läses mest af bättre ungkarlar.

Annonsen är nämligen så rustikalt osedlig som om den vore ett, af herr Carl David af Wirsén för rent hjärta och sann kristlighet lofordadt större romanarbete af min vän Sigurd på den jämväl renhjärtade men okristlige herr Hugo Gebers förlag. Och jag nödgas — af undseende med edra och mina öfriga läsares bland de bättre ungkarlarnas (i stad) ofördärfvade öron — stundom öfversätta den annonsen ur Stockholms Dagblad på ett något mera salongsmässigt språk:

Sålunda behandlad »ad usum delphini» och à la »familjebibel», lyder den, som följer:

II.

»Fullblodsh'***'n»**

Här nödgas jag, såsom stadsbo och ärbar (om ock erfaren) yngling, utesluta en del af ordet. Ehuru Stina Bengtsson och andra landtliga gu-

vernanter, lika litet som herr Hugo, skulle tveka att bruka ordet. Denna del af ordet utmärker att hästkraken i fråga är af hvad latinska grammatikan — må hända (numera efter Herr Hugos uppträdande) något osedligt — kallar: genus masculinus.

*

Jag skulle nu vidare fortsätta, att citera Herr Hugos osedliga annons ur morgongrisarne.

Men: Herr Sedlighets-riksdags-ombudsman, Herr Yankee-tobaks-teologie- och vederdöparedoktor, så ock I mina Dygdädlor! Jag stannar här bums. Ännu ett ögonblick. Och med ny tvekan. Inför Sedlighetshjon. (Inför Herr Ombudsmannen tvekar jag mindre. Enär jag nu måste räkna Er, såsom jurist, till oss få bättre ungkarlar.)

Men vid närmare besinning vågar jag dock nedskrifva andra ordet i Herrns till Fånös osedliga annons. Det är:

»Gallus.»

Ja, vid närmare besinning vågade jag nedskrifva ordet: »Gallus». Oaktadt det är både dubbel-osedligt af naturen och i annonsen dubbelkursiveradt. Gallus betyder nämligen på svenska: dels »fransman», dels »en herre bland höns», därtill en — såsom min och Kungl. Maj:ts norske vän, jämväl sedlige Björnson skulle uttryckt sig — »osedlig månggiftesman» (bland hönsen, förstås) en slags höns-turk eller mormonbisp à la

sedlige frikaplan Oftedal i upproriska, men sedliga Norge.

Och både »fransman» och »hönsherre» äro ju osedliga begrepp. För äkta sedlighetshjon. Ej minst Herr Hugo till Fånö. Som ju är angloman. Och produktiv i familjelifvet. Just såsom en äkta hönsherre. I strid mot fransmäns samt Knut Wicksells billigare vanor.

Men vid närmare besinning nedskref jag dock ordet (»Gallus»). Enär det ju var på latin. Liksom en hel del andra fula ord. Då bli de ju vetenskapliga. Och ingen af herrskapet, hvarken Damerna eller Herr Yankee-teologie-tobaks-doktorn, kan väl misstänkas vara hemma i ett så naturalistiskt språk. (Med Herr Ombudsman är naturligtvis en annan femma. Men, såsom jag redan haft äran välvilligt antyda: en jurist är ju alltid något demoraliserad.)

*

Jag repeterar:

»Fullblodsh'****'n»**

»Gallus»

Och fortsätter:

»finnes i år uppställd för h»********»g».

Det uteslutna ordet är så rysligt osedligt som om Sigurd själf skulle ha skrifvit det i en Wirséns-berömd riktigt idyllisk kompost-novellett. Det betyder nämligen, på mera sedligt salongsspråk:

Jörgen

1881.

bröllop mellan två hästar, den ene af samma genus som en kung och den andra af samma genus som en drottning. (Dock med äggstockar och mänskliga känslor i kroppen.)

*

Jag repeterar:

»Fullblodsh'****'n»**

»Gallus

finnes i år uppställd för b»********»g.

Och fortsätter:

»vid Fånöö».

(Två ö'n! Fan så gentilt, enkelt, inte prål-ligt — sa' fan, färgade svansen ärtgrön.)

Nu kommer på nytt ett rysligt ord — ett ord, som kunde återges med »häst-fruntimmer», »häst-änka», »häst-fru», »häst-fröken», ja »häst-jungfru».

Hvilket senare bevisar att här afses ej endast »sedernas vanhelgd». (Som tryckfrihetsordningen — tämligen onödigt — förbjuder professor Montan och oss öfriga.) Utan äfven afses »förförelse af ungdom». (Hvilket både heder och ära och frih. De Geers klandrade Strafflag med rätta förbjuda.) — Jag utlämnar det fula, feminina häst-ordet. Jag, jag vet det.

Ja, »häst-fruntimmer», »häst-änkor», »häst-fruar», häst-fröknar», »häst-jungfrur»

»kunna ditsändas med ångbåten Ekolsund, adress Fånöö Gårdskontor, Stockholm.

Obs! Gallus är efter b»********»gs-tiden»

Ja. Här återkom ånyo i annonsen den där otäcka, osedliga, okristliga benämningen på »hästbröllop». Af det slag, som frih. De Geer i sin bekanta Strafflag eller min jämväl vördade Stamfar, Högstsalig Hans Maj:t Karl XI (nu i himmelrik och tidigare i spiseln i Åhus) skulle i sin missgärningsbalk kallat »enkelt lönskaläge». (Eller hvad det heter på jurist-latin.) Och som tidigare ansågs som lindrigaste formen af osedlighet. Innan Herr Hugo till Fånö och Herr Yankeetobaks-teologie-vederdöpare-doktorn och de öfriga Damerna och Bondtjufsriksdagsmännen upptäckt den bekanta osedligheten i »Ord och bild» (Norstedtens och andras) samt i varietéer och på kungl. Operan m. fl. krångliga och eldfarliga inrättningar.

*

Nu repetera vi igen (ur det senare stycket):

»Obs! Gallus är efter b»********»gs-tiden»

Och fortsätta:

»till salu för ett pris af 2,500 kr. (G. 2357)».

Detta »G. 2357» visar att annonsören ej aktat för rof att, för snöd vinnings skull, med sin osedliga annons vända sig till och låta den på väg till tidningsspalterna passera fröken Sophie Gumælii annonsbyrå. Nu är visserligen fröken G. ett duktigt fruntimmer, höjdt öfver hvarje misstanke att kunna lockas från dygdens, af henne hittills raskt trampade stig. Men hon har ju hela

sin byrå full af andra, unga, vackra, ännu yngre fröknar.

Och jag stannar här och frågar (à la Stina Bengtsson eller Sigurd, på ren, erkänd, ja prisbelönt svenska):

— Hugo, ditt förbannade sedliga as! Hvad har du nu skrifvit och gjort?

(Så vida — inte Du själf, utan bara — ditt osedliga Gårdskontor lockat fröken Gumælii fröknar att korrekturläsa all den osedlighet vi ofvan låtit nöja oss med att blott antyda. Helt lindrigt. Och i fullt hyfsadt språk. (Där vi inte citerat Stina och Sigurd, förstås.)

Inför den fetsedlige Yankee-teologie-tobaksvederdöpare-doktorn, Federationen, Herr Justitieombudsmannen och våra öfriga många bättre ungkarlar och ännu flera sämre tjufläsare.

III.

Ni torde nu säga: »Kära Jörgen! Var nu inte så förbaskadt sträng!»

Sträng — sträng — sträng! Jag är visst inte sträng mot mig och andra. I sedlighetsväg. Och jag har bara högst en eller två gånger förebrått förre borgensman-bulvan och blifvande excellensen och hans salig fru mamma, att han är född i oäkta säng. Och själf är jag inte stort sedligare i handling än Stina Bengtsson i truten. (Förlåt, Stina! Men det är ren svenska, ditt unga, landtliga guvernantas!) — dräng, sträng, sträng? —

Jag unnar allt fromt och sedligt folk, både herr frikaplan Oftedal i Stavanger och fröken Möller i Kanan och Köpenhamn med gossarna och fru Andersson-Meijerskielm, med de något väl hårdhändt älskade spinnhushjonen, nu i Paris, förr här hemma, och den fetsedlige vederdöpare-frihandlare-cigarr-yankee-teologie-doktorn och Herr Hugo själf — ja, jag unnar dem alla, alla sedlighetshjonen, alla de friheter de taga sig. Men jag önskar att de drogo för gardinerna! Under friheterna.

Då de ju eljes pläga sätta byxor både på Venus och Apollo, ja, på Herr Palme och pianobenen. Som inte äro värst förföriska, bägge slagen!

*

På häst-bröllop af det annonserade slaget har jag inte varit. (Ty jag har inte varit hästskojare som Sigurd.) Men jag tror att de inte äro sedligare än hundbröllop. Och jag har ofta sett hundbröllop på gatan. Och de tillgå inte sedligt. Och med präst. Inte ens med rådman. Och i min första ungdoms renhet, då jag ännu själf var en alldeles bättre ungkarl, gick jag in till min mamma, som hade kaffekalas, och rapporterade det första hundbröllop jag såg. Men min mamma gaf mig en liten uppfostrande dask i min lilla stjärt. Och sa' mig att det inte passade att annonsera slikt. Helst inför damer. Och så borde äfven fröken Gumælii moderligt och uppfostrande handlat mot Herr Hugo till Fånö och Hans Gårdskontor.

Så ock borde professor Montan och de andra annonszeliuslingarna daskat Herr Hugo. Helst som det ju är att befara, att Herr Hugo inför nästa Bondriksdag anger dem för osedlig annons. Såsom han ju redan gjort med både dem och oss alla. Som intaga de vida oskyldigare annonser som afse att rädda mänskligheten från fördärf genom osedliga sjukdomar.

IV.

Hvad ska' vi nu göra, herr sedliga Bondriksdagens justitieombudsman, herr fetsedlige Tobaksyankee-vederdöpare-teologie-doktor, I, mina mer eller mindre lesbiska damer af Federationen!

*

Åtalet för annons om hästbröllopet på Fånö kan — enligt tryckfrihetsförordningen — tyvärr lagligen endast riktas mot professor Montan och de andra — s. k. — större annonszeliuslingarna. Men, innan Herr Hugo genomdrifvit sin nya tryckfrihetsordning mot osedligheten i »Ord och bild», och beska enfalds och jesuit-rektorn sitt subtila skojareförslag om falsk beskattning af slika annons-intagare, så får man ju inte dessa osedliga litteratörer stäckta.

Ty frih. De Geers bok, den berömda Strafflagens 13:e kap:s 11:e paragraf har nu för dylika annonstryckande tidningsutgifvare högst fängelse

i 6 månader. Hvilket Herr Hugo och sedliga Bondriksdagen skrifvit till det equivoka Kungl. Maj:t vara för litet för professor Montan och de andra, osedliga annonsintagarne.

Men jag tycker det är mycket för mycket.

*

Fröken Gumælia och hennes ännu yngre fröknar måste anses ha medlat för Herr Hugo hos professor Montan och de andra. I full och omedveten oskuld. Hvadan Figaro, som själf ju också har annonsaffärer med fröknarna, visst inte alls skall leta efter deras paragraf i frågan. — Deras paragraf med ansvar för dem — »för Hugos brott». (Byron.)

*

Men till Finnmarken afvikne Herr Hugo själf? Och hans väl ännu hemmavarande Gårdskontor? Hvad skola de nu ha?

Herr sedliga Bondriksdags-justitieombudsman!

Herr fetsedlige Tobaks-yankee-teologie-vederdöpare-doktor!

Och I, mina mera eller mindre lesbiska och sapphoanska Damer af Federationen!

Ungefär så sedlig som I har jag lust att vara.

Och skulle inte ni kunna behandla Herr Hugo? Enligt frih. De Geers utmärkta strafflag.

Jo, 18:e kap. 11:e paragrafen förbjuder tydligen »främjande af otuktig lefnad (således äfven

hästbröllop utan präst eller rådman) genom koppleri». (Hvilkets värsta form väl måtte vara annonsering i Stockholms Dagblad och de andra morgonavisorna för barn och tjänstefolk?) — Detta: vid påföljd af »straffarbete från och med 6 månader till och med 4 år». Så ock i samma paragraf: för den, som »håller hus, där otukt drifves».

»Hus», »stall», »Gårdskontor», måtte väl här vara samma begrepp? Och Fånö är ju nu ett bestialiskt osedlighetens tempel. Till och med öppet annonseradt! Så som sådant.

Således är Herr Hugo eller hans Gårdskontor — jag vet naturligtvis ej hvem som sändt annonsen till fröken Gumæliam; men huset, stallet, Gårdskontoret är ju alltid Hugos — dubbelt brottsliga enligt 11:e paragrafen af frih. De Geers i ämnet, enligt påstående, alltför milda strafflag.

Och så sträng som Herr Hugo till Fånö är mot andra osedliga, isynnerhet annonsörer, finner han väl ej nu den paragrafen obillig? Nu. Helst som han nyligen fått oegennyttiga och sedliga Bondriksdagen att skrifva till equivoka Kungl. Maj:t att den paragrafen är för billig och lindrig. Mot annonsörer. Väl äfven af hans enkla bondull.

*

Må hända gör dock Herrn till Fånö nu anspråk på att själf anses otillräknelig och tufvig.

Nå ja! Mot den läsarten skall jag visst ej besvära mig. — Men då bör han lämna Bondriksdagen och tryckfrihetsordningen och det ej

nog sedliga Kungl. Maj:t och åklagaremakten och de och de öfriga osedliga annonsörerna i fred. Han ser nu, huru lätt det är få en klick på sig.

V.

Nu ett annat ord af frid:

Sedlighet är något konventionellt — har jag alltid påstått. Som beror på ålder, kön, stånd, race, longitud och latitud och antalet af jordens tillryggalagda svängningar kring sin axel. (Eller den s. k. tiden.) För Gud och naturen är visst allt rent — tror jag.

Då en svensk bondtupp till själen, som Herr Hugo å Fånö eller, eller då en osedlig anglosax ser konstens eller naturens nakna mästerverk i kött eller marmor eller färg, så känner han sig af ovana — osedlig i kroppen. Och därför tror han att de nakna mästerverken äro osedliga. Då i själfva verket blott han själf är det. Men då Söderns barn eller vi, Nordens konstnärsnaturer, se naturens och konstens nakna mästerverk, så känna vi oss förtroliga med dem. Vi möta dem med skönhetssinne. Ej med lustan. Vi känna oss rena. Och följaktligen äfven konstverken rena.

Men då vi, rena konstnärsnaturer och förfinade boulevardierer, höra, läsa en Stina Bengtssons, en halfherre Hugos till Fånö, ja en begåfvad Sigurds ohöljdt naturalistiska bondspråk. Så kniper det oss i magen. Vi må, rent af, illa. Såsom af Hugos bondannons. Nu.

Frågan är nu:

Skola vi, konstens och boulevardens barn, eller skola fähusets söner och döttrar ange tonen i detta arma land? I sedlighet? I Ord och bild? I annons? I lagstiftning? I kulturarbete?

Ja! Blygd öfver De Geers samhälls- och logik-upplösande Bondriksdag!

Nietzsche har svarat. Jag har svarat. Långt innan jag läst Nietzsche.

Fånöös osedliga Gårdskontor bör läsa mig och Nietzsche. Och tiga i Guds församling.

29 juli 1893.

Sommarnöje.

Denna klagan är inte ny. Denna klagan hörde Jörgen redan för fyrtio år sedan. Både af sin far och andra, svenska eller utländska sjökaptener, som besökte vår hufvudstads hamn.

De yttrade mer än en gång så här:

— Det finns inte maken till odågor som Stockholms affärsmän. De äro värre i maklighet än de ingalunda med orätt utskrikna svenska ämbetsmännen, särdeles hufvudstadens. Besöker man dem en torsdag, så svaras det: »Grosshandlaren är inne, men han ska just fara ut till sommarnöjet.» Och då rusar grosshandlaren förbi, ut — skrikande i förbifarten: »Goddag, goddag, kära kapten! Men — ångbåten går bums. Och min hustru har händelsevis bjudit ut några bekanta till sommarnöjet. Jag kommer in igen i morgon.» Och grosshandlaren försvinner.

Det blir fredag.

Och kontoristerna svara i något besvärad ton:

— Ja, grosshandlaren har inte kommit in i dag. Han hade bort komma in i dag. Men — han har inte kommit i dag. Och det händer så

ibland om fredagarna. Då kommer han väl i morgon, lördag.

Det blir lördag.

Kontoristerna svara:

— Det är lördag. Och i dag har grosshandlaren inte kommit in. Naturligtvis.

Det blir söndag.

Naturligtvis kommer inte en Stockholmsgrosshandlare om söndagen på sitt kontor. Särdeles om han har en fru, som fordrar hans närvaro på sommarnöjet.

Det blir måndag.

Och kaptenen infinner sig ånyo.

— Bästa kapten! säga nu kontoristerna. I dag är det måndag. Och då brukar grosshandlaren inte komma in från sommarnöjet. Men i morgon är det tisdag. Och då kommer han visst.

Det blir tisdag.

— Det är för besynnerligt, herr kapten, säga kontoristerna, att grosshandlaren inte har kommit in. Men det är ju så vackert väder. Så i dag kommer han säkert inte. Men i morgon kommer han bestämdt.

Och så blir det onsdag.

— Det är för besynnerligt, bäste herr kapten! Men i dag kommer bestämdt inte grosshandlaren. För det regnar ju. Och är så kallt på sjön. Ja, det är så kallt på sjön. Och då vill inte frun låta grosshandlaren åka på ångbåt.

Det är torsdag.

— Se god dag, kapten! I dag är grosshandlaren nog inne. Men han reser genast. För ång-

båten har ändrat turer. Han ska föra kronärtskockor ut på landet med sig till frun. För frun har bjudit främmande till middag. Men nog får kapten tala med honom ett ögonblick, efter det är så rysligt nödvändigt.

Och kapten får tala med grosshandlaren. Ett ögonblick.

D. v. s. kapten hinner ingenting säga. Men grosshandlaren säger:

— Förlåt, förlåt, kära kapten! Men si, di välsignade sommarnöjena, som fruntimmerna prompt ska ha. För de kära barnens skull. Och för att slippa kalasa. I sta'n. Men si, nu måste jag rusa igen. Ty jag ska springa i förbifarten genom Börsen. Tycker kapten mer om Cederlunds punsch eller tycker kapten mer om Grönstedts punsch? Si punschen har tagit slut därute! Och så bör kapten i afton gå på Djurgårdsteatern. För di spelar så bra. Och hon är riktigt söt, nya människan. Hvad heter hon? Nu måste jag kila. Adjö, adjö, kapten!

Och så kilar grosshandlaren. Med kronärtskockorna till frun. Och ger i förbifarten order antingen om Cederlunds eller Grönstedts. Och först ombord på ångbåten ägnar han en tanke åt sitt öfriga affärslif, i det han utbrister:

— Kors för fan! Jag glömde köpa di engelska metspöna till flickorna. Där ska finnas bra sådana vid Slussen — upplyser han vännen ångbåtskaptenen.

*

Under tiden kostar hvarje dag den främmande kaptenen hundratals kronor i liggedagar. Hvilka han vanligast uttar genom process af grosshandlaren.

*

Så vida ej målet tappas därigenom att, sommartiden, äfven advokaterna ligga på sommarnöje och, alldeles gifvet, de aflönade domarna. Som under tiden upprätthålla ämbetena genom lika lön- som förstånds-lösa vikarier. Hvarigenom ingen särdeles kontinuitet i rättstillståndet inträder. Här i bondstyrda riket.

*

— Men — sa' en grosshandlare (dock med kontoret på fickan) häromdagen till oss — då vi relaterade denna klagan —: — Ja, det där kunde vara förargligt förr i världen. Då ett par hundra fartyg ständigt lågo på Stockholms ström. Men nu — så h a vi ju ingen sjöfart!

*

— Ja, men skulle inte sommarnöjena och fruarna, minst lika mycket som själfva frihandeln, kunnat bidraga till detta sorgliga resultat? — frågar red. af Figaro.

Åtminstone påstå de utländska affärsmännen sådant om vår hufvudstad. — Egendomligt nog,

finnes dock ingen hufvudstad i världen, som, genom naturskönhet och sundt läge, mindre än Stockholm förtjänar att, under den beboeliga årstiden, öfverges af sina barn!

9 sept. 1893.

Hvad är kriget?

I.

Hvad är krigsorsaken?

Två folk lefva i karga, sparsamt solbelysta, ofta snöhöljda länder. Dock i frid, arbete, fattigdom för de flesta, skatter för alla, skulder för staterna.

Men jordbruk, handtverk, handel, konst, vetenskap, litteratur idkas. Kultur går fram. En härlig ungdom växer upp.

Slitningar äga rum. En part skrifvardöme säljer lag och rätt. Långholmare, vasakommendörer och yankeeteologidoktorer stjäla, tigga, sälja; t. o. m. paradis. Flärd idkas. Agitatorer af hvarjehanda slag stiga upp. Men vetenskapen borrar oss dock fram till ljus och sanning. Långsamt, säkert. Sången ljuder ock. Dansen trådes. Glaset tömmes. Pressens fackla belyser. Furstehuset sofver — tryggt, tryggt, tryggt — utan annan vakt än den halfsofvande gardisten, en hedersvakt.

*

Folken ha två värn för lag, frihet:
folkrepresentation,
press,
oersättliga, nödiga, ingalunda alltid goda.

Ty representationen består i regeln af ärelystna, folk-krypande brännvins-advokater — ja, i ett par länder, som vi känna, af bönder, af landtliga fårskocks-utvalda heders-räfvar, katekesgödda, blandade med furstetjänare och skrifvardömsmän.

Och vi, som äga pressen i vår hand, äro oftast förolyckade existenser. Det finnes hederliga, kunniga redaktionsdirektörer — dock äfven de, i följd af konkurrensens järnhårda lag, tvungna att krypa för läsare, annonsörer, aktieköpare. Dessutom, lika väl som fursten, ha vi vårt hof, våra vilseledande smickrare.

Landet har ännu ett värn: generalstabsmagistrarna. Som tro att planeten Tellus är ett schackbräde; att alla människor äro uslingar och gardist-frön; att ett lands resurser äro outtömliga; att mankönets ungdom är skapad för att ställas, ena hälften på Tiveden, andra hälften på Kolmården, och skjutas ned, hvardera med en kostnad af 100 millioner. Sedan kommer medelåldrens tur. — En del af dessa generalstabsmagistrar äro kristliga krigsknektar, Guds barn, detta mellanting mellan fånar och skurkar, Satans äkta värnpliktige — dem, mot hvilka framtidens rätta krig bör föras.

I landet finnes vanligen en man, som känner ansvarets börda. Denne är fursten. Men är han

envåldshärskare, måste han sysselsätta folk, agitatorer. (En ypperlig sysselsättning är ju kriget!) Står han under grundlag, hota agitatorerna honom med allt, allt, allt, folkets hat, historiens vanära. Om han ej upprätthåller nationens ära: krigar. — Fursten kan ock — särdeles i ett monarkiskt land — vara en komplett galning. Sverige har på 200 år haft två: Bägge laso bibeln och trodde på Gud och sin mission: Den ene, besjungen och afgjuten, hette Karl XII och stupade i Norge; sedan han bragt Sverige till branten af ruin, slaktat dets ungdom; Den andre hette Gustaf IV Adolf. Och: Enär folket på nära ett sekel blifvit klokare och mindre trodde på bibeln, så drog han i landsflykt i schweiziska småstaden S:t Gallen — i landsflykt och med hål på surtoutens armbågar och med skåpets tröstande brännvinsplunta till hands, själf obesjungen och oafgjuten. Ehuru han väl också, åtminstone till hälften, förtjänat det. Ty han hade kostat oss en annan del af riket och en uppsättning landtvärn. Som frös och svalt ihjäl. Till himmelens och den kristlige och konungslige fredskragstöflarens ära.

*

Sådant är läget. Sådan är historiens varning. — Men dock: då man minst anar det, bryter kriget ut — anfallskriget.

Så skedde mellan Napoleon III och Tyskland. Ni minnes det kriget? Hvad falls? Och det bröt ut om en struntprins utan land, hvilkens

namn jag ej minnes, aldrig tagit reda på. Ty han var naturligtvis en förevändning, den prinsen. Enär man inte ville kriga om mannen i månen.

Det var ej Napoleon III, ej den fredlige, tame preussergubben, den allmänt begycklade hedersgubben, som gjorde det kriget; Det var något statsmännen, tjufgeneralerna och de andra fältkommissarierna, furstebankirerna och arméleverantörerna, som gjorde det. Men mest var det dock fredens och folkets män: brännvinsadvokaterna i den demokratiska kammaren och boulevardernas tidningsredaktörer.

Var försiktigt, du folk i ett land! Som väl har en klok och fredlig furste, åldrad i bekymmer och känsla af ansvar. Men ock har mutbönder och kristliga generalstabsmagistrar!

*

Jag — jag, som ingen kan säga vara feg, som de flesta säga vara genomträngd af plikt mot staten, jag, som har mina största sympatier hos den ungdom, militära och civila, som man kan komma att föra till slaktbänken — jag säger: — V a r e n f ö r s i k t i g a!

Stöflen ej för mycket kring i de stora, olyckliga minnenas midnatt! Sann fosterländskhet heter: näringsskydd, vetenskap, kultur. Ej nationalhat.

II.

Hvad är en mobilisering?

Den kostar 80 millioner.
Till en början.

*

Det är först en slagen trumma. Så tystnad, rusigas jubel, nyktras tvekan, förstämning. Men:

Starka patruller rycka nattetid landets ännu tvekande ungdom ur deras bäddar. Sålda af bönder åt generalstabsmagistrar och gudeliga krigsknecktar. Bortbytta mot jordens b e r ä t t i g a d e skattebördor!

Ej bonddrängar, ensamt passande för gardistståndet, rycker man. Nej, efter franska revolutionen, sedan den falska demokratiska läran om jämnlikhet förvildat hela Europa (utom just det fria, kristliga, rika England), rycker man ock med våld i gardistledet de parter af vår värdefulla ungdom, som idka fina handtverk, handel, studier, vetenskap, konst, skaldskap. Alla äro de sålda af ärans bönder åt kristliga generalstabsmagistrar. Därtill sålda i första uppbådet. För att spara bonddrängar och bondskatter.

Dit har demokratien fört oss. Franska revolutionen. Preusseriet. Bondregementet. Generalstabsmagisteriet. (Detta senare är: det näringslifföraktande fåneriet, upphöjdt till vetenskap.)

Sunda förnuftet säger, att de bildade ung-

domar, som duga till gardister — och sådana finnas också — redan gjort sitt val, låtit utbilda sig till officerare och nu redan stå i ledet som befäl. De öfriga ha ej där att göra. Vi andra duga sällan till krigare. Vi äro för goda, för dyrbara till kanonmat. Sålda af hedersbönder till kristeliga generalstabsmagistrar. Vi gagna däremot d e s t o m e r a i kulturens värneplikt. Därifrån få vi ej ryckas. (Ens till korporaler.) Af hemmapreusseri och bondkurtis.

*

Indelningsverket var en ära, en nytta, för ett land — en rättvisa, byggd på sund princip: Jorden är statens: Den, som tar den i län, bör i första rummet försvara den. Först sedan kommer landtstormen. Dit — f ö r s t d i t — hör den bildade, ja den yrkeskunniga stadsungdomen. Ej till första uppbådet hör den.

Före franska revolutionen ryckte man i ledet lösdrifvare, då bonddrängarna ej förslogo. Detta var i den gamla, despotiska tiden. Nu — efter rappekaljans och bondkompromissernas dagar — tar man till första uppbådet gardister den bildade ungdom, som ej haft råd att bli officerare, ej dugt att blifva krigare. Man tar dem för att spara bonddrängar. Detta är i den nya, prisade, fria tiden. Forntidens slafveri var rimligare, logiskt kulturgagnande.

Det nya frihets-seklets slafveri är raka motsatsen.

Du bildade ungdom! Lär dig i tid att klart se hvart folkvälde för! Skrik på frihet och rättvisa, men ej på jämnlikhet! Det finnes ingen jämnlikhet: från Gud till oss, från oss till niggern, från niggern till masken, från masken till koralldjuret. Du är icke bonddräng och gardistfrö. Inga fraser kunna göra dig till det. Blott behofvet. Ett af dessa behof är ej anfallskriget. Ett af dessa behof är däremot försvarskriget. I detta inträder däremot t. o. m. kvinnornas värneplikt. Det är min rätt att försvara mig, mitt. Det är ej min rätt att anfalla. Det är min plikt, min rätt att vara krigsöfvad till skydd af de mina, min näring, ej att från den och dem marschera för att anfalla grannar.

*

Ja! Vi tänka oss en mobilisering:

Ynglingarna, de unga männen, ryckas ut.

Ditt bo, dina samlingar, din nya affär, lämnas för tjufvahand. Må hända. Ja, din hund, dina kanariefåglar lämnas att dö af svält.

Din älskade lämnas i oro, må hända ock åt rivaler.

Ah! Du är må hända redan gift och fader. Ah! Då få dina ungar ock bli kanariefåglar. Gud, som föder sparfvarna under himmelen, föder sällan kanariefåglar i bur. Säkert är att Guds barn, de kristliga och smalbenta generalstabsmagistrarna, som skola ärfva paradis, katekesvägen och ej genom dygd och goda gärningar, göra det ej.

Ah! Du har må hända fattiga föräldrar, en mor att föda. Må hon dö af svält, oro, sorg. Den kristlige öfverste-generalstabsmagisterns tuppfjädrar svalla lika bra för det. Och han förtjänar på leveranser, får plats i historien och får dikter af pastorsadjunkter och supskalder samt kungl. svärdsorden med svärd på bröst. Och 5 milliarder att skifta. I Preussen.

Fy!

Jag vänder mig ock till er, som, i likhet med mig, äro brackquor och arbetsgifvare, fattiga eller rika sådana. Och jag, den halfve skalden, talar till er plånbokens prosaspråk, plånbokens fullt berättigade, aritmetiskt riktiga, gudasanna prosaspråk, sannare än diktens skönaste dityramber, sannare än psalmers låt; Och jag säger:

— Man tar från oss andliga eller kroppsliga söner, våra oss kärvordna lärjungar, förtrogna, arbetare, gäldenärer! Men kvarlämnar åt oss: de dubbla debetsedlarna, som nu skola tiodubblas — ökade med de bortrycktas.

Ja! Man tar t. o. m. sådana unga, som redan leda stora affärsföretag eller gå i spetsen för våra andliga rörelser. Och bära kulturens framtida marskalkstaf i sitt andliga bagages ränsel.

Vi återfå dem. Må hända. Som idioter och krymplingar.

Och plebs återfå vi. Må hända — till större delen. Förvildad, förgardistad, till Långholme mogen.

Sådan blir i regeln både den slagne och den segrande krigaren i ledet. Officeren återkommer

ofta vorden en man, en man med en mans känsla af ansvar, aktning för fred.

III.

Strapatserna.

Man ikläder de konskriberade pjaltor, som ej passa, brokota skottmärks-pjaltor, med skafvande preusser- och halsjärnskragar — pjaltor, tillskurna af en sockenskräddares fåniga sax, utkläckta i balhjältars hjärnor, som ej veta att jakt- och sjömansdräkten är krigsdräkten. Dessa pjaltor äro ärans dräkt.

Och nu börjar det — det besjungna.

Inom 8 dagar vimla dessa narrdräkter af vämjelig, krypande ohyra.

*

Allt är i villervalla.

Det finnes skärp, taskor, toffsar, pickelhufvor, bönböcker, må hända ock gevär, kanoner. Hästar, I mutade bönder, dem taga generalstabsmagistrarna, med eller utan länsman och rekvisitionslag, från er. Edra trogna, må hända er dyra och kära hästar, alltid värda ett bättre öde. De taga dem, trots alla världens djurskyddssällskap, för att pinas till döds.

Sådant är kriget. I han sålt er, då I sålden oss.

Men det finnes ej sjukvård, ej träng, ej lifs-

medel. Böndernas knussel, krigsmadamernas, tuppfjädershjältarnas likgiltighet för det ej prålande, ej smällande finner du här.

*

Du svenska lättsinniga folk! Du talar, du tänker dig ett krig mot t. ex. Norge så här:

Man sätter sig i kupén.

Fullt upp med cigarrer och punsch. Bra table d'hôte vid Gnesta. Eller hvar fan table d'hôten är.

Man skrålar, bolmar, super hela linjen.

Vid stationerna bryter man ned stinsarnas fruktträd — det är ett litet, ädelt nöje beväringen alltid unnar sig — behandlar dem som klothamnar eller kungl. hofkamrerare med en fot bak och kysser deras fruar. Enligt bevärings och värfvad sjömans här i riket lofliga, artiga sed.

Då hjältarna nalkas Norget, fly baggarna. Utom oftedalarne, bondriksdagsmännen, statsråden och Björnson och Ibsen och de rödtuppfjädrade generalerna. Som ha nog takt att stanna fromt kvar i stortingssalen. För att få sin hjuling.

En hvar modig svensk krigsbeväringsherre tar sig en bagge i kragen och piskar upp honom: en Oftedal, en bondriksdagsman, ett statsråd, Björnson, Ibsen eller en rödtupps-general — hvar och en efter sitt tycke och smak. Så det ryker ur den bondsydda frackens ryggtafla.

Baggen dansar, tjuter, ber, tackar höfligt, bjuder på punsch och cigarrer. Och att få kalla beväringen »farbror» och få lämna ett större fick-

lån och ett godt logis. Och blir för framtiden hans bäste vän. Hvarjämte hans fröken dotter kommer fram och niger. Och står till tjänst. Så vida man ej föredrar frun.

För resten spetsar man småbarn och slår ihjäl satkärringar. Ty det brukas så i krig. Och stundom äfven i fred. Helst på landsbygden. Där Lasse Stendahl inte finns. Då beväringen reser fram.

Beväringen reser hem, får tapperhetsmedalj, kalf-porträtt (med lagerkransen), pension, en (riktig) lagerkrans och två fästmör. Så vida han ej stannar i Norge som landshöfding eller länsman någonstädes.

*

Detta är onekligen en mycket lockande tafla. Och det är blott en sak, som jag ej begriper: hvarför man inte då hellre inbesparar järnvägsresan, stannar kvar här i riket, där klimatet är angenämare och äfven bönder och yankee-teologiedoktorer och kärringar, ja ett och annat statsråd, behöfva all smörj de kunna få. Hvilket skulle bli billigare och i min praktiska smak också är mera sant fosterländskt. Enär jag aldrig gått utom hus att aga andras ungar och hundar, utan nöjt mig med dem, som Vår Herre haft nåden åt mig mera direkte anförtro till aga och uppfostran. Inte har jag någonsin skällt på norska generaltulldirektören. Äfven om en sådan funnits. (Hvilket det verkligen inte gör.) Sällan skäller jag på tyska

kejsarn och Bismarck, oftare än jag funnit dem verka influensa på Sverige.

*

Nej, vänner! Sådant är icke kriget, det trefliga, Klas Rydbergs drömda kriget.

Öfver anfallskriget hvilar Guds förbannelse.

Och inte är just försvarskriget heller en välsignad sak — ehuru nyttig och nödig — det medger jag, hellre än någon.

Kriget är en resa i öppen boskapsvagn. Med förfrusna öron, näsa, tår, ondt i magen och inte torrt eller vått.

Kriget är sedan en marsch i snödrifvor och bonddoft — värre än andra-kammare-ledamöternas riksberömda — en marsch i omöjlig dräkt, i omöjligt sällskap, en marsch med snö i skorna, snart såriga fötter. — (Fältskärsgesällerna äro till hands att amputera dem.)

Kriget är en marsch med ränsel på rygg, med kokkärl, spadar, en hel garderob, tält, kappa, och — en läserivansinnig bönbok, från ett kändt skojaresällskap.

Du fine unge bodherre, du kontorist, du unge vetenskapsman, målare, skådespelare, skald, prästgesäll, skräddaregesäll! Du stupar i landsvägsdiket inom första milen. Och köres upp af korporalens kolfstötar. För att om några meter störta igen. Dör du ej i diket, så får du lefva ett lif med förstörd kropp, själ, ekonomi, glädje. Don

Diegos far var ung ståtlig officer, troddes krigsministerämne. På öfversten och skurken Nauckhoffs bekanta fältmarsch störtade han. Ett 10-tal år senare föddes hans son, sjuklig för lifvet. Och är han en af de många, som jag nu försvarar mot generalen och hedersmannen Rappekalja.

Kriget är nattvak, stående på post i isande blåst, hvila i fjällets snödrifvor. Ur hvilka tolfte Karls segervana bondveteraner ej reste sig. Ännu mindre våra dagars verdandister och grilljannar och extra notarier och sminkade bodbetjänte. Som skola nu gå, för att spara bassar.

Krigsmarschen är ett lidande. Krigsmarschen har inga gästgifverier. Utom för generalerna. Som få Clicquot.

Kriget är en krypande marsch öfver fjället. — Ah! Hvilken galenskap att tro att vår ungdom kan göra det. För få år sedan for jag som en galning och Andrée i luftballong. Men tror ni att jag någonsin kunnat klättra öfver Kölen?

Kriget är en marsch utan strumpor. Med ett förstklassigt uppbåd af ungherrar, som få difteri och lungsot, om de gå till afträdet utan Kuntze-galoscher. Men nu skolen I gå. För att spara bassar.

Under tiden skjuter och plockar renjägarens säkra lod ned man efter man. Den, som faller, faller ej onyttigt. Ej endast generalstabsmagistrar och bondriksdagsmän skola lefva, äfven örnar och vargar, räfvar och korpar.

Kriget är plundring. Som ett uthungradt vilddjur rycker du i en koja sista brödbiten från en

kärring med en hop svältande ungar. — Du är en tjuf. Nu. Mördare af andra narrar snart väl ock. Mordbrännare. Då du behöfver en brasa.

Det är äran, krigarns ära, I, tama pojkar, som jag skyddar. Och med snillets rätt kallar till besinning — själf svenskare än den svenskaste och i denna stund åter den modigaste man i Sverige, den ärligaste ock. Jag kan ej tiga. Mitt samvete, Guds röst i mitt bröst, reser sig med raseri. Mot detta förtryck, detta mördande. Reser sig, som det reste sig hos Judalandets siare. In tyrannos!

IV.

Veten I hvad det moderna slagfältet är?

Napoleon, Uppenbarelsebokens snillrika vilddjur, har afskaffat den ridderliga värjan, infört sabelns huggande brutalitet. Han, artilleristen, har infört kanonens bortsopande järnmassa. Slutligen ha de preussiska krigsgorillorna och generalstabsmagistrarna — fördömdt vare detta släkte af ärans och kulturens fiender! — infört gevär, som genom metertjocka väggar gå på afstånd så långa att man knappt kan se sin motståndare.

Ridderligheten är sålunda död. I den militära striden.

Djäfvulen och hans handtlangare, de smalbenta, men bredrandade och tuppfjädrade generalstabsmagistrarna, spela nu i strid schack med två dåraktiga nationers eljes fredligt själs- och kropps-

arbetande ungdom. De kriga först på kartor och med tennsoldater, dessa stora barn! För öfnings skull.

Äran finnes ej mera. I det moderna kriget. Utom för magistrarna. Du är kanonmat, yngling, unge familjefar! Du faller för en fiende, som ej hatar dig, blott fruktar dig, en fiende, som du ej sett i hvitögat. Utsvulten, utfrusen, utvakad, faller du för minsta sår. Eller ock sopar artillerielden bort en del af din nyss så friska, härliga, formfulländade kropp, skapad efter Guds beläte. Hvilket dock kristliga tuppfjädrade krigsmagistrar söka uppfinna nya metoder att stympa.

Du faller genomborrad af bösskula eller stympad af kanonkula.

Hunger, törst fanns redan. Men den rätta vilddjurstörsten nalkas nu.

Kavallerischocker gå öfver dig och dina kvidande kamrater, nu alla vänner, vare sig kokarden är gul eller röd. Och endast förbannande oss, krigets upphofsmän, folkrepresentationens brännvinsadvokater, tidningsskrifvarna, generalstabstuppfjädrarna, de kristliga.

En hästhof tar din näsa.

En annan krossar din käk, dina friska tänder.

Kanonvagnar komma i fullt raseri. Med piskade, fradgande, utsvultna hästar. Du ser, du ser dem — komma. De komma. Ett hjul afskär ditt ben, din arm.

Och de sårade herrelösa hästarna, som, vilda af smärta rusa öfver dig! De också för goda att lida. För krigstrumpetande kärringar.

I dygn får du ligga. På våt, frusen mark. I regn, blåst, dimma, snö, sol.

Kvidande, kvidande, kvidande! Nu tror du på helvetet — anordnadt af kristliga tuppfjädrar. Med krigskvinnor utan blygd, sämre än gatans nymfer, hundrafaldt sämre. Ty de förra sälja af nöd syndig vällust, ej alltid skadlig, de senare djäfvulsk smärta. Och de göra det ej af fattigdom. Såsom sysslolösa kvinnors lek, egga dessa gifta bisofverskor till krig.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Ah! Min penna — skapad för att skildra färg, smak, doft, Söder, glädje, njutning, skämt, lättsinne — vägrar sin tjänst.

Men jag är man och medborgare och skall till slut sjunga denna glödande, länge återhållna hymn, en hymn till Gud, till fridens och kristendomens verklige Gud, som inte är den nye preusser-guden, Härskarornas Gud, utan Människornas son, som varnade för svärdet, t. o. m. till självförsvar draget, än mera till anfall.

Då den okände snickareson, som vordit våra läsares och kristliga krigsknecktars hufvudgud, föddes, så klingade ju ej någon preussisk-judisk-rappekalje-krigssång till Härskarornas Gud. Det klingade, enligt legenden, vorden en laglikmätig trosbok, ur änglakören de verkligen sublima orden:

Ära vare Gud i höjden,
Frid på jorden
Och människorna en god vilja.

Ja! Det oförsynta angreppet mot mina forna sjökamrater har öppnat mina ögon, löst min tunga. Sedan dess har jag sett, tänkt, genomtänkt, känt ett glödande hat till krigsmagistrarnas stigande fräckhet.

V.

Ambulansen.

Man tar dig må hända upp till ambulansen. I blodiga, orena, genomvåta kläder, halfnaken i vinterns köld ligger du. Där skär en fältskärsgesäll af dig några lemmar, förbinder skenbart dina orena, bulnade, värkande sår. Och på skakande vagn, kastad öfver, mellan andra skrikande uslingar, vänner och fiender, rullar du bort. Under smärtor som du ej anat.

Och sådana veckor, månader, år, må hända ett lif i ruin och nöd och elände för dig och dina, ett lif, som kunnat varda så skönt.

Då krigsmagistrarna, som passat sig — efter nya taktiken: där befälet går sist — få ära och porträtt och champagne och nya tuppfjädrar, den här gången väl bak. Och som i Tyskland fingo milliarder att dela, milliarder stulna, röfvade, utpressade.

*

Detta allt åt den lycklige segraren.
Om den besegrade vilja vi ej tala.

*

Ej heller om det fall, att möjligen två skurk- och militärstater blanda sig i striden. Det finnes ett land, som heter Polen. Ett annat Finland. Ej alla lyckas åter bli Italien. Ej ens att bli Ungern.

VI.

Följderna.

För den enskilda staten, kulturen — det senare om kriget blifvit europeiskt:

Skatter, kontributioner.

Förlamade näringar, svältande skaror.

Uppror.

Blodsdomar.

Reaktion: mera värneplikt, mera katekes, mera rappekalja, mera lagbrott, mera stöld, mera godtycke.

Och så en social revolution. Mot hvilkens fasor den politiska stora revolutionens i Frankrike voro en barnlek. En revolution, som så kan i tusenårig medeltid försänka världen, som kristendom och folkvandringar redan en gång gjort.

VII.

Hvadan min protest?

— Hvarför skrifver jag detta?

— Ynglingar, bildade, andligt starka, kroppsligt svaga ynglingar af den bildade, men fattiga klass, som träffas hårdast af allt, ha sagt, att

Öfveruppsyningsmannen Georg Lundström på Furusund.

Den lilla flickan är Margit Torsell.

de göra allt — och allt är mycket! — hellre än underkasta sig en dem till kropp och följaktligen äfven till själ ruinerande förnedring till »män i ledet». Till säker ruin. Under ett vinterfälttåg. I omöjligt land.

De behöfde ej bedja mig. Ty i mig har det kokat mot rikets största galning, sedan herr S. A. Hedin upptäckte försöket att göra mina likar, galningens öfvermän, de examinerade sjökaptenerna till första uppbådets bondbeväringar.

Yrkesmilitärer, underofficerare, officerare, deras familjer ha ock vändt sig till oberoende tidningsredaktörer. Med sjudande klagan. Mot galningen. Kapten Koskulls skugga reser sig, manande. Och hämnad skall Du varda — Du, som mördades mot grundlag, för tryckfrihet!

Officerarnas, underofficerarnas ära är af annat slag: De komma naturligtvis att marschera. Dock.

Så skulle jag ock. Som yrkesmilitär. Ej som grund- och naturlagskränkt sjökapten.

Men det är äfven dessa officerares, dessa yrkesmilitärers med familjer talan jag känner mig föra.

Ej heller de äro kanonmat, anfallskrigets kanonmat.

VIII.

Slutord.

Jag vill ej värst klandra generalstabsmagistrarna.

De ynglingar, som komma till mig från Upp-

sala, tro att världen är skapad för att skrifva vers i.

Velocipedarierna tro, att den är skapad att trilla rundt och slå världsrekord i.

Nykteristerna tro att den är skapad för att dricka te i.

Bönderna tro att den är skapad för att taga mutor i. Och oxarna och fru Tenow tro att den är skapad för att afbetas.

Och yankeeteologi-doktorerna tro att den är skapad för den sköna kollektens skull. Och löspengarnas skrammel på Herrans altare.

Så tro ock generalstabsmagistrarna att den sköna världen är uteslutande skapad för att krigskartläggas och slå olika åldersklasser ihjäl på.

Jag är inte Skaparen. Gud ske lof! Jag vet således ej hvarför världen är skapad. Men det vet jag att skapad är den för annat ändamål än att vara en tummelplats för hvarje klass galningars favoritgalenskap.

*

Man säger att äran fordrar att man piskar upp lymlar.

Jag bestrider.

Jag har aldrig ens gett herr Themptander en ohöflig blick. Och jag har bara en gång — och det i piskande snöyra, då man ju blir halfgalen af nervositet — sökt med paraply peta ut ögonen på herr Bennich.

Min ära bjuder mig sällan att piska upp folk.

Min klokhet bjuder mig att försvara mig och mitt. Det har jag alltid gjort värre än de flesta.

Min ära förbjuder mig oftast att piska småfolk.

Min klokhet bjuder att aldrig piska upp både storfolk och småfolk, förrän jag är fullt säker på seger, straffrihet, fullt medhåll både af Gud, mitt samvete, mänskligheten, och därtill säker om framtida tacksamhet af den upp-piskade, då han blir klokare och äldre.

I kristliga krigsministrar! Hafven I piskat upp de skottska tunnbindare, som hindrat vår export, som skymfat Sveriges och Norges konungsliga flaggor? Hafven I piskat upp Ægirs-skalden? Hvilkens pansarbåt preusseri-mässigt seglade i sank roslagsbriggen? Där stoppade ni krigstrumpeten i fickan och blåste fredspipan.

*

Fördömer d u kriget? — skall man fråga m i g, som ju alltid hånat f r e d s k a p u n e r n a.

Förstå mig rätt:

Jag hånar alla öfverdriftsmän, alla fanatici.

Jag har sedan 15 år ägt skjutvapen och af min far afsiktligt lärts att bruka dem, och burit dem stundom. Men jag har aldrig i hela mitt lif lossat ett skott ens på en hare. Blott på lurendrejare. Som prej- eller skrämskott. Detta förra en i svensk lag mig föreskrifven handling; detta senare en mig i gudomlig lag tillåten sådan.

Och kommer mördaren, tjufven i min boning, den kommenderade fienden i landet — ja, då

anser jag alla vapen tillåtna. Äfven de, som nya preusserkrigslagarna förbjuda. Själfva lönnmordet skulle ej genera mig. Och då anser jag t. o. m. de gamla kärringarna ha värneplikt.

Men jag skulle känna mig värre än mördare, om jag ropade på anfallskrig. Ty jag skulle känna mig som en feg mördare — själf ur värnepliktsåldern — och en lögnare. Ty jag tror endast på försvarskrigets rätt och nytta.

*

Varen ej fega! För opinionen. Jag har sett mången ramlad opinion. Jag har i tid protesterat mot mången nu redan ramlad opinion. Mot frihandel, mot representationsförändring.

Nu tänker nästan hela det bildade och kloka och hederliga Sverige, som jag i dessa saker vågat tänka, högt — länge nästan ensam.

Jag är ju en ringa, men modig, sanningssjungande, samhällsbevarande, försvarsvänlig man. Men: jag har sett ett par mera betydande, ej mindre modiga, sanningssjungande, samhällsbevarande, försvarsvänliga män: frih. Klinckowström, herr Curry Treffenberg, våga tala för fred. I dessa galenskapens nya dagar.

Ja! Äfven dessa herrar, som vågat tala mot vårt sekels stora modegalenskaper, mot frihandel och represantionsförändring, då ingen annan vågat, ha nu talat för fred.

Tron dem!

*

Ännu ett par ord: de sista:

Hela Sverige — t. o. m. socialisternas ledare — ha i viss mån tilljublat sin sympati åt Hans Maj:t Konungen.

Tron I att det är åt en blifvande Karl XII eller Gustaf IV Adolf, som folket jublat?

— Nej! Må hända utan förmåga att själf klart reda sina tankar, har folket jublat ut sin hjärtliga medkänsla åt kompromissarien, medlaren, den kloke fursten, som vill två folks sanna väl, ett styfsint lymmelaktigt folks, ett lättsinnigt, skroderande folks sanna väl, enda väl: freden, freden, freden!

Och må vi under freden utrota krigsfarans orsak.

Krigsfarans orsak heter: agitation i tribun och press. Och från krigsmagistrar.

Jag vill ej vara med längre. Jag känner mina plikter mot värneplikts-ungdomen, staten, ett hitintills fredsälskande, i hufvudsak lagälskande furstehus.

Näringsskyddet räddar oss nu. Om vi få behålla freden.

Norge har rätt.

Sverige har rättare.

Rättast har hittills i frågan haft den kompromissande, betungade Konung. Hvilkens valspråk edspliktenligt är: Brödrafolkens väl!

9 mars 1895.

Kungl. Operan.

Nya Wagner-oväsendet.

I.

Den högre musik-kritiken.

— Blif ett fån, min son, så går det dig väl! — är ju en klassisk visdomsregel. Af en annan tidigare bättre författare.

Det är nog sant. Ty:

Det finns en hel del saker, som jag begriper bättre än någon annan. Och i de sakerna har jag alltid förargelse. Insikter och vetande äro bestämdt en framåtsträfvande ung mans svaga sida. Som lätt hindrar hans framfart och väcka ovilja hos ung och gammal.

Men se: musiken. Det är min starkaste sida. Ty i den är jag visst den dummaste i hela staden. Och det är verkligen bra mycket. Och hedersamt. Också ha mina kritiker alltid varit gouterade vid Kungl. Operan. Både kammarherrn och Nordqvisten le från sin loge, då de se mig. Primadonnorna ta mig alltid till sin kavaljer. Alla tenorer och musikdirektörer i staden ä' bror med

mig och bjuda mig på starka drycker. Och då jag säger: — Det är för sorgligt, att jag ska ha varit musikrecensent här i staden i 30 år — jag, som inte ens kan skilja Gubben Noak från Folksången och de andra Marseljäserna och bara känner igen »Der Wenzel kommt», då di börja sjunga orden — ja, då jag sanningsenligt säger detta, så klappa de mig på axeln, både tenorer och direktörer, och kuragera mig och titta sig omkring, att ingen annan tidningsfähund än jag själf ska höra det. Och så säga de: »Var du inte ledsen för det du är dum! Det är inte så farligt. Du begriper minst lika mycket som di andra uslingarna.» (Med »di andra uslingarna» mena de mina kolleger, de andra musikrecensenterna, som ä' snillen i musik och inte idioter, som jag. Jag fruktar att de mena också själfva Don Diego, som ju kört bort mig från den högre musik-kritiken i min avisa.) — Ja, de be mig ofta från Kungl. Operan att skrifva en kritik. Själf. Och både herr Ödmann och herr Rundberg och herr Henrikson och herr Lundmark och herr Johansson ha ofta antydt att paraply aldrig ska komma ifråga oss emellan.

Uppmuntrad af så mycket erkännande och välvilja ger jag därför nu efter för allmänna opinionens (inom Kungl. Operan, åtminstone) påtryckning, och skrifver själf i dag en kritik öfver Wagners nya tillställning. (Don Diego får i stället skrifva krönikan. På vers. Som låter gentilt och nytt.) Don Diego skrifver nog också en. Men

operaherrarna tycka nog bäst om min. Och damerna med, hoppas jag. Ty — som nämndt — jag är redan van vid allmänt bifall på det hållet.

II.

Publiken.

På generalrepetitionen hade kammarherrn bara bjudit Don Diego. Och det fattade jag, som en fin vink, att kammarherrn ville att jag först skulle komma med Kungl. Maj:t och det andra riktigt bättre folket och först på premiären. Och var jag nu så sömnig premiärkvällen. Men Don Diego sa', att jag skulle gå och rapportera för honom, huru det gick. Ty själf skulle han på premiär på Dramaten. Och enär jag ju därtill sitter på parkett, just vid kammarherrns fötter, så vågade jag inte förolämpa honom genom att bli borta. Och låta min plats stå tom och gapa. Jag gick. Och tittade på publiken och tyckte den såg skräpig ut. Men det törs jag inte tala om.

Ty härom aftonen satt jag på Operakällarekaféet tillsammans med herr Rundberg och herr Ödmann. Och de sa', med stolthet, att en »så fin och musikalisk publik hade Stockholm aldrig förr sett samlad, som å premiären af Valkyrian».

Det är möjligt. Men en del af herrarne voro oklippta och magra under ögonen. Och en del af damerna voro så ruffsiga i håret och behängda med girandoler och kanaljerier och sågo ut, som om de läste »Hvad strunt?» Och flera af dem

slogo, då de gingo genom dörrarna, dessa till midt för näsan på de efterföljande. Och somliga af dem nego inte och tackade, då jag och andra obekanta, men gentila och artiga herrar öppnade dörren för dem. Ty att tacka en obekant herre för visad artighet anse pigdamer i Stockholm för något vådligt. De tro visst att herrarne då ta dem. Bums.

Så nog var det inte idel kammarherrehavanna, utan nog fanns där också hofkamrers-knaster med.

*

Men där fanns dock en hel del hyggligt folk.

Där fanns jag och Kungl. Maj:t och prins Eugen och hoffruntimret. (Hvar tusan fanns general Sven i kväll?) Och om en stund petade fru René-Branting oss i ryggen och sa': God kväll!

Och kammarherrn fanns där själf. I frack och hvit halsduk. Och Arvid i smoking och uppsvängda mustascher.

Och sedan kom herr Kjerrman i Dagens Nyheter — herr Wahlenberg-Kjerrman — och lämnade sin fru till oss i förvar. Medan han telefonerade till D. N., huru det gick.

Och herr Kjerrman hade på sig sin nya frack. Men jag bara min näst äldsta. Den är god nog till det moderna samhället. Med sina moderna Ottenby-historier, hela arméförvaltningen och en sådan riksdag.

III.

Innehållet i pjäsen.

Ja! Det kunde man inte begripa.

Ehuru man trodde att det skulle vara en osedlighet och kurtis och militärslagsmål.

Men kammarherrn hade låtit trycka ett papper och lagt inuti affischen. Men så fin stil kunde jag inte läsa. Då ridån var uppe. Och då den var nere, så drucko vi vatten däruppe i foyern. Och då skulle man vara artig och konversera med damerna. Och sedan tappade jag kammarherrns tryckpapper.

Men följande tyckte jag mig dock fatta:

Herr Sellergren hette Hunding. Hvilket tycktes mig nästan ett okvädingsnamn. Han var barbent i sin skjorta med ett lakan öfver axlarna och en sabel vid sidan, och ett gammalt harnesk hade han ock. Som lektor Artig Selpinnzelius ännu inte tillskansat sig. Hvarjämte han hade en sköld på armen och ett spjut i handen. Hvadan jag slöt att han kom från vaktparaden och var något slags äldre bondbeväring från hednatiden. Han var oklippt och orakad. Hvaraf jag drar den slutsatsen att han var pianist. För resten: svartmuskig.

Han bodde ruskigt och otapseradt. En ek växte upp genom taket. Hvilket numera inte brukas. Ens på större guldkrogar. Ty man har nu bara palmer i kruka. En spis hade han i ett

hörn. Men intet spjäll. För att slippa rök, hade han ett stort hål i taket. Hvaraf jag slöt, att de på den tiden också hade bostadsbrist och oförsynta värdar. Och inte ville jag ge 300 kronor för det rummet. Som jag ju ger här i staden.

För resten var han inte hemma. Ännu.

Däraf begagnade sig herr Siegmund-Bratbost. Han slank in, utan att knacka på dörrn. Hvaraf jag begrep att han var från Haparanda. Ehuru kostymen inte lämpade sig för det klimatet, den här årstiden. Om ens någonsin.

Han var nämligen barhufvad, raggig och gul som en kanariefågel och hade skägg och hår, värre än en pianist, och tjocka lår. Som väl märktes; ty han var bara klädd i en kort nattskjorta med en pälsväst öfver och en maggördel af järn med en sabelbalja utan sabel — en högst odietisk kostym, men inte ful. Ehuru må hända den inte skulle klädt herr krigsministern, frih. Rappe, som just nu sjunger en Zionssång under mig. (Jag gissar det. Ty jag hör det inte. Bra trossbottnar i huset, förstås.)

Herr Bratbost tycktes vara en fattig fan. (Ehuru magbältet var gentilt. Och han hade guldkedjor om halsen. Som herr Selpinnzelius inte heller ännu tilltiggt sig.) Och han kunde väl inte få nattlogis hos Föreningen för välgörenhetens ordnande. Hvaraf man torde kunna inse att han inte fått intyg af prinsessan Bernadotte att han var riktig i sin kristendom. Därför slank han in här. Och somnade på en björnhud vid spiseln. Fru Sieglinde Hunding Östberg, snyggt klädd i

hvitt och guld — alltför gentilt att hålla rent i så rökigt tabernakel — kom in, blef bums kär i herr Bratbosts vackra ben och bjöd honom ur ett (inte ännu tillskansadt) horn Carlstens goda skottska öl och ville se hans sår — sjöng hon. Men herr Bratbost sjöng tillbaka att det var onödigt. Han sjöng tillbaka en hel hop symbolik och melankoli och tråkighet. Precis som en ultramodern poet af den där nya halfgalna sorten.

Nu kom herr Hunding hem. I motsats till hvad man nu för tiden brukar, sjöng han att det var en kär plikt att härbärgera luffare. Ty att herr Bratbost var en af de allra värsta af det slaget var säkert. Ty han sjöng själf att han inte alls hade reda på sig, hvar han var född eller mantals- och kyrkskrifven eller hvar han nu var hemma eller huru han slunkit hit. En sak visste han bara, att han varit i slagsmål och mistat sabeln samt skubbat hit för att undgå mera smörj och polisen. För resten ljög han skamlöst. Hans mamma var ett hyggligt fruntimmer — sjöng han. — Men hans pappa var en varg. Hvilket är dels otroligt, dels förbjudet i frih. De Geers strafflag. Han hade tappat bort sin pappa och sin syster. Hans mamma var död. Och fastän han hade så snygg skjorta och så fin guldkedja, så hade han left som en varg i skogen.

Ja, allt det där sjöng han.

Hunding trodde allt det där. Men stadsfiskal Lasse Stendahl skulle aldrig trott det.

Utan skulle nog — om han varit med i

pjäsen — men det var han inte — gett herr Bratbost skriftlig varning för lösdrifveri.

Däraf får man inte tro, att herr Hunding var hyggligare, än Lasse Stendahl, att råka ut för. Tvärtom: Ty herr Hunding bad nog luffaren sofva lugnt i natt och bjöd på mera Carlstens skottska öl. (Det fanns intet i hornet. Det såg jag. Ty hade det funnits något, hade herr Hunding fått det öfver synen som en dusch. Ty han förde hornet orätt, då han drack, och inte med spetsen under armen.) Nästa morgon, då de i fred och vänskap druckit kaffe, skulle däremot herr Hunding slå ihjäl herr Bratbost — sjöng han. — En förbaskadt enkel metod att motarbeta lufferi. Men som jag tycker är litet inhuman. Ty jag vill bara ha luffare på en arbetsinrättning, med några hasselkäppar och en inbjudande prygelbänk.

Sedan herr Hunding sålunda utsjungit sina egendomliga tankar om hygglig gästfrihet, tar herr Hunding sin vackra fru med sig och går upp i sin sängkammare. Men trogna frun blinkar åt herr Bratbost och tittar på eken. Och då glöda ett par spikar i den. Och då drar herr Bratbost ut en sabel ur eken. Som, egendomligt nog, alldeles passar åt hans tombalja. Detta är förmodligen en af kammarherrns nya annonsreklamer, för att förarga N. D. A. och symbolisera att man här i staden får köpa sablar hos svärdfejar Ek. — (Om det finns ringaste skam hos herr Ek, så sänder han en liten annons också till Figaro.)

Nu kommer något rysligt opassande och hvar-

för jag hoppas, att herr Östergren i Kungl. Maj:t och herr Hugo till Fånö må slå ned på både kammarherrn och kompositören. (Om den senare kan anträffas.) Ty fru Östberg kommer omigen ned från herrskapet Hundings sängkammare. Och hon berättar, att hon är syster till Bratbost. Och så sjunga de kärleksduetter tillsammans. Tills dörren springer upp af deras höga C'n och fina Q'n och det blir vår därute.

Detta allt är både omoraliskt och ometereologiskt. — Metereologiskt kan jag inte försvara dem. Men moraliskt vill jag endast anföra, att det är först på senare tiden, som man förbjudit att gifta sig med sin syster. De fromma patriarkerna, t. ex. Abraham, generade sig inte för slika rasen skadande allianser. Och frih. De Geers strafflag och Karl XI:s missgärningsbalk äro mycket sena tiders barn. Men — den där kärleken synes mig betänklig. En mildrande omständighet är dock, att ulfven, herr Bratbosts pappa, nu befanns vara själfva — gamle Oden. Och gudarnas familjeförhållanden (ända in i våra dagar) ha alltid varit litet konstiga och inkorrekta.

I hvarje fall är dock hela pjäsen värre än Strindbergs Giftas och En dåres bikt (som Janne stal) och hela pjäsen är en väfnad af familjeskandaler. Det är den, ta mig katten.

Märk väl: att jag sa' det, innan herr Waldenström hann säga det. Och jag tillägger, att hela denna opera — med undantag af musiken — förefaller mig såsom skrifven af herr Janne Bruzelius,

förf. till »Ödets kastrull» och »Stockholmsinteriörer» m. fl. läckerheter i etisk estetik.

Nu tjuta och skutta de bägge nyförlofvade, bror och syster, och gno sedan tillsammans ut genom den uppsjungna dörren. Liksom herr Bratbost varit en svart negertenor. I stället för en rödgul, hederlig norsk.

Nu föll ridån. Och det smärtar mig att publiken ropade in de bägge nyförlofvade, ett halft dussin gånger, och gaf dem blomsterkorgar och jättelagerkransar, flera alnar långa och breda. Så mycken moral hade dock alla Hvad strunts-läsarinnorna, att de också ropade in herr Hunding, den skamlöst luffare-lurade äkta mannen.

Det var en ryslig pjäs.

*

En lycka i omoralen var, att herr kapellmästare Hallén och hela kapellet höll — antagligen af sedlig indignation — ett sådant äppeltyskt väsen och bleckskrammel och kackalorum, att man inte kunde höra ett enda ord af hela osedligheten. Så den, som inte läst Gamla Religionen eller kammarherrns bilaga, behöfde inte taga någon skada till sin fattiga själ. Af hela osedliga dialogen. Själf tror jag mig inte demoraliserad. Värst. Men se jag är ur passionernas ålder och tänker bara på mina annonser och god mat och sällan — numera — på kärlek och osedlighet. Jag börjar bli ärbar.

*

De tre senare akterna — med alla kanondamerna, de s. k. valkyriorna, och den ogifta rusthållareänkan — ta vi i nästa vecka. Ty alla fina Wagnerspjäser recenseras i minst två veckor.

*

16 nov. 1895.

Sedan fruarna och jag åter druckit vatten i foyern, började vi igen i salongen att titta på uselheten.

I en bergstrakt.

Oden kom in, långskäggad, enögd, smal- och barbent med korpvingar på gamla pickelhufvan. För resten i skjorta och brynja och med sköld och lans. Det var för resten bara herr Söderman. Men han skulle vara Oden.

Gudars och människors fader gjorde också på mig mest intrycket af en betungad familjeförsörjare. Och Don Diego, som gillar herr Södermans sång, sa' att det just var rätta intrycket. Då man, som Oden, har så många vanartiga barn.

Apropos sång! Oden sjöng också. Han som de andra. Antagligen vackert. Men se, sång hör jag aldrig på i operor. Och i Wagners operor är den ju omöjlig att höra. Därför att herr Hallén och hans musikband där nere halft under golfvet tutar och slamrar. Hvilket jag med mina musikaliska insikter väl känner just vara det fina i den äkttyska Wagner-kråksången. Och således inte vill klandra hos herr Hallén. Helst som det gör att en dylik Wagner-opera låter stilig som en vaktparad eller muffbal.

Ja! Det hade hela dagen gladt mig att nu

till kvällen få se gamle Oden. Det var liksom en slags oldpappa för oss alla häruppe — tycktes mig. Och jag ville se om vi vansläktats. Nej, det hade vi ej. Ty jag tyckte att Oden såg ut som en skräddaregesäll med många barn och dubbla Rappe-debetsedlar, utmätt ända till skjortan och sedan inkallad till beväringsexercis.

Men Don Diego sa' att han sjöng som en gud.

Vid närmare efterfrågan nödgades han dock medge att han — så ordinarie musikkritiker i Figaro han än är — aldrig ännu hört en gud sjunga.

Och då jag också nödgades medge, att jag väl sett mången skräddaregesäll med barn och debetsedlar, men aldrig inom- och utomlands mött Oden, så förklarade han mig också sakna de nödiga förutsättningarna. För fortsatt kritik. Af Oden och herr Söderman. I yttre måtto och i sång.

Att han såg ut som en bekymrad familjeförsörjare var också fullt i stil — märkte jag snart. Ty hans gemål fru Fricka Linden, född Jungstedt, kom — lång, smärt, stilig och à la grecque i toaletten — nedåkande efter ett par norrbaggar från himla, klatschade med en förgylld piska och gaf den omoraliske Oden en reell sparlakansläxa. Och så for hon åter till himla efter sina baggar. Och återkom inte på hela kvällen.

Och det var synd. Ty hon var ett reellt och ärbart fruntimmer, antagligen i Federation, och begärde fru Östbergs och herr Bratbosts halshuggning. För frikurtis och sedernas vanhelgd.

Oden ville kompromissa. Och sa' att Bratbost behöfdes till landtförsvaret — af Walhalla. (Han kunde gärna också sagt att fru Östberg behöfdes för Operan. — Men det gjorde han inte.) Men fru Linden lät gubben prata. (Eller rättare sjunga.) Och det blef naturligtvis som hon ville. De bägge omoraliska blefvo på rak arm dömda att slås ihjäl.

Nu kom något roligt: Alla herr krigsministerns kanondamer och basarfröknar infunno sig i pickelhufvor och lansar och brynjor och kulörta kjolar.

Den stiligaste var naturligtvis Brünhilda, fru Almati-Rundberg. (Fröknar Ballkrage och Frödin voro ock duktiga himla-gardistskor.)

Brünnhilda-Almati-Rundberg var en alldeles ogift rusthållareänka. Och red själf för rusthållet, beväpnad till ulan.

Hon tjöt.

Och de andra kanondamerna tjöto.

Det skulle vara riktigt wagnerianskt. Så vi alla på parkett, som hade musikalisk bildning, lade nu hufvudena på sned och sågo saliga ut.

Oden var pappa till hela regementet kanonmamseller.

Oden tjöt och rullade sig på golfvet. Han stod under toffel — sjöng han.

— Bikta dig, pappa Söderman, för mig — sjöng fru Rundberg och klappade Oden.

Då blef Oden åter triflig. (Helst som hans fru just då for till himla.)

Nu öfverenskommo fru Rundberg och herr Söderman om en hel del kanaljeri, som inte an-

gick mig. Som ju hvarken hör till Walhalla, landtförsvaret eller Operan. Hvadan vi hoppa öfver det. Men hoppa öfver sjungandet om alla de intrigerna gjordes tyvärr inte på scenen. Man vågade inte för herr Hallén. Som hötte och viftade åt dem att bara tjuta på.

Nu kom herr Bratbost med fru Östberg. Hon hade läst sin katekes och blifvit väckt. Hon ville ha herr Hunding tillbaka. Det var en ren karl — sjöng hon om svartmuskingen. Ehuru den rödgule och fete och alldeles barbente herr Bratbost verkligen såg snygg ut — tycktes mig åtminstone. Så hennes insinuation om honom var visst vanligt kvinnoförtal.

Nu blef fru Östberg alldeles läserivansinnig och såg syner och slagsmål på himlen. Och så bråkade de så förbaskadt.

De voro alldeles galna en stund, slogo ihjäl nästan alla ihop. Men inte nere på jorden, utan uppe i himlen, hos maskinisten.

Som är irrlärigt.

Det var en förbaskad röra — tyckte både fru Branting och jag. Och vi förmådde inte följa med. Längre.

Lyckligtvis gick ridån ned. För andra eviga akten.

Och alla fingo sina lagliga blomsterkorgar och lagerkransar och klefvo fram — framför ridån — och nego för Kungl. Maj:t — som redan gått — och för fru René och mig och kammarherrn och alla Hvad-struntskorna.

*

Tredje akten var ännu värre.

Det var blixt och dunder och exercis i himlen. Alla rusthållarefröknarna redo där på hästar. Som visst inte varit på bete vid Ottenby. Så mulliga voro de. Nästan som hofkamrerare.

När alla voro döda — tror jag — utom valkyriorna, så blef fru Rundberg degraderad af Oden och utesluten ur krigsmakten till lands. Af orsak, som jag ej begrep och väl ej angick mig. Antagligen hade hon lånt ur regementskassan.

Så pustade de.

Och så lade hon sig att sofva. Alla hennes munderingspersedlar lade den ordentlige Oden på henne.

Och så tände han bengaliska eldar kring henne. För att ingen skulle kunna taga bort henne.

Utom hennes man, herr Rundberg, regissören, förstås. Och när ridån var nere. Då tog han henne nog upp från golfvet.

Då ridån föll, gick vi. Fru Branting gick med herrskapet Kjerrmans till Hôtel Rydberg. Och jag gick hem till mitt Brunkebergs hôtel. Och lade mig ofvanpå krigsministern.

Mig tycktes pjäsen vara tyskeri och en osedlig beväringspjäs.

*

Vi höra inte till dem, som värst kinka på musik. Utan vi ta den, som den faller sig. (Med undantag af Krigs-rapettans spel på pianoklinkettan.) Men några smärre anmärkningar må oss dock förunnas:

B-kornettens fissdur i allegrot af tredje aktens final togs något väl scherzando och doucerande. Under det må hända bastrumman i första aktens aubade hölls något väl allegretto och sjönk bort i ett sakta försvinnande vemod.

Det smäktande i tenortubans äktwagnerianska tonmålande och extravaganta lointainesymfoni kom ej till sin fulla rätt. Må hända genom underklarinettens detonering i giss?

Hvadan däremot andra aktens piccolaflöjt tremulerade med en viss finess, en abandon och en säkerhet, hvarom vi inte drömt.

Det hela hölls — som vi redan nämnt — något väl högt. Men det — det är just det fina i den wagnerianska kråksången. Också somnade vår redaktör inte en enda gång.

Till stor förvåning för fru René hvar gång hon vände sig om.

Jag somnar aldrig gärna på en opera. Ty ingen vet, om kammarherrn tittar på en.

Men en riktig Wagner-opera är just ingen slummeraria. Däri ligger ock det lifsväckande i den, i dens äkt-teutoniska vaktparads-, konst- och kultur-betydelse.

Jag tycker om vaktparad, jag.

Så Wagner och herr Hallén ska' inte vara ledsna på

Jörgen.

23 nov. 1895.

I bonddoft.

Jag kunde inte komma. Till Första kammarens sedlighets-rabies. Fick ej ens höra Sveriges ende hederlige man (förutom Figaros redaktör), gamle med vyer fosterländske och samhällsbevarande frih. Klinckowström, åter ha modet att tala sundt förnuft. En ropandes röst i öknen!

Ja, jag kunde inte komma för arbete och krångel för veckotidningarna. I följd af paradisjobbaren, yankee-teol. d:r Cigarr-Ekmans dubbelt näringsfientliga söndagsstängning.

Men jag kom till Andra kammaren. Dock sent, för sent till varietén, lagom till déchargen.

Och redan i korridoren kände jag den utstående bonddoften.

Den luktar, som om den passerat gamla fårullskalsonger med det ludna inåt.

*

I den doften förgiftades nu åtskilliga representanter för svensk journalistik. Å ena sidans låda hang professorn i Vårt Land med sin redaktion. Jag kunde inte komma fram till dem. Ty mellan oss satt f. d. redaktion af en f. d. anarkistavisa.

Hvadan jag kilade öfver till andra sidans låda. Där bondförgiftades bland andra fru René, herr Branting och redaktör Söndags-Nisse. Och de och alla de andra referenterna af alla färger berättade mig: att bondgubbarna synbarligen täflat om att prata sedlighet, för att det skulle komma till mor och kommittenterna; att herr Hammarlund också kväkt sedlighet för att öka sin prenumerantstock; men att herr Wahlin visat vanligt mod; samt att herr Fredholm och Göteborgs Post gnott andens populace. Men att intet hjälpt. Ens skatteminskningen. Enär ju denna bara drabbade städerna.

För resten pratade man nu strunt om bondsaker och väntade på déchargen. Som talman — kungavald, dock med bondknepsförstånd — troddes skulle ha enkla byråkratförnuftet att föredraga i hungrig och sömnig midnattsstund.

Hvadan man — i väntan på herr Hedin och déchargen — inte hade annat att göra, än lukta på bonde.

*

Ja! Andra kammaren luktar illa.

Och ser inte heller vidare snygg ut. Men fosterländsk och ärlig.

I förkortning. Sedd ofvanifrån. Af änglarna och de andra referenterna.

Carl Gustaf Bergendahl ser nog människolik ut. Såsom det höfves en kronprins-husar. Men han skall taga händerna ur byxfickorna och dra in magen.

Lilla Krusbärskärna, brefbäraren, ser byrå-

kratmoppsig ut, äfven i förkortning, och har ett svart rep om halsen som sitter ofvan kragen. — Längtar du till kakelugnsspjällets ljufva ro, min son?

Själfva herr Hedin, som eljes ser ut som en fin karl, med ärbar skräddare (visst Londonerskrädderi?), har halsduk som åker upp. — Ja, ja, bara i större politiska frågor och sena aftonplena — försäkrade herr Branting.

Och de enda, som ä' riktigt snygga om halsen — sedda från det höga — äro de bägge vattumännen herrar Wawrinsky och John(athan). De äro hvita och mjuka i skinnet. Helst John(athan). Och man kan (däruppifrån) titta dem ned å ryggen ända till midjan och à la frih. Klinckowström räkna deras kotor. John(athan) är mullig. Och David har nu — gudbevars — helbonjour och hvit skjorta.

Herr Themptis har visst förlorat förståndet och tror sig bättre karl: Han har nämligen byxorna pressade i veck. Bak och fram. Gudbevars! Äfven hvardagsbyxorna och inte bara middagsborgensbyxorna. Herr Themptis ska' inte ljuga, utan ha knän på byxorna och se ut som en slusk.

Månsken är mest på modet. Och det gillar jag. Ty seden att löpa omkring med hår är pojkaktig och ovärdig.

Men vattenredaktör Eklund, som är ung och ofördärfvad, har en stor ängla- och gesäll-hårfrisyr. Och det tar sig inte illa ut. Uppifrån. Där man ej ser att han går snedt på stöflarna. Och lurat oss på medsyndaren Styrlanders kliché.

*

Ändtligen kom déchargen.

Sömnig, bondsömnig!

Ah! Ni skulle se bättre demokratförsamlingar! T. ex. i Portugal. Där se alla demokrater ut nästan som salig Soto. I sin ungdom.

Där finns inte en enda bonde, goodtemplare, småborgare, ja ej ens arbetare eller frimickel.

De äro alla läkare, advokater, bankirer, f. d. kavalleriofficerare, tidningsredaktörer. De ha sidenfoder i rockarna, friserade mustascher och knyta små ljust behandskade näfvar åt premiärministergöken. Som sitter, lika bättre-karls-lik och ej ämbetsmanslik, i en loge och skrufvar sig.

De skrika kvickheter. Äfven då de ej ha ordet. Och folk skrattar. Och regeringen får aldrig pengar. Hvilka stanna i de skattdragandes fickor.

Mutor ta de ej. Och det är lifvadt.

*

Så ej här. Här var tråkigt. Och det blef dyrt. Och den Gudomliga Rättvisan fick sina orrar. Af bondförståndet.

Hvadan, på John(athan)s löfte till oss att Hedin inte skulle tala, S:nisse och René och Brantingen och jag kilade. Innan de nattstängde på bättre ställen.

25 april 1896.

Idrottsfunderingar.

Jag tycker om idrottsmän. Om de äro moderata med kroppen och äfven träna själen. — Men man måste vara försiktig att idrotten i n t e utvecklas till ringaste medhåll åt rapperi och dubbel bondbeväring.

*

Och på nya tidningen för sport läses fyra rubriker. Den första lyder:

H ä l s a, K r a f t, M o d.

Det är sant. Hälsa ger kraft, kraft ger mod.

Då jag var ung och svag, var jag snäll. Då jag blef medelåldrig och kraftig, piskade jag hela frihandelsbyråkratien. Då jag nu af bondklimat får modern influensa, dansar själfva Rappen på bordet. Inte en enda dödlig tog jag i lag med i fjol svårvinter. Då jag höll på att dö. Utom Themptis. Men det var nödigt. Ty dels var han rikets störste syndare, dels begick han tilltaget att dö, innan han var af oss, fosterlandsvänner, fullt afrättad. Och sedan jag tagit itu med honom, svimmade jag alltid. Hvar eviga gång. Så krafterna voro ej större än hälsan.

Ergo måste jag nu åter genom sommarmotion skaffas Hälsa för att få Kraft och Mod att slå rappar, kultur-, fosterlands-, näringsfiender. — Däri har stora sportavisan rätt.

*

Men där står så mycket annat på Sporttidningen, som är orätt. Det står vidare:

Idrotten är vår tids ridderlighet.
G. Nyblæus.

Asch!

Inte var det torneringarna, som gjorde riddersmannen. Riddersmannen var en fin kavaljer, sin tids kulturmänniska. Sedan kom han på dekis och blef omodern. Sedan krutet och Cervantes gjort honom löjlig.

Och nu: skulle nu en lådhuggare på ett hyrdt eller stulet afbetalnings gumphjul vara vår tids riddersman? Och skulle våra prostituerade eller kvinnliga inbrottstjufvar, som också vanligen gumpa trillhjul, vara vår tids adeliga damer? Ja — gärna för mig. Men de andra damerna protestera nog.

T. o. m. telegram-gossarna, som dagligen rulla under mina fönster på mitt torg, i nyttans och näringarnas tjänst, erkänner jag bara för vår tids adeliga svenner, små-pager och merkuriusare.

Herr G. Nyblæus — jag gissar det är f. d. öfversten — tyckes illa ha fattat hvad som gör till riddersman eller ej, nu och fordom!

Då och fordom var d e n riddersman, som skyddade kultur, lag och rätt, änkor, faderlösa och fattiga. En ärlig brännvinsadvokat är mera riddersman, än den prisbelönte kypare eller handelsbokhållare, som tagit Mälaren rundt en tiondels sekund före alla andra trilljannar och inte stängt bondgrindar efter sig.

Ja! Skulle vår tids riddersmän således vara de som äro dubbade i aktern med hasselkäppar på aflyftade grindar af missbelåtna hemmansägare? — Nej! Då erkänner jag och Kungl. Maj:t vida förr såsom vår tids sanna riddersman en hökare, som för ärlighet i handel och vandel fått vasatrissan.

Det är sant att förr i världen borde en riddare kunna rida. Men redan då funnos sjöriddare. Som knappast ridit på annat än en skepps-rå — och det i sina dagg- och ungdoms-år.

Speciellt Genuas och Venedigs och Cyperns riddare voro sådana.

Och skulle nu i våra dagar bara kavalleristerna — med eller utan söndagsryttare — vara riddersmän? Jag tycker mycket om kavalleriet, mera än om sofiakultiga generalstaben. Så jag protesterar inte värst. Men hvad skall hufvudvapnet, infanteriet, säga? Och alla genitrupperna? — Att inte tala om alla sjögastarna. Bland hvilka yngste skeppsgossen anser sig för mera än äldsta landkrabbsgeneralen.

*

Och det är mycket, som talar för den tron: Inte duger en enda af våra generaler till bramgast eller jungman, ännu mindre till examinerad sjökapten — som jag.

Men sjömän duga till nästan allt. I land. Speciellt till generaler. Sjömännen, som upptäckte Amerikat, både i norr och söder, blefvo där bums generaler och eröfrade mycket mera land, än både Alexander och Cæsar. Och Garibaldi eröfrade hela Italien. Bara därför att han var examinerad sjökapten.

T. o. m. jag själf begrep snart att jag inte dugde stort till annat slags sjöman än astronom och navigationslärare. Men ingen — ens den uslaste landkrabba — törs bestrida att jag är detta lands enda riktige krigsminister, ligger högt öfver Rappen.

Det gör för resten hvem som helst: Gambetta var Frankrikes Karl Staaff. Med ens sken han som en palt i en hornlykta midt bland alla generalerna. Antagligen enär han ej stal och ottenbyade. Han gjorde hvad alla generalerna inte kunnat gjort ens i fred — det gjorde han i krig: han organiserade bums ett nationalförsvar.

Murat var alltför stor lymmel att vara kypare och slå i småsupar åt fransmän. Bums gaf han sig till general — riktig krigsgeneral, en utmärkt general, styfvare general än t. o. m. jag. Särdeles som kavalleri-general.

Och så gjorde alla större pojkslynglar under hela den stora franska revolutionen. Prins Bernadotte lär haft en farfar. Den var inte god att

knäppa nötter med. T. o. m. på Ladugårdsgärde. Han tog den styfvaste exercisgeneral i näsan och rakade honom. Om han kom orakad till paraden.

Karl XII var en 18-års lymmel i rottingåldern. Så fort han fick krig och storstöflar, så blef han härförare.

Själf anförde jag i Haparanda 10 tulldragoner och 2 sergeanter. Jag — som är riksbekant för min hygglighet mot civila tullvaktmästare — var mot dessa tullmilitärer kitsligare än alla exercisdjäklar de förut sändt på dem i Gyllenhaals tid, både majorer och gardeslöjtnanter från Stockholm. Och så var också herr Bennich. I den punkten förliktes vi: att knektar inte duga i tullen.

Ja! Ingen odåga är så stor odåga, att han ej duger till general — speciellt krigsgeneral.

Det kan inte ett ögonblick falla mig in att ta värfning som korporal. Saknar en hel del insikter.

Men värfning som general, krigsgeneral, tullgeneral, fånggeneral tar jag tvärt.

Ja, det finns ingen så stor odåga, att han ej duger till general.

Utom de riktiga generalerna, förstås.

Det visar hela krigshistorien.

Ända från Moses' och Xenofons tider. De riktiga grekgeneralerna förde de 10,000 åt Helsingeland; litteratören och rentieren Xenofon, som var sin tids v. Heidenstam — eller rättare lärde d:r Otto Sjögren — förde dem hem igen till Hellesponten. Som var deras Öresund. Se'n togo de ångbåt. Det kunde inte en general gjort.

Moses, som antagligen, likt Vallentin i Söndagsnisse, egentligen var kaffeagent, piskade upp alla folk, som ägde den jord han ville ta till de sina. Och det skulle inte förundra mig om lektor Waldenström och knackar Norberg så skulle göra med hela generalstaben. Om därpå förtjäntes något. Och de kommo osams om rofvet. Från oss, bättre ungkarlar.

Inte behöfver man vara general för att duga i krig. Speciellt alla skräddaregesäller ha blifvit bra krigsgeneraler. Det visar åter krigshistorien. Och Moltke var en generalstabsmagister. Och hela vår generalstab består ju af fripastorer. Ändock tro de sig begripa mer än både jag och Garibaldi och Xenofon och general Sven.

Nej! Inte behöfs idrott, för att vara öfvergeneral och riddare, ja kommendör med stora korset af själfva svärdsorden.

Och rent civila lådhuggare, som ju lära bli de bästa gumphjuls-kavallerister och idrottsmän, duga ej ens till sviskongeneraler, ännu mindre till krigsgeneraler.

Som själfva sällan duga till generaler. Då det finnas advokater, som Gambetta och Kossuth, kypare som Murat, skräddare som Dörflinger, generalstabsmagistrar som Moltke och Björlin, storstöflor, skol- och odygdspojkar som Karl XII, litteratörer som jag och Xenofon, tidningsredaktörer som Kossuth, jag och den nästan kloke korporal Hedlund från Göteborg och framför allt bättre sjökaptener som Garibaldi och jag och alla de andra. Alla duga vi till generaler. Utom dem

som äro riktiga generaler. De duga sällan. Stundom dock. T. ex. general Sven. Han dräper ofta generalstaben, men trillar aldrig gumphjul.

*

Vidare står det på Idrottsavisan:

Ju starkare kropp desto lydigare, ju svagare desto mera vill den befalla.

Rousseau.

Nå! Hvad ska' då idrotten tjäna till? För befälet! Om vi bli starkare. Då demoraliserar ju idrotten — och vänder upp och ned på samhällsordningen.

Liksom nya dubbla bondbeväringen gör.

*

Sist står:

Det ädlaste är farligast.

E G. Geijer.

Det är farligt att hugga i låda. Ergo är det ädelt. Enligt sportmajorens tolkning af Geijer. Och då vår tids gumphjulstrillare ska' vara tidens riddersmän, så är det inte underligt att de äro farliga.

5 mars 1898.

Jörgen

på slutet af 1890-talet.

Damerna och skrifvet papper.

Det var för 35 år sedan.

Och jag i Haparanda. En ung skön man och ovanligt hederlig tullkarl. Därtill snille. Med rättskänsla och ärelystnad utan måtta.

Jag skref där till själfva N. D. A. min första stats-ekonomiska artikel-serie. Jag skref den, efter samråd med de hederligaste högermän och näringsskyddare i Stockholm och med både min förnämste förman och den högste och mest akademiska af mina kamrater, tullbefälsherrarne. Jag skref den med fiffighet och eld. Jag skref den, så att frihandels- och byråkrat-pressens servilliberalaste, själfva Aftonbladet och Posttidningen och den nästan kloke herr Hedlund i Göteborg, skulle narras att stjäla och trycka af den.

Skedde.

Ty först i sista artikeln, ofvanpå alla de lifliga sensationshistorierna, natur-, folk- och smuggelhistorierna — skildrade med min, redan då tämligen unika verve — kommo — med min redan då förkrossande logik och fullaste mot polemik omöjliga sanningsenlighet — siffrorna, författ-

ningsutdragen, bevisen att den usla pressens guldgosse, olycksfågeln frih. J. A. Gripenstedt, Bennichsbeskyddaren, tillställt oredan. Mot både tullkammarens och tullstyrelsens varning. En oreda, som redan kommit hela tulluppbörden på vår svensk-finska gräns att upphöra!

Och då blef det med ens slut på aftryckandet. Inom den liberala pressen. Som gjort allt ondt, t. o. m. framdragandet af herrar Bennich och Themptander. Och nu — ännu mera än högerpressen — gjort det fräckaste af all fräckhet: bondreligionsfriheten och de bättre ungkarlarnas traskande som dubbel bondbeväring — två gemenheter tillspetsande sig i en Ottenby-Rappe.

Vi återvända till Haparanda. För 35 år sedan.

Som Ni torde inse, var det där artikels-tilltaget en betydelsefull handling. Helst då författaren bara var en 25-årig s. k. jaktlöjtnant. Därtill inte alls — på den tiden — ännu patenterad — jag menar byråkrat-patenterad — som snille. (Avisorna däremot erkände redan då nästan bums mina insikter och fiffigheter.) Och den artikelserien skulle skaffa millioner åt svenska statskassan, kosta Haparanda stad sin nya gripenstedska nederlagsrätt, och inleda mig i en sedan aldrig fullt hvilande, öfver 20-årig tullstrid och nu redan 35-årig, ingalunda — hoppas jag — på årtionden ännu afslutad tidnings-strid. Mot de där byråkratåsnorna, som trodde, att jag kunde skrämmas eller krossas eller mutas. Med mutor, efter deras dumhets låga måttstock. Således: för små. För mig.

Detta allt kunde jag då ej profetera. Men jag kände det — redan då — instinktlikt. Och: Det var med hela min själ, hela mitt samvete, som min hand förde Guds penna — såsom det alltid, tyckes mig, då jag skrifver om rätts- eller kultursaker. Ja, Guds ande förde som bäst min hand på hamppapperet. I helga näringsskyddsstriden.

Kom så min tvätt, beledsagad af min tvätterskas 16-åriga dotter-jänta. — Jag tyckte om henne. Ty hon var gulhårig och mullig att ta i. Jag afskydde henne. Ty hon var provinciel och med anlag till kärringlogik. Något, som, fruktar jag, kommer af katekesläsning och, speciellt i Norrland och det öfriga Amerikat, bristande risbastu. Åt unga tvätterskedöttrar och annan vilseledd ungdom.

— Lägg tvätten! Där är pengar! Gå, gå utan ett ord! — skrek jag.

Som ej endast en snillets, utan äfven en detaljernas man. Och som eljes med skärpa och kritik granskade haparandansarnas bondbegrepp om tvätt. (Gud, hvad dessa, ej nog mjölförtullade, hjon tvättade illa!)

Jäntan, som ej tycktes ha ringaste aning om diktarfrid och diktareld, stannade vid dörrn. Och menade, menade, menade. Du fördömda dotter af en nordisk bondstam! Af en bondstam, som jag ville piska till eld och logik!

— Hvad tusan är det fråga om? skrek då den uppstörtande, unge, nye politik-ekonomen. Som ville åter till sina siffror och sin genom-

gnuggade, saltade, pepprade finansministers-åsneskank.

— Jo! Jag ville bara be om litet papper att lacka julklappar i!

Jag tog tigande en bok rent hamppapper från skrifbordet, röt, redan åter i diktartankar och full finansministers-fjällning:

— Där! Försvinn du, en fånig, landsorts blond-mulliga, midnattssols- och norrskensbelysta dotter! Försvinn ur min kyska frihandelsslamshatande bättre ungkarls-åsyn!

Då utbrast det illogiska blonda katekesodjuret, nigknixande och med hittills aldrig hos henne anad eld och tacksamhet i röst:

— Tack, tack! Inte behöfs rent papper!

Och så räcktes en slyn-arm ut öfver mitt helga kulturskrifbord. Och en fräck hand tillknycklade mitt Gripenstedts-afrättande, statskasse-räddande manuskript, en riktig preusseri-annekteringshohenzollerkoller-hand.

Och en jänta försvann. Genom salsdörr. Ur min åsyn. Med den hämnande Gudens och mitt gemensamma frihandels- och haute brackques- och Cobdenklubbshatande manuskript.

Ett ögonblick: af half sanslöshet: Ett ögonblick: Hvarunder jag väntade att Guds blixt skulle slå ned. Men Han, Gamle Man, var van vid frihandels- och pignäsvishet. Han tyckte väl att jag också en gång borde göra nytta för maten och föra ut Hans straffdom.

Ett nytt ögonblick: af fullt raseri: — Jörgensraseri; som inte påkommer ofta; Nu; Sedan jag

blifvit klok och grå: Ett ögonblick: Hvarunder jag befann mig på gården, i nattrock, tofflor, 2 meters hög snö, 40 graders kyla. Det ögonblicket använde jag, fullt omedveten, Apollo-inspirerad, i fullaste diktaryra, att i snön inpula, inpacka en 16-årig nordisk strykerske-dotter. Jag rasade som en fjällbäck.

Då jag — det tredje ögonblicket därpå — med mitt, till fosterlandets tullmillionsgagn, räddade manuskript satt vid mitt skrifbord, visste jag ej ännu hvad som skett.

Men jag kände, att jag behöfde byta strumpor. Skedde. Se: tofflor passa ej för polcirkelsdrifvor, blott i solglänsande Österland, i Saharas sand.

Om 8 dagar kom värdens dräng och ville ha dricks pengar. Därför att han ur drifvan utgräft strykerskans gul-mulliga jänta. Han hade inte blifvit färdig förr — sa' han.

Nå ja! Den kvickheten hade nog varit i säck, innan den kom i påse. Och jag sände drängen åter till mina bägge indirekta medbrottslingar, herr tullförvaltaren och herr öfveruppsyningsman, och sa', att dricks pengskostnaden borde bli deras insats i striden för fosterlandets tullmillion vid Haparanda.

9 april 1898.

Modejournal för herrar.

De stundande höst- och vintermoderna.

I.

Hufvuddragen.

För ett par år sedan såg det ut som skulle sekelslutet medföra en revolution i dräkten. Likt förra sekelslutets, den stora politiska revolutionens dräktförändring. Ända dit att man tycktes vilja i viss mån återgå till 1790—1800-decenniets moder. Hvarjämte kavajen i form af ännu löjligare smoking hotade att bli ett universalplagg för alla åldrar och klasser, ej endast morgon-, utan äfven middags- och aftondräkt.

Detta ändrade sig snart dit hän att herrmoderna tycktes snarare vilja kompromissa, taga en medelväg, icke återgå ett helt sekel, blott ett halft sekel, snarare återgå till 1840—1850-årstiondet, än till förra sekelslutet. — De allra senaste åren ha visat smak för ytterligare medelväg, ytterligare kompromiss, att återgå hvarken 100 eller 50 år i modet, blott ett kvart sekel, d. v. s. till 1870—1875-talens enkla och diskreta, ganska allvarliga och

smakfulla dräkt. Sådan den uppstod efter fransk-tyska olyckskriget.

Men de allra sista halfårs-ändringarna ha knappast varit andra än dem, som ovillkorligen framkallats af årstids-skiftena. Så blir nu åter ändringen ej stort annan, än att de ljusare färgerna vika för mörkare, mest svartgrå eller mörkgrå, stundom bruna, då gråbruna, sådana.

Hufvuddragen i de finare herrmoderna äro ännu mest långa och ej alltför trånga lifplagg, både redingoter och paletoter, med ej numera öfverdrifvet långa skört, men däremot betydligt, isynnerhet vid foten, tillsmalnande pantalonger. — Att skörten blifvit något kortare och trängre, byxorna något smalare, särdeles nedtill, äro hufvuddragen i modets ändring mot hösten.

Tygerna äro fortfarande mest cheviot eller cheviots-kamgarn.

Newyork dikterar herrmoderna snarare än London, London snarare än Paris. Paris-moderna äro enklast, allvarligast, Londonmoderna mera ultra och fantasirika. Newyork-moderna hålla en medelväg, ingalunda smaklös.

II.

Öfverplaggen.

äro ganska skiftande, isynnerhet i England, till form — lifrock, paletot och kappa — och längd — både mycket korta och alldeles fotsida — samt färg — både mörka och ljusa. Dock vanligen i

stad: mörka, öfver knät gående, mycket vida, något vid lifvet insvängda paletoter med två rader mycket stora knappar.

De långa lifrockarna anses nog eleganta, men äro obekväma och sällsynta.

Om aftnarna brukas sidenfodrade långa paletoter med schalkrage af pälsverk, hvilket vi nordbor, vana vid helt pälsfoder, anse futtigt och simpelt. Ehuru plagget onekligen är angenämt och klädsamt. Eller ock begagnas svarta korta sidenfodrade supékappor med vida ärmar, hos oss endast möjliga under hösten och våren, ej i vintern.

Särdeles å resor brukas lätta, fotsida ulstrar med kapuschong.

Vid ridt: korta, ljusa öfverrockar.

Vid fotvandring och jakt: små, korta, mörka, rundskurna kappor med mycket smal fällkrage.

III.

De olika plaggen och deras rätta bruk.

Fracken, uteslutande svart, detta i matt mörkgrå ton, men aldrig numera brun, blå eller röd (utom till jakt- och riddräkt), brukas aldrig till visit, men alltid till diné, och supé, och vanligen å teater eller konsert, och alltid med byxor af samma färg (alltid långbyxor, aldrig knäbyxor). — Bäres civil frack på förmiddagen är det endast om bäraren uppträder i kår med militärer i paraduniform. — Till frack kan bäras både

hvit eller svart urringad väst. Dock numera ånyo helst det förra.

Smokingens bruk aftager — prisad vare Herran! — både i Newyork och Paris. Så tyvärr ej i London. Men smoking får och bör ej förekomma såsom högtidsdräkt — å vuxna och mogna herrar. — Smokingen ersättes ju alldeles genom frackkostym med svart korthalsduk. Äfven hemma och i förtrognare kretsar samt å teatrar och konserter. Till smoking får, lika litet som till frack, bäras annat än svarta långbyxor, men däremot möjligen låg svart hatt, hvilket ej gärna får äga rum till frack.

Redingoten — alltid nu för tiden med två rader knappar — är visitdräkten, äfven promenaddräkt i stad, vackrare dagar, särdeles då öfverplagg ej behöfvas. Den bör, likt fracken, vara helt sidenfodrad, helst äfven å en del af bröstslagen, och ha skört, ej alltför trånga, som ännu gå något öfver knät, men numera ej nå ned å vaden. Den knäppes nu för vintern. Och då med 3—4 knappar. Den må endast vara svart, svartgrå eller mörkgrå denna årstid — svartgrå hellre än svart eller mörkgrå. — Till mörk redingote bäres hvit väst eller väst af samma färg som rocken, och alltid hög cylinderhatt, ej melonhatt eller mjuk hatt, och alltid mörkgrå, men aldrig svarta långbyxor. Om ej möjligen i djupare sorg. Och då de svarta byxorna: åtminstone randiga, ej i färg, men i väfnad.

Jaquetten tilltager i bruk, isynnerhet för yngre män, men är ännu hufvudsakligast res-,

promenad- och kontorsdräkt, ej numera alltför lång i skörten och har ofta ficklock å sidorna. — Stundom är den tvåradig, helst utan ficklock, och liknar då en rundskuren kortare redingote. Jaquetten utträngер ånyo isynnerhet allt mera och mera kavajen. Jaquetten, alltid grå — från nästan svart till mellangrå eller gråbrun — förekommer mest i helkostym, men kan också bäras med hvit väst och ha något ljusare grå benkläder.

Kavajen tycks verkligen svår att utrota. Den får ej bäras utom i hel kostym, med låg hatt, å morgonen eller på resa. Kavajkostymen får vara mörkgrå, gråbrun, marinblå, men ej gärna svart, utom möjligen i sorg.

*

Isynnerhet i England brukas en hel del fantastiska jakt-, res- och sportkostymer, alltid kulörta. Engelska ridbyxor af riktig snitt får ni i det eleganta Londoner-skrädderiet, i början af Regeringsgatan, huset norr om Lejas.

*

Västarna äro en- eller tvåradiga efter behag, mycket utringade till frack och smoking, mycket högt gående till redingote, jaquette och kavaj.

Byxorna äro fortfarande hårdt pressade fram- och baktill, vanligen helt enkelt enfärgade.

IV.

Smådrag.

Hattarna — såväl cylinder- som melon- och mjuka filt- — äro ännu ganska låga och ha breda brätten.

Halsdukarna äro mest mörka och långhalsdukar, utom till frack, då endast hvita och stundom svarta korthalsdukar brukas. De måste alltid vara självknutna.

Handskarna gå mest i grått. Äfven gula och gulbruna brukas i flera färger.

Skodonen börja åter ha höga klackar och bli bredare vid tån.

Skjortorna böra ej vara för hårdt stärkta i bröstet, skola ha fast krage — tyvärr vanligen ännu mycket hög. Riktigt halsjärn, högst skadligt och pinsamt!

8 okt. 1898.

När kriget kom.

(Inledning.)

»När kriget kom.»
Så heter en bok.
Den stod först som följetong i D. N.
Och kom sedan som riktig bok. Med självsmällande bondkanoner å bandet.

*

Åh ja! Den tyckes skrifven med sakkunskap. Men af en yngre löjtnant? Den är så tam.
Generalstaben består af idel åsnor.
Och det blef krig.
Och smörj.
(Detta visar — sakkunskapen.)
Men — besynnerligt nog — blef intet uppror. Beväringen lät handtera sig fritt. Som smågrisar.
Så kom en ädel kapten.
Hem från Kina.
Antagligen Mustafa Kuylenstierna.
Och grät med en annan ädel dito. Och en krigsminister.

Och så spridde de beväringen på så långa led att ingen kunde träffa dem med skott.

Och på det enkla viset segrade vi.

(Detta visar — underlöjtnanten?)

*

Asch! Så enkelt tillgår det inte. — Så här skall det gå till: När krig kommer:

Med knall och brak och gentiless samt både in- och utrikes krig på en gång. Så äfven bättre folk kan vara med, jag, Adlersparre och Adlercreutz och Garibaldi.

Jag är ingen bondhund och kan inte slåss i bondled; sjöman och snille och ingen rappe är jag.

Jag kan därför inte slåss i damm. Och bondled. För min asthma, min ära och mina nerver.

Jag måste slåss snyggt, till sjöss eller i ballong. Då kan och vill jag vara med. Nu börja vi:

I.

Kriget var börjadt.

Anno 2002 i mars. (Precis 100 år efter det här numret.)

Hvarför? — visste ingen.

Somliga sa', att det var därför att huset Bayonette ingift sig för mycket i kejsarfamiljen af Segergrisien.

Och somliga sa', att konsul Broms IV sålt

oss till kejsarn af Stor-Mongoliet, jämväl zar af Malajien.

Andra sa', att det var Knut Wallenberg V som sålt oss.

Och andra sa', att det bara var hans Ventil III.

Säkert var att vi voro sålda. Och att nu ingen visshet kunde vinnas om hvem som sålt oss. Enär under slutet af Oscar II:s upplysta regering hos Bondriksdagen genomdrifvits den ändring i tryckfrihetsförordningen att ingen skulle få titta i skojarbolags papper.

*

Ja, kriget kom.

Jag, Jörgen, har bara en glad penna. Det är mig därför omöjligt att skildra stormongolernas och de beridna malajernas framfart.

Enligt ögonvittnens intyg liknade det kungl. svensk bondbevärings fart mot gubbar, kvinnor och barn, stinsar, hundar och växande fruktträd.

Stormongolerna voro också ett rått, nordiskt och efterblifvet folk. Där funnos — så otroligt det låter — bland dem individer, som i yttre hyffsning föga höjde sig öfver schartuanska bondkaplaner och indelta bondmajorer hos oss. Gemenskapen åt nästan en kost, som passar smågrisar och svenska landtliga beväringar. Och de voro gudfruktiga som äldre smålandsfruar. Samt lika obekanta med Europas seder och skådningar. Då de fingo tag i Sigurd, kysste de honom och kallade honom: Min lilla dufva! De vredo visser-

ligen hans klackring af hans finger. Men de anhöllo, likt klockaredöttrar, att få prenumerera på hans samlade dikter och andra pignoveller.

Högre voro de inte komna.

*

Nu stodo de vid Djursholm.

De hade bränt alla diktarfrids-villorna. Där, Och de sex musikjopparna där, som afgett en hyllning mot Carl David af Wirsén, hade redan afgett en hyllning åt deras kaiser. För att åter få yttra sig bland folk. — Hvilket är ett oskick.

Orsaken hvarför stormongolerna och malajerna ej ryckte mot svenska hufvudstaden var ej känd. Ty det fick i Sverige inte läsas annan historia än Odhners. Som alltid ljuger s. k. frankofregattska. Man trodde dock att de hört omtalas huru vådliga för lif och lem mot passagerare både bondpatroner och betjäning på Djursholmsbanan äro. Och att intet skydd mot dem var att vänta. Ens hos polisen. Vidare drogo de sig — sades det — för inkvartering hos Stockholms husvärdar, kända äfven i Stormongoliet och Malajien såsom omättliga barbarer. De där flådde sina gäster inpå benen.

II.

Man får inte inbilla sig att här i riket saknades alla försvarsanstalter:

Sedan 8 dagar lågo på knän i bön till Härskarornas nya preussergud både Hennes Maj:t

Dronningen Lotta II, prins Bayonnette IV, rappe III och hela den öfriga generalstaben. Och nu hade de kilat ned till Karlsborg med de öfriga kronjuvelerna och gömt sig. — Se: flotta hade vi ingen. Dels af generalstabshat mot sjöofficerarna såsom bättre karlar. Dels af bondsnålhet och bondhat mot stapelstäderna. Som inte fingo skyddas. Det där är för öfrigt enligt generalen Hazelii försvarsplan. Som på sin tid var liberal försvarsåsna här i riket, men nu glömd!

En del yngre generalstabsmagistrar voro mycket verksamma: De sutto på Riddareholmen, ritade och räknade, att, om man ställde första uppbådet, tre millioner gubbstutar, karlslokar och pojkgrabbar på Tiveden och sköt ned dem, så hade man andra uppbådet, två millioner också skattskyldiga och kanonmatsdugliga satkärringar, Larssons-flickor och småjäntor samt hela generalstaben kvar. Hvilket just vore lagom. För stabens trefnad. De uppgjorde dessutom förslag till mörk arrest och böter på två millioner svenskar och svenskor, som, för att slippa bekantskap med generalstaben, flyttat till Nordamerikat. — Hvarför skulle just de slippa lida för och skatta till generalstaben? — sade de.

Lektorn och yankee-teologie-doktorn Waldenström VI var också mycket verksam. Dels tog han kollekt åt sig och sina, med brännvinsaktier ej nog försörjda barn, dels rekommenderade han för ett skojarehus i Chicago en segerrik ärtkorf, till hälften af ihjälpinade neapolitanska åsnor, till hälften af självdöda svin från Fjärran Västern. Han

förstod sig inte på läckerheter; men den korfven skulle vara mycket sund och passa för beväringen. I hvarje fall hade han provision på den. Och Guds fördel och ära — halleluja! — fordrade ovillkorligen att den användes som försvarskost.

En annan, ädel statsman, hemmansägaren Ivar Månsson i Trää III, hade å Kungl. Bondriksdagen väckt motion att, för att spara armar åt jordbruket, dels det egentliga försvarskriget måtte uppskjutas till november, dels endast användas studenter och stadsbor, dels att äggtullen på amerikanskt fläsk och alla födoämnen för icke-bönder måtte, såsom krigskostnader, tiodubblas.

General Gadd VI hade ensamt inte tappat hufvudet. Beväringen — äfven den litterära, som aldrig förlåter dylikt, och efter krigets slut otacksamt piskade upp generalen i en mörk återvändsgränd — stod sedan 5 dygn uppställd på Gärdet till s. k. brödmönstring. Men generalen själf experimenterade under tiden med nya uniformer i ljusblått. Som skulle passa till en skyddande förklädnad i krig.

Professorn, frih. De Geer IV rådde honom att ta bond- och Långholms-grått. Men generalen svarade ljusblått och stolt: »Hellre dö med ära i ljusblått, än lefva som en fisk i grått.»

Änkepaschanan Guttaperka III var bekant med en ny skomakarefru Morgens aus Berlin. Som hon trodde kunde frammaterialisera ett tredje uppbåd bondbeväringar till 5 kronor stycket. Hvilket var billigt. Men professor Retzius III, som var antropolog, sade, att de inte blefvo färdiga på

kortare tid än 9 månader. Och militärläkarna och Lasse Tingsten IV sade att de behöfde minst 20 års exercis med noggrann marsch för att duga till anständig kanonmat.

Fröken Ellen Key II ville bara ha Heidenstam III, Geijerstam IV, Levertin V, Strindberg VI, allas vår Daniel VII, okände skriftställaren Henning Berger II och ett halft dussin musikjoppar bärgade på Sulitelma. Sedan ville hon ha det öfriga af riket tills vidare satt under vatten. Bara man vickade litet på sydpolen. Men Aftonbladet och lektor Linder III samt Svenskakademien och allmänna meningen motsatte sig förslaget. Af svenskspråkliga skäl. Figaro ville själf dit i stället med sina annonsörer och betalande läsare, äfvensom sin inkasserare, grossh. Andersson V.

Bondbeväringen satt och åt bondkosten, snusksillen och ärtorna, och räknade ut, att den hade betaldt för dag, och sa', med f. d. Dyrssen, att det var bra som det var.

Stadsbeväringen skolkade och satt på varietén.

*

Staden var inte i uppror. Ännu.

Alla profryttarne och grilljannarne sa', att det var långt till Djursholm; och att det kommit en ny chansonett till Novilla. Och plåtslagarne sa', att krigskostnaderna omöjligen kunde drabba dem. Utan bara brackquorna. Enär de »bodde inne» och inte betalte skatten.

Ligapojkarne voro inte olifvade för slagsmål.

Men helst med gardister och poliser. Stormongolerna voro bassar — sade de: — De slogos ogärna med tockna grofhuggare.

Landsbefolkningen — äfven den tvåbenta — sa': »Buh!» och »Muh!» — Hvad det betyder vet ingen. Ty ingen begriper bönder.

Viktor Larsson erbjöd sig att till motstånd organisera Phalloståget. Flickorna voro lifvade. Och sedlighetskommissarien också. Men Konsistorium sa' att de inte fingo marschera deras gator.

III.

Hans Maj:t Konungen, Petter Niklas I, hade det inte för trefligt. Under tiden. (Ehuru han i Odhner III:s historia kallades »Den vise».)

Sedan hofvet och generalstaben och de andra statsråden, enligt centralförsvarsplanen, knallat ned till Karlsborg.

Han behöfde således en ny regering.

Till Adolf Hedin IV och Branting III och öfriga någorlunda bättre karlar tordes han inte vända sig. Regeringen saknade anseende sedan rösträttsreformen 100 år tidigare.

Men Kungl. Maj:t slank kring vid hamnarna och erbjöd kolingar att bilda ministär. Deras fackföreningsordförande hette Albert Engström VI och sålde nubbar. I Slöörs järnhandel.

De svarade med svordomar och majestätsbrott:

De hade inte tid. De skulle nu ruinera en

storstufvare. Och gingo för rexten som statsråd inte under 1 krona i timmen. Och med fria guldbyxor. Det ville Kungl. Maj:t ge. Men då ville de ha fria nubbar och åtta timmars arbetsdag. Och ledigt hela 1 maj. Och det kunde inte Kungl. Maj:t lofva. I krigstid. Då blefvo schåarna sturska och sa', att nog voro de fosterländska, men de voro inte utan ambition: De ville inte sitta på taburetter efter Themptis och rappen, Krusbärskärnan och Dyrssen. Så fult yttrade de sig.

Redaktör Ljunglund VI synade sina äldsta byxor i sitsen och erbjöd sig att sitta.

Kungl. Maj:t svarade allernådigst: — Vet hut!

Sedan ångrade sig Petter Niklas I och soulagerade Ljunglund VI med Kungl. Vasatrissan. Men till statsråd tog han honom inte. Ljunglund VI skällde, men skällde tyst och fint. Liksom min herr Jacques. Då han skäller för socker. — Herr Ljunglund VI skref att Kungl. Maj:t kunde importera bagaregesäller från Tyskland till statsråd. Så finge han se på andra bullar. Själf var han ej den som svansade hoftrappa.

Sådant var det inre politiska s. k. situationsläget.

*

Kungl. Maj:t hade det förbaskadt svårt och sålde lustslotten åt Concordia Löfving III att sätta dem på lotteri. Rosendal tillskansade sig Hazelius XV gratis. Prins Eugen Jansson IV, Calle Lars-

son III och professor Björck V målade för hand nya Görtz-sedlar. Så med finanserna var det, efter omständigheterna, inte illa.

IV.

Alldeles utan hjälp blefvo vi inte.

Björnson IX ville nog komma med norrbaggarna. Men mot pris af »overgreb i Unionen». Och det ville inte advokatfiskalerna Ljungberg IV och Oskar Norén III.

*

Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan Glorias släkting, Öfverkejsaren af Segergrisien, som var planeten Tellus' störste krigsherre, kom med en million segergrisar, så utan egen vilja att öfverstelöjtnant Tingsten VII grät sig blind och sa', att de voro ädlare än tennsoldater från Santessons.

De lägrade sig på Djurgården. Och innan 24 timmar fanns inte en pendyl i Svealand.

Något vidare uträttade de just inte. Ty de putsade knappar. Och Hans Maj:t Öfverkejsaren af Segergrisien var själf ständigt sysselsatt att byta byxor. För att se hvilka af dessa, som passade till svenska himmeln och svenska historien. Dessutom inexercerades han af sekundaktören Palmetoke III att stöfla kring à la Karl XII.

*

F. d. justitiepaschan Annerstedt III hade ett ögonblick hoppats på att få hit storsultanen och alla janitscharerna. Men dels hade Kvinnoklubben betänkligheter, dels hade storsultanen nyligen spetsat alla sina generaler och janitscharer, dels fordrade han Albins hufvud i en liten ask. Annerstedt III letade efter Albin. Han fanns nyss död, då vid pass 130 år gammal och tandlös. Som han var ungkarl hade han dött i oäkta säng barnlös. Och att sända hufvudet af en oäkta Albin till Storturken, ansågo Hennes Maj:t Dronningen, Viktor Larsson och Konsistorium inte fullt ärbart. Äfven kommissarien för Konsistoriums flickor afstyrkte det. Och däri instämde nye herr Diskson. Såsom ärbar göteborgare. — Vi måste undvara vår gamle bundsförvant hundturken. Bara för salig Albins skull. Att han dött ungkarl och med enkel rösträtt!

V.

Sådant var läget.

Och de eldigare naturerna och få bättre röstlösa ungkarlarna — alla bättre ungkarlar och änklingar voro röstlösa — hade nyss samlat sig på Gärdet.

Inte för att exercera. (Hvilket eljes var deras dagliga och enda bröd.)

Så galna voro de ej längre.

Utan för att göra revolution.

Den hade inte börjat. Ännu. Ty göteborgarna fingo inte vara med. Såsom fula i mun

och otäcka mot hyggliga polismästare. Och Stockholms socialistiska ungdomsklubb under unge Branting XII förnötte tiden med diskussion hvar skäran till fallbilan skulle billigast köpas. Enklast tycktes mig att knycka den i en järnbod. Men sådana äro inte våra anarkister.

Ja, de voro samlade på Gärdet för att göra revolution — de mest politiskt illasinnade. Som jag var död, var jag inte med. Utan bara i Paradis. Hos Vår Herre.

Men de blefvo inte färdiga. De andra uschlingarna. Sportslifvet och examensläsning hade knäckt deras snille.

Om man undantar att järnarbetaren Petter Olaison tilldelade extra poliskonstapeln 602 Theodor Larsson Preusserkask en s. k. dansk skalle. Därför att Preusserkask tagit en flicka på Kungsholmen från Olaison.

Hvarför denne genast häktades af storstadsfiskalen och kommendören Lars Stendahl X och varnades för lösdrifveri och pigkurtis.

*

Så var det. Då — då — då! Mera i nästa nummer! (Ty 20 öre ska jag ha på denna krigshistorien. — Som artar sig att bli en af svenska litteraturens skojigaste. Om — efter min död — lektor Linder får rätta den.)

22 mars 1902.

Eldsvåda hos rappens.

Ja! Avisorna ha berättat om den. I dag, måndag. I korthet. Men så var det, sant och riktigt, som här följer:

*

Förra söndagen den 15 var en olyckssöndag för militarismen. Först på förmiddagen for Svenske åt Helsinge. Enär löjtnanterna och andra flaxkallarna äro landkrabbor, inte känna grund-, straff- och tyngdlagen, utan sitta och frukostera och — som alltid — lämna åt en sergeant och 8 artillerister att sköta hela eländet. — Och sedan på eftermiddagen brann det hos rappen. Inunder Figaro. Och rappen rang efter brandkåren. Som kom. Och släckte — förstås. Det var ädelmodigt. Af brandkåren.

Det var vackert af rappen. Ehuru han ser ut som en spansk inkvisitor i skönhet. Torquemada och Pedro Arbues skulle inte gjort det. Möjligen Waldenström. Om han fått betaldt. Men rappen rang efter hjälp att jag inte skulle brännas.

Folk tror — utom huset, förstås — att det var mordbrand af rappen. För att steka Figaro.

Det låter troligt. Men jag har ännu inga bevis därpå. Och jag är inte den, som tar ens en generalstabschef eller hästskötare och piskar honom till bekännelse. Tycker någon? Jag är inte dum. Man är inte folkhögskolelärare. Man kan sin katekes, sin grund-, straff- och tyngdlag.

Folk tror också — allt utom Brunkebergs hôtel, förstås — att det var jag, som anlagt mordbrand hos rappen. Detta är ännu otroligare. Ty dels kan man ju sin katekes o. s. v.; dels har jag sundt förnuft och lågt assureradt; dels voro herr Jacques och jag då på middag hos fru och herr Hasse Z. på Villagatan, gudbevars! — Nej! Man har rediga begrepp, både mot assuransbolagen och husvärdarna. Och hyresgästerna med, för resten. — Det är möjligt att rappen har det samma. Men det är ju inte bevisadt. Sedan bondriksdagen med dom första 90 dagarna och en af de största generallögnarna.

*

Men: inga politiska utsväfningar, utan återgång till de historiska fakta!

Ja! Klockan full midnatt hemkom jag, nykter. Ehuru Hasse har en del whisky, som rätteligare bort skänkts till mig.

Inkommen i våningen hos mig själf, studsade jag. Det var mycket varmt, men luktade kasern eller fattighus: en landtlig folklig lukt af sur ved, kall-os, gamla sängkläder, klosett.

— Omöjligt. Jag är inte landtmannapartist. Jag hade ju vädrat själf. Och för öfrigt, äfven

om jag ej vädrat, så kunde det ju omöjligt lukta åtminstone gamla sängkläder och klosett. Ty jag har ingendera. Utom på vind, förstås.

Då fann jag i breflådan ett öppet bref, som jag kastade föraktligt. I tanke att det bara var en skaldedikt. Men så tank jag, att det kunde vara en annons. Och så las jag den. Det var från vår städerska, fru Pettersson. Hon skref så här, helt klokt och lugnande:

I fall det har trängt in rök i rummen, så är det inte farligt. Jag vill låta redaktören veta, att det är intet att vara orolig öfver.

Det har bara brunnit hos rappes.

Jag stannar här — för en liten småsak:

Själf är jag ju litet språkryktare och lär åberopas i Svenska akademiens ordbok för vackra sträfvanden i fosterländskt omdanande språklighet.

Men hos fru Pettersson har jag aldrig märkt ringaste svensk-akademiska sträfvanden. Mot rappen har hon intet att anmärka. Tvärtom: hon värderar honom just för hans tvättstugu-predikningar. Och i militärfrågan afskyr hon hufvudsakligast Hinke. Ehuru hon inte heller tycker om nya debetsedlarna. Dock skrifver hon »rappe». Precis som jag. Jag fäster i tid Svensk-akademiens uppmärksamhet däråa. Ty svenskan är ett lefvande språk. Och så som det skrifves af både damer och herrar, både rättrogna och mera fritt tänkande, bör det skrifvas. Det är ju Svensk-akademiens egen åsikt. Själf är jag ju mera

gammalmodig. Särskildt pigstavar jag sällan. Som Akademien och dagspressen. Men — —

*

Om eldsvådan har jag hört följande:

rappens barn, Guds barnbarn, äro välskapade men litet ystra. Ungefär som min herr Jacques. Så udda kan vara jämnt.

De skuffade kull ett ljus i rappes säng. Sängkläderna togo eld. rappen är inte utan förstånd. Jo jo, utom i religion och militära saker, förstås. Han kastade ut sängkläderna i korridoren. Däraf lukten af gammal bränd fjäder. Men han förstod inte att se efter i sängen. Döm honom ej för hårdt! Hasse Z. skulle förstått det, tror jag. Nu, sedan han är egen redaktör. Men det är inte säkert att ens herr Jacques skulle begripit så stor strategisk försiktighet. Ehuru han i många fall är praktisk strateg.

Nå! Om en stund stod rappens säng och närbelägna klosett i full låga. Däraf den återstående lukten. Han rang efter brandkåren. Den kom, såg, luktade, segrade öfver elden.

Det var stor skandal: Fyra brandvagnar och en hel menighet på Brunkebergstorg.

Dom skällde alla på rappen. För lögner och löjtnanter och debetsedlar och självdeklaration. Alla skällde. Utom vagnar och hästar, som bara gnäggade. Det var en formlig skandal. Klockan var 7 e. m.

*

Jag för min del tänker inte i sakens nuvarande något outredda skick begära häktning på rappen. Äfven då herr Lars Stendahl återkommer från Capri. Jag tror inte heller att någon annan gör det.

Men jag tycker, att Bondström (jag menar min vän, excellensen, inte den mig personligen ännu tills vidare obekante, lika riksbekante unge hästskötaren) kunde tillsäga Palander att i hus, där en eldigare generalstabsmagister bor med sängkläder, klosett och hela sitt landkrabbsförstånd, också i tid inlades åtminstone en yngre skeppsgosse för att tillse eld och vatten och vind och de öfriga naturlagarna.

Man skall inte fresta Gud. Genom att begära för mycket af en del hans skapade kreatur.

Men om man inte begär något, så riskerar man ju, att, då man kommer hem en kväll, så finnes hela Brunkebergs Hôtel ha flugit i luften efter Svenske. Och att det af generalstaben förklaras därmed att man glömt äska anslag till ett slags yttre ballonghus, ett jättefodral af pansar, för att hålla det kvar. Den geni-militära tankegången och de tillhörande anslagsäskandena äro nog gamla, men dock alltid lika öfverraskande snillrika.

Nej! Vi måste ha en mindre sjöman inlagd hos rappen. Då jag ibland går bort.

Tisdag e. m.

Skandalen är fortfarande stor.

Här luktar verkligen ännu klosett, stekt klosett.

T. o. m. hos mig.

En egendomlig lukt, stöter på bondkasern. Andra-kammare-lukten är dock litet dofvare. Jag är inte för extra-judiciella bestraffningar. Men ändock, o Crusebjörn! Nog bör rappen se till elden? Samt löjtnanterna och Fränckel och Sigurd P. Sigurd efter Svenske. Au revoir!

21 febr. 1903.

En ny-satanisk Stockholms-afton.

I.

Jag var inte med då krutet fanns upp. — Besynnerligt nog!

Ty nästan allt annat eldsprutande i uppfinningsväg har jag varit med om. Både Jönköpings tändstickor, nitroglycerin, dynamit och acetylen eller karbid eller hvad det kallas.

För 60 år sedan såg jag första passagerareångaren komma in i Helsingborgs vackra hamn. För öfver 45 år sedan foro Gotfried Beijer och jag å första järnvägsbiten mellan Malmö och Lund, innan den ens fått vagnar. För folk, förstås, blott för grus och rallare. Jag har sett allt elände. I fortskaffningsväg. Sedan dess t. o. m. taxametern i sin linda och Agi Lindegrens nya stolpar. Men de gamla »rapphönorna», bondskjutsen, önskar jag dock ej åter. Sparkstöttingar älskar jag. I Norrlands obygder. Men inte på Stockholms trottoarer. Och velocipeder tål jag. Nu. Sedan de blifvit polis-efterklämda, numre-

rade och nästan endast brukbara som trefliga och nyttiga gumphjul för nättare, lättare springpojkar. Det var Figaro, polisen och de många hederliga velocipedtjufvarna, som togo bukt på det där på sin tid moderna tortyrmedlet för våra gators fotvandrare. Jo jo men! Jag minnes nog de första protestmötena af alla trilljannarna mot numreringen bak. Då kallades detta ingrepp i sportfriheten, likställighet med prostituerade, långholmare, gardister, droskkuskar och långåkare. Liksom dessa skulle varit sämre än alla onyttiga trilljannar. Då hette det på de mötena ur mun på alla den tidens ännu storhetsvansinniga gumphjulssmeder och trilljannar: — »Vill dom som går inte si upp, så får dom låta bli, men bli öfverkörda. Af oss.»

Asch! Velocipedryttarna, som en tid ringde som vansinniga i tron att folk skulle springa med fasa framför dem, uppträdde med saltladdade pistoler och ridspön, äro nu så knäppta och föraktade, att t. o. m. fattigstugummorna och hundarna slutat att skälla på dem och bönderna att lägga dem öfver grindar och hasselprygla dem.

Gud, jag och landshöfdingarna ha rådt på velocipederna, »stålhästarna».

Så måste det i tid ordnas med automobilerna, de moderna Jaggernauts-vagnarna för hautes brackques.

*

Då trilljannarna grasserade som värst, sade folk: — »Vänta tills automobilerna komma! Dom

är inte bara lymlar, dom ä' brackquor. Dom drifvas inte bara med slyngel-ben, utan med elektricitet. Dom ä' inte bara ett hjul. Dom ä' ett lokomotiv med ett sällskap pack och brackque på.»

— »Dom kommer aldrig!» — sade folk: — Ingen här i landet har råd till slika elektricitets-kameler.

I går afton — onsdagen den 18 november 1903 — kom åtminstone en.

II.

Jag gick från Norrmalmstorg.

Där jag utanför Tavernan pratat med signor Bellio.

Jag kom förbi gudlösa Elektricitetsverket. Där jag stannade, kippade efter andan, tittade in. Genom fönstret.

Detta räddade mitt lif.

Ty jag skar därigenom först ett par sekunder senare Regeringsgatan.

Det tutade och tjöt där i hast från norrändan, pustade och lågade.

Och då jag stannade och tank helt vänligt: — »Kommer den hederliga brandkåren?» —

Så rusade — mycket för snabbt och för tidigt till att vara ångsprutan, som jag väntade och nämligen kunde vänta — ett alldeles oväntadt djäfvulskap eller eldsprutande odjur förbi mig. Inte en aln från Jacques, min herr hund. Som först stod som slagen af blixten öfver så mycken fräckhet

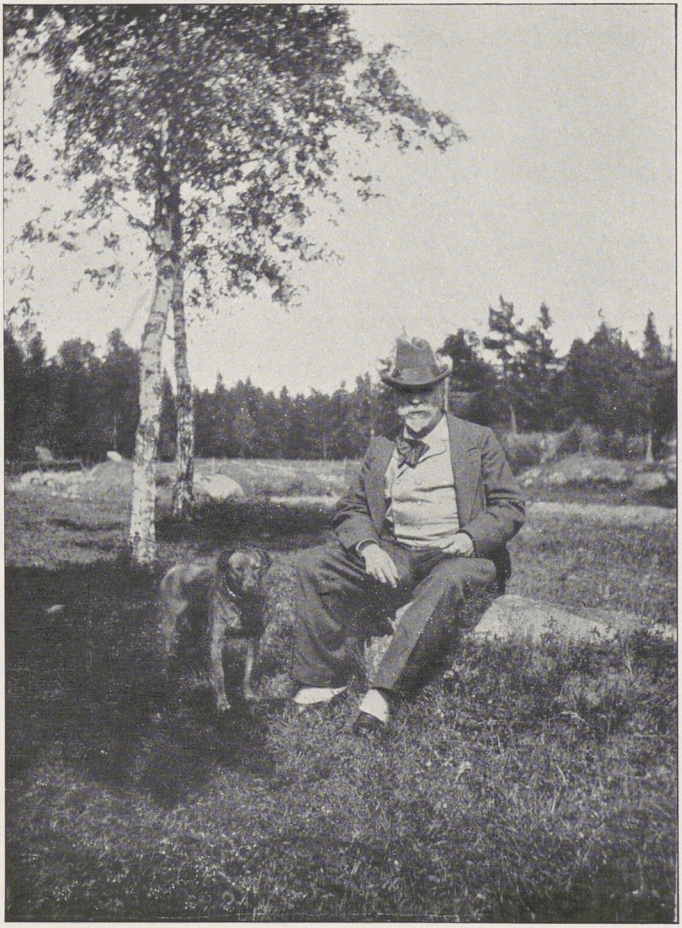

Jörgen i bondgräset

1901.

och sedan, gripen af alla bättre hundars ädla polisnatur, satte skällande efter. Med sin felande svans uppåt som ett kungslejon, ej nedåt som ett riksbondlejon.

— Herre Je! — Det var inte en oförskämd komet, den där lågande, susande företeelsen. Det var en ännu oblygare brackque-automobil — tank jag. Sedan den oförskämdheten farit förbi mig på fyra hjul. Så obesväradt som om jag varit en bondortsbo. Ja, där stod jag. Ursinnig och ärekränkt. — — — —

Likt herr stadsfiskalen och riddaren Lars Stendahl, älskar jag den gamla hederliga äfventyrsboken och inte den nya äckliga psykologiska romanen, där Jerusalemsskolmamseller och pojklymlar vränga ut och in på dalkarls- eller målarlymlars felande själar. — Men för en gång skall jag nedlåta mig till genren och på ett par sidor skrifpapper vända ut och in på min fattiga själs rika känslor inom ett par sekunder. Sedan jag förnummit fräckheten.

Jo, först stod jag och gapade och hann uppfatta: I den förbisusande brackque-automobilen sutto baksidan af två mänskliga gökar. Som tycktes mig gråklädda. Möjligen af bonddamm. Från landsvägen. Halfsekunden därpå slungade jag efter dem ordet: — »F ä h u n d a r!» (Det var inte alls meningen att ärekränka ett ädelt vallhunds-släkte. Men jag har hört ordet. Vid tillfällen. Och jag fann inte annat i brådskan. Det var de själfva, som med missbruk af elektriciteten vållade brådskan.)

Sedan kippade jag efter andan och häpnade jag ett ögonblick öfver den mänskliga fräckheten att klockan 8 e. m. med ett lokomotiv — till på köpet utan reglerande skenor — blixtsnabbt i klen aftonbelysning bondsusa utåt en hufvudstads af folk och djur vimlande hufvudgata. Halfögonblicket därpå tänkte jag: — »Skall man, för att sjunka så djupt och susa så fram, vara juridiskt ansvarig pösbrackqua eller oansvarig kriminal-dåre? Jag skulle icke så blottställa andra människors och djurs lif och frid och lycka.»

Sedan ryckte jag halfsekunden därpå upp min revolver ur högra byxfickan och nedsköt de två grågökarna. I ett enda skott. Eller rättare: jag bara sköt efter dem.

Detta misslyckades dock alldeles af följande hufvudskäl:

Jag träffade inte revolvern. I högra byxfickan. Af följande åtta biskäl:

1:o. Kriminaldårarna — eller pösbrackquorna — körde för fort;

2:o. Jag hade på mig en knäppt promenadpäls;

3:o. Jag hade på mig en knäppt redingote, med långskört, äfven öfver högra byxfickan;

4:o. Jag hade ingen revolver i högra byxfickan;

5:o. Jag har inte haft någon revolver där på flera år;

6:o. Jag har inte heller haft någon slik tingest i annan ficka heller (i förlitande på hela öfverståthållare-ämbetet och herr Lars' käpp);

7:o. Somliga mina fickskjutvapen hänga på väggen och en ligger i ett af de fyra klädskåpen, mellanrummet, 4 trappor upp, 2 Brunkebergstorg;

8:o. De äro visst oladdade eller ha patronerna fastrostade. Ty jag har inte på länge sökt mörda någon.

Dessa nio egendomligt sammanfallande omständigheter räddade brackque-susar-åkipage-galningarnas lif. Eljes af mig tagna två i ett skott.

Men känslorna störtade vidare på mig:

Jag tyckte mig åter vara ung och vara utåt svensk-finska bondgränsen. Som då jag, likt nu Bofbrikoff, vaktade med raseri. Men från andra sidan. På rätta sidan. Och jag tank: — Gud! Om däruppe en bof, smyg-, gross- och frihandlare så susat förbi mig och mina tull- och gränsvakter, hvad jag skulle störtat efter och mördat honom! Med raseri. I tullkassans och samhällsordningens namn. Automobilen är ett b r o t t e t s brackque-åkipage, ett frihandelsredskap.

Och så störtade jag efter det löst och nedrigt skenande lokomotivet i kvällsstunden och skrek i min samhälls-, djur- och människo-räddare-ifver: — »Lyncha dem, lyncha dem!»

Herr Jacques sprang också och skällde. Som en liten Guds ängel.

Det är på min ära sant.

Ehuru mina vänner inte tro det.

Inte därför att de inte tro att inte jag blir arg. Öfver oförsynthet och kränkt samfundsordning.

Utan därför att de veta, att jag af andtäppa

och reumatism inte kan springa och skrika, knappast gå och smågrymta.

Men jag blef verkligen så arg, att jag småsprang och storskrek: — »Lyncha dem, lyncha dem?»

28 nov. 1903.

Revolution och kontra-revolution.

I.

Revolutions-dagen.

Norrbaggarne äro ett förbaskadt pack. De göra revolution. Utan att jag vet om det. De göra revolution. Så jag — den stora revolutionsdagen — skämde ut mig. Inför både Branting och ena hofmästaren på Riche. De göra revolution. Så hvarken Kungl. Maj:t eller Kaisern veta det. Alla norrbaggarne fullt eniga: höger, vänster.

Svenskarne äro däremot ett stiligt folk. De s k r ä n a och supa kontrarevolution. Under ledning af några ungherrar från f. d. gamla tama Stockholms Dagblad, vanligen kallade — af sig själfva — de »nya friska viljorna», och — af deras yngre medbröder i avisorna — de »långnästa åtlöjena» — allt efter tycke och smak. Själf är jag opartisk och kallar dem inte alls. Ja, dessa göra kontra-revolution, så det ekar. Utanför Rosendal, innan och utanför både Hasselbacken, Berns, Blanchs och det särskildt — numera —

kontrarevolutionära Operakaféet samt förmodligen äfven det öfriga Europat och Amerikat. De göra revolution och klå verkliga eller förmenta både gammal-socialister och unghinkar. Vi klå dom. Så ofta vi äro tiotusen tappra mot 2—3 fega. Vi klå dom. Tills det blir helgdag. Eller lockoutdag. Och alla järnarbetarne bli lediga. Och vi få smörj tillbaka. Hvilket inte är norskt och enigt.

Det är fult af socialister och arbetare att klå oss tillbaka. Det kallas inbördes krig. Ja, — må hända uppror och fosterlands-förräderi.

Men de fosterländska fyllbultarna på Operakällaren ha dock börjat inbördes kriget. — Dock är deras fylla laglig fylla. Deras mass-öfverfall på ett par olika tänkande framkallar ej Åkarpslag mot fyllbultar, rättsinniga fyllbultar. Rätt så! Lefve herr Ljunglund och Kungl. Maj:t.

*

Jag är arg på baggarne. Mindre för revolutionen. Ty jag tycker om luft i luckan. Mera för tystnaden. Inför mig. Och Kungl. Maj:t och öfver-kaisern äro visst lika arga och blamerade. Som jag. Hela staden här visste om revolutionen. Bara inte jag. Likt Gustaf Gullberg om Kristina Nilssons-olyckan. Sådant händer ibland, just oss allvetande tidningssnillen. Då vi ta oss en fri- och hvilodag. Jag lade aftontidningarna på natt-duksbordet. Dom kunna vara lagom då jag behöfver sömnmedel i natt. Det står intet i dom — sa' jag. Jag telefonerade till Branting. Om

ett par tryckfel i hans avisa. Han tycktes mig tankspridd. Då han tackade mig. Höfligt. Han trodde väl att jag var en vanlig fåne. Som upptar en hufvudredaktörs tid med storstilssaker. T. ex. att poliskonstapeln n:o 599 dragit en ligapojke i näsan. Jag sa' också till hofmästaren på Riche under min ensamma sentima middag: — Det blir nog revolution i Norge. Hofmästaren tittade på mig och sa': — »Den har ju redan varit.» Jag trodde hofmästaren var tokig. Jag gick därför hem och lade mig. Och sof. Utan att titta åt de eländiga aftonavisorna.

Under tiden spatserade hela Hasselbacken till Rosendal. Fy phan! Jag menar, att jag sof. Under opolitiska, ja må hända — rent ut — något luxuriösa drömmar. Under tiden fraterniserade Hasselbacken med Rosendal.

På torsdags morgonen vaknade jag. Las då godhetsfullt först onsdagens Vårt Land. Där stod att baggarne i Norge afsatt min och sin nådiga kung och kronprins. Redan vid middagstiden. Innan jag gick till Riche. »Det är en phan den Gösta Ericsson de Motala von Helsingborg att ljuga» — sa' jag, slängde hans usla lögn-avisa och grep Vigforss' nya gamla Nya Dagligt Allehanda. Men Vigforss hade också blifvit lika lögnaktig. Grep slutligen Sohlmans avisa. »Den och Motala-Jerker hålla aldrig ihop» — tank jag: — Så långt går väl ej ännu det mänskliga förfallet.

— Jo! Den här gången.

Jag sprang upp ur sängen och berättade nyheten. För herr Jacques. Ty Satyr hade — na-

turligtvis — rest ut på bondlandet, usla bondlandet, utan att ge mig — ännu — telefonadress. Jag begrep alltihop. Från gårdagen. Det var inte Branting, som var fånig. Inte ens hofmästaren på Riche. Bara jag. Som inte visste mera i högre norsk politik, än Kungl. Maj:t och Kaisern. Jag skämdes som en hund. Å egna vägnar.

*

Revolution.

Ja! Det är ett pack de norrbaggarne. Dom äro skottar, otäckingar. Men jag har aldrig läst om en revolution, så enkel, stilig och oblodig. Som nu deras. Sedan vi — jag menar bara Adlersparre och Adlercreutz — afsatte Gustaf Adolf, den förra gången afsatte med det olycksnamnet.

Ja, ja, norrmännen äro otäcka.

Men vi svenskar äro stiliga, riktiga fransmän, vida mer än fransmän. Vi ha redan börjat supa och skråla kontrarevolution.

Hurrah, hurrah, hurrah, hurrah! Du gamla, du friska, o. s. v. Skål! Hick!

II.

Det politiska läget.

Jag tycker inte om afsättning. Det har jag alltid sagt Kungl. Maj:t. Men Kungl. Maj:t och Bondriksdagen ha alltid tyckt om att göra de svenska lägre tjänstemännen förflyttbara och lätt afsättliga. Bondriksdagen: bara af bondska och

snålhet. Kungl. Maj:t af ädelhet och tyska. År 1878 protesterade jag — likt nu Kungl. Maj:t själft — hos Riksdagens justitie-ombudsman mot det themptanderska afsättnings-systemet. Nu ser Kungl. Maj:t själft huru otäckt det är!

Ännu en sak har skiljt mig från Kungl. Maj:t. Jag är fortfarande till tänkesätt en bättre ungkarl. Jag anser ju ock, olikt Kungl. Maj:t, att jag hellre vill på mitt samvete ha Stockholms blodbad, än samhällsupplösningen, att ta bättre karlar till tvångsknecktar, kaserngardister och bondbeväringar.

För att bespara för stora bondpatroner indelningsverket. Som var en börda. På förmögenhet. Ej på fattig ungdom.

Jag går därför nu gärna till Rosendal och gråter med Kungl. Maj:t alla vackra aftnar.

Men jag lånar inte ut bättre slynglingar till krig. Vet det, Kungl. Maj:t. Lilla! Kan Kungl. Maj:t nu skaffa Sig tillbaka indelningsverket, skall Kungl. Maj:t — gärna för mig — få kriga mot de otäcka baggarna. Likt Karl XII och Gustaf Adolf den mellerste. — Genera sig inte för mig! Stöd sig på Långnästa åtlöjet! Håll honom i näsan, så står Ers Maj:t tryggt i Sin Höga politik.

17 juni 1905.

RAKKNIFVEN

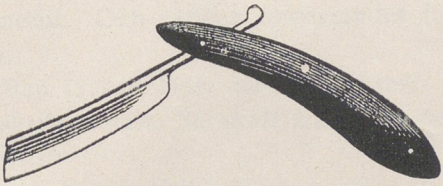

Jörgen

är en frisk karl. Ty han har svår influensa, dag och natt, ömsom kall och ömsom varm.

Men han sköter Figaro själf. Både litteratur och ekonomi. Och räddar fosterlandet från löjtnanterna.

Då han fryser, läser han korrektur. Då han glöder, skrifver han. Så skall man lura och bruka sin influensa.

Aflämnade böcker.

Bordet dignar.
Alla ska' bli anmälda.
Flera bli lästa.

Köp

redaktören Johan Levarts Goliardsånger, så han kan betala sin annons.

*

I flera morgonavisor frågas som en notisrubrik:

— »Hvarmed skola hönsen sysselsättas under vintern?»

— Ah, låt dem läsa Hvad strunt? — svarar Figaro.

Det passar för deras hjärnor.

Prisgåta.

Tre kärringar gräla. Den första säger 10 ord i sekunden. Medan den första säger 12 ord hinner den andra att säga 14 och medan den andra säger 16 ord medhinner den tredje 18. Huru många ord hinna de tillsamman uttala på en timme, under den naturliga förutsättningen, att de tala alla tre samtidigt och utan afbrott.

*

Don Diego och Jörgen ha influensa.
Men numret duger nog ändock. Till er.

*

I allo hedrande: Hofkamrern Georg Göransson har blifvit befordrad till kronolänsman i Asö — berättar Dagens Nyheter. Oaktadt hofkamrer! I allo hedrande, både för den befordrade och hans obefordrade medolycklige. Det finnes upprättelse. Äfven för dessa rangens lägsta.

Janne Bruzelii bref till Amiral Gervais.

»Monsjör l'Amiral et Commendör francais! Wulle wu aié la bonté och donné måa våter porträ, conterfej, brackqueporträ.

Pris fix: 75 francs. Grand rabatt pour notre sympaties francais.

Med estim:
Jean Annonszelius,
le grand redacteur en chef
pour le (inte själf-död) »Kalf»,
(pris pr petitrad: dis öre.)

André 'asselneut,
ansvarig contrasignant,
ancien changteur champétre d'eglisse.»

Man ska vara

hygglig mot lydiga djur och ohygglig mot olydiga människor, både Bennich och Themptis. — Det har alltid varit Jörgens kända grundsats. Utan all falsk humanitet.

Sålunda omfattar han nu, likt utskottet, med medkänsla herr v. Möllers guillotin. En för herrar i Kungsträdgården och en för äldre, tänkande, sedliga damer å Gustaf Adolfs torg har alltid hägrat för hans djärfva tullnärsande som en ljum framtidsdröm och Gudi behaglig lördagsaftons-underhållning.

Men herr v. Möller måste ta ut steget och motionera om självfmatande ång-guillotiner. Eljes hinna vi inte expediera alla våra hemmapreussare. Å militärsed måste straffet gå först och klagan sedan. Eljes komma de att, likt i ämbetet oförståndige Mohedsmajoren, advocera i evighet, ljuga och vränga. Så änglarna rodna.

Hufvudena af! Utan onödigt narrspel.

*

Svenskarna börja — under läseri- och kärringregementet — bli ett i allo snuskigt folk: En del tidningar ge luft åt våra inhemska lama och lytta positivspelares klagan och vilja ha bort italienarne såsom — för vackra.

Det är en egendomlig tacksamhetskänsla mot världens angenämaste folk, italienarne, som själfva öfva den största gästfrihet mot alla resande fulingar.

Figaro fordrar vackert folk på gatorna. Vi ska' inte köra bort italienarne, så länge vi ha den fula anglosaxiska frälsningsarmén och alla slags frimicklar att köra bort.

Ett samhälle

må man med skäl kalla Alingsås.

B r u t t o-inkomsten för Figaro för årets första kvartal gick till hela 75 öre. Oss kostade det att hålla hålan med avisor under tiden dessa 75 öre många gånger.

Hålan utströks med skymf ur städernas antal. Helst i tider, då vi stigit på ett år med 40 %. Och det finns t. o. m. stationssamhällen, som frukta Gud.

Man frågar med häpnad: Finns i en sådan håla som Alingsås inte ens borgmästare, inte ens präst, inte ens skolmagister eller medicinsdoktor? Inte ens en apotekare? — Förbannade vare dessa, om de finnas!

Och till sådana hålor vill Rappen ha försvarsanslag. Nej! En sådan bondhåla får ej försvaras.

Den, om någon, bör ryss och preussare ta. Så ock socialister och nykterister.

Lättsinnigt bruk

af julhelgen, fridens fest.

D. N. har två långa spalter »förlofvade» och »trolofvade». Precis lika många unga damer och herrar.

Tänka verkligen alla dessa ungdomar, helt lättsinnigt, föda beväringsynglingar åt herr Crusebjörn? — Fy då!

Om de bara föda telefonfröknar ha vi intet att anmärka.

Figaro tycker att oförsiktig kärlek och tocket där borde inställas i riket. Tills alla exercistokiga generalstabs-magistrarna voro fredsamt guillotinerade. Eller — ännu hellre och humanare — genom löneindragningar och egendomsreduktioner ihjälsvultna. Med fruar och barn. Så vi fingo arbeta i fred. Utan att höra talas om »som i Tyskland». Jag tål det inte. Försvaret ska' vi, måste vi ordna själfva.

*

De niggrar i Amerikat, som äro valda till »folkrepresentanter», mottagas ej å någon restaurant, ej heller få de hyra rum å anständiga ställen.

Slikt skulle hos oss knappast vägras ens frimicklar. Åtminstone i landsorten. Och jag har här i staden fått se Rappen t. o. m. fara med

passagerare-ångbåt. Dock ha de själfva en frivillig, sund riktning att tränga i hop sig på sämre ställen, kristliga slynglinga-inrättningar och liknande.

Våra porträtt.

De är naturligtvis unga Sverige — i form af Hasse Z. — som anskaffat de tre starka karlarna.

Och det är lika naturligt gamla Sverige — i form af Jörgen — som anskaffat den ende uschle kvicke karlen.

Gå allmän rösträtt och allmän värneplikt igenom, så får man väl aldrig se en kvick karl mera. I en avisa.

Rappen och Lassen och tiden äro ur led. Ve mig, som föddes för att vrida dem rätt igen. Vid näsan. Jag har inte gjort tiden. Ensam. Gud ske lof!

Jörgen har gått

och funderat i veckan och kommit till resultat:

Man är inte ett geni för det att man är galen;
Men alla genier äro galna. I någon punkt.

*

T. o. m. jag själf.

*

Men i hvilken punkt äro våra generalstabsmagistrar kloka?

Historien om den snustuggande bondbeväringen.

som å bondlägret vid Uppsala blef blodigt tandborstad med en nagelborste på befallning af en ung och snygg underlöjtnant genom en »volontärkorporal», ser Figaro ej fullt som den öfriga, den lägre pressen. Han ser det så här:

Hvad skall man göra med en bonddräng som tuggar snus? Jo, borsta honom först och prygla honom sedan! — Inte skall man borsta en dylik gris med tandborste? Nej! Men en skoborste går ej in, en nagelborste blir lagom. — Hvad skall man göra med honom, då han utan uppror deltagit i Kungl. Maj:ts och Bondriksdagens rubbande af samfundsordningen, ända dit att han bonddjärfts att tugga snus i led och bostad med riktiga människor? Jo, borsta honom blodigt.

Och så hade vi nog gjort med hjonet. I Jörgens ungdom. Och ombord. Värre ha vi gjort med snuskiga bönder. Och i land också. Så i den punkten är underbondlöjtnanten inte brottslig — blott berömlig. Det är bondregementet och bondkurtisen, som äro brottsliga och för tidiga.

Men: man har glömt följande; — Kungl. Maj:t och Dets officerare svara fånigt och militäriskt ologiskt och lögnaktigt — då Jörgen frågar dem, huru de våga ta hans yngre likar till sina bondled och bondkaserner:

— Hih! Här ä' alla lika! — fåna de.

Genom denna förklaring äro snustuggande bonddrängar våra likar och följaktligen office-

rarnes andliga förmän. Hvilket t. o. m. Kungl. Maj:t borde begripa.

Hvadan en underlöjtnant redan genom att titta snedt på en snustuggande bondbeväring begått subordinationsbrott och bör arkebuseras. Så 8 dygn var för litet.

Så resonera vi alla. Ehuru bara Jörgen sjunger ut med den enkla sanningen. Om »allmänna värnepliktens» omöjlighet. »Hos oss.» Och i preusseriuniform. Jo, Kungl. Maj:t har varit klokt! Sitt där nu! Ack, du älskliga Kungl. Maj:t! Hvarje dag ska' bli värre, till Himlens och min tack för preusseriet: Missväxt, storstrejk, allmän åsne-rösträtt. Du ska' må!

Himlen gråter

nu. Öfver stockholmarnas dumhet att för bondorten lämna sin vackra stad, sina vackra parker, sina vackra utvärdshus, sina lustångare.

Är det underligt, att, då bönderna se storstadsborna om somrarna flytta ut bland myggor, kor och torpare och lefva som grisar, vildar och toddydrinkare, att bönderna själfva om vintrarna flytta hit, spela lagstiftare, ta mutor och vägra anslag till löner, pensioner och andra kulturändamål.

Oväntadt.

Jag kände en hygglig grosshandlare Cassel. Han är död. Men har gett 90 tusen kronor i sitt

testamente till — dygd och sedlighet. Bland ungdomen. (Fånö-Tammen, också lyckligtvis död, var exekutor. Och därför upptäcktes det nu.)

Jag har hittills alltid trott, att osedlighet och fylla kostar pengar. Och därför har jag i min snikenhet varit ganska sedlig och förvånande nykter. Det skall katten längre vara sedlig och nykter. Om — det kostar pengar.

En mordepidemi

går öfver bondorten.

Där man endast har allt godt: mutbönder, sedlighet, frireligion, goodtemplari, katekes, bibliska, kaffehalfvor, lekstugor och beväringsvisans hela sedliga, upplyftande fosterländskhet.

Men: Sällan lägger en militär eller civil ligapojke en annan ligapojke på käften — men aldrig en bättre karl eller kvinna — i storstäderna.

Där man har allt ondt: observatorier, föreläsningar, bankdirektörer, grosshandlare, plåtslagare, sotare, sjömän, husägare, byråkrater, löjtnanter, tidningsherrar, hela hofvet och hoffruntimret, guldkrogar, teatrar, varietéer, S. A. Hedin, socialister och gardister och artister och borstare, cigarrbodar, utländska diplomater, fritänkare, skojare och prostitution af alla slag och själfva Figaro bor och utges.

Detta medge t. o. m. generaldirektör Wieselgrens fångpredikanter. Och detta visar väl bäst att bonddygder och bondfånigheten äro lastens

mödrar, men kulturen samt tidnings- och Stendahls-tillsynen alla dygders fäder.

Groll.

(Dödsruna.)

Det var en karl.

Lika hygglig, som herr Krusbärskärna är ohygglig.

Och därför dog han. Han kunde inte lefva i ett samhälle med en sådan frihandelsbyråkrati. Eller så eftergifvande boströmare.

*

Han var inte frihandlare, inte frimickel eller något på friskojare. Således i verkligheten frisinnad. Man kunde aldrig begripa huru han blef statsråd. Ty han var ingen skojare alls.

Gjorde han något dumt — och det gjorde han i första lotteri-kucklet — så gjorde han det af beskedlighet mot Kungl. Maj:t. (Som gett sig 1,000 på att få jubilera. Till allas vår ruin.) Hvilken beskedlighet mot Kungl. Maj:t förstört mången politiker, ja oss alla. (Och gett oss ett skimmer af hofkamrer.) Och gjorde Groll något orätt, så gjorde han det rätt igen. Då tidningarna sa' honom, att han lurats af skojare. (Eller af höga vederbörande. Som ju är litet skillnad.)

Således var han hederlig karl. (Om ock både statsråd och landshöfding. Nu för tiden.)

Det orättaste han gjorde, var dock att dö. Onödigt och i förtid.

(Men äfven det gjorde han med delikatess.

Och just då Figaro hade hans kliché klar. Och framsökt ur lådorna. Det var en ärans man. Ehuru han dog i Småland.)

C. A. V. E.

En annan gång satt jag på Continental.

Ned kom C. A. V. E., bad mig komma upp och äta middag med honom, gamle general v. Vegesack, amerikanske segerhjälten, och bägges närmaste familjemedlemmar.

Jag ville inte ge mitt eget inbjudna sällskap, en ung man — något författare, något tidningsekonom — det dåliga exemplet i god (läs: dålig) ton att springa från honom.

— Tag gossen med! — sade C. A. V. E.

Vi gjorde så.

Kort därpå öfverraskade ynglingen — och ännu ett 20 års snille utan pengar och vetande — mig och den öfriga mänskligheten med att utge en konkurrentavisa till Figaro. — Hvem är förläggaren? — frågade vi alla. Med fasa.

— Det går åt Helsinge — sa' — med nöje — jag: — Men sedan skall jag evigt låta förläggaren dansa rysspolska.

— En dag telefonerade Hasse Z.: — C. A. V. E. är förläggaren.

— Huru vet du det?

— Jo, han bekände själf. Då vi möttes på gatan. Han begrep ej hvilket brott han begått. Helst du ju själf presenterat ynglingen i fråga.

Denne passade då på och begärde kredit hos C. A. V. E.

Strax därpå mötte jag också C. A. V. E.

— Bof! — sade jag: — Och hvad värre är: dumbom! Tror du att jag tål annat Guds ord än mitt eget? Som kan läsas i Figaro.

— Jag skall genast lägga ned det lägre pressalstret, den usla konkurrentavisan — sade C. A. V. E.

Han gjorde så. Han betalte avisans alla skulder. Hvilket varit onödigt. Om ej tryckeriet varit Varias. Han behandlade oss med precis samma aktning som han seda'n behandlade Bofbrikoff.

Det ej minst lustiga var att tidningsgossarna lurat den enkle oförståndige C. A. V. E. De hade bara gett ut hvartannat nummer. Hvartannat hade de direkte supit upp. Allt på C. A. V. E:s bekostnad. Då jag visade C. A. V. E. detta, blef han rörd och vek och sade: — De pojkslynglarna ska' jag hjälpa en gång till.

Ja! Jag tyckte om C. A. V. E. Vi voro lika i mycket. Och vi gingo inte i vägen för hvarandra. Enär han valt att vara fiffig i affärer och politik och jag valt att vara dum. I bägge slagen.

Ty — nog vill jag — men jag begriper inte musik, botanik, bondkurtis och affärsskoj. Man kan väl inte duga till allt.

Hvile C. A. V. E. i frid! Jag tyckte om honom. Och jag tror att Vår Herre, den störste af humorister, den störste i konsten, att se det

stora i det lilla, det lilla i det stora, det goda i det dåliga, det dåliga i det goda, gör det samma.

I Paradis träffas nog C. A. V. E. men inte Waldis.

Fint måste sällskapet vara. Ingen bondbeväringskasern. Ingen Bondkammare. C. A. V. E. var fin, glad, snillrik, kunnig, god.

Den sociala frågan.

Kungl. Maj:t och svenska folket äro tokiga. Sverige har bara en klok karl: Hinke. Och han är galen.

Hinke.

Hinke predikar med en slags vild vältalighet.

Brukar han fula ord, så stammar han först och tar dem som med en kniptång ur sin lilla mun med de rena tänderna och lägger de fula orden inför oss. Försiktigt och utan riktig aptit.

Man ser att Hinkes mamma och pappa och rektor och magistrar inte ha lärt Hinke de fula orden. Han har lärt sig dem själf af oss och han brukar dem bara af aktning för oss, hans åhörare — liksom man brukar en ful kråsnål på visit hos gifvaren och vasapladaskan inför kungen — och för det vi, hans åhörare, ska' bättre känna igen oss och förstå honom.

Hinke är finare diplomat, än den riktige Sigurd. Denne har flyttat till staden, betalar hundskatt och mattullar, men skrifver ändock som be-

stode riket af prästdöttrar, Smålands-pigor och patroner. Skulle Hinke hålla en anarkist-predikan i Slotts- och Sofia-kapellet inför hoffruntimret, så skulle han predika ungefär lika klokt som nu, men fullt fin i mun.

Han var nu nästan fullt fin i mun. Inför Jacques, valpen, mig, fanjunkaren och sergeanterna och de öfriga yngre anarkisterna. Af hvilka möjligen någon var detektiv, sänd af den uschlige Lidberg, som är t. f. Stendahl.

*

Ty vi tänka alltid olika.

Men vi förlikas. Just därför. Ty:

Ehuru Hinke kommer från vänster och vildaste demokrati och anarkism och jag kommer från höger och den djäkligaste aristokrati och laglydnad, så mötas vi alltid däri:

att rappen och herr af Trää, bonden, ska' lynchas som upprorsniggrar.

Vidare mötas vi däri att:

fina officerare och odågor anse vi som likar och gentlemän;

men bondortsofficerare anse vi som beväringsbetjänte och slasar;

och gudfruktigt folk som rappen anse vi allra lögnaktigast och omöjligast att komma till Himmelrik.

Vi skiljas således bara däri att:

Hinke, som har kapital och är kapitalist, hatar kapital och kapitalister;

Men jag, som inte har kapital och inte är kapitalist, unnar gökar att lefva. — Ehuru det, noga räknadt, är onödigt. Och mig till ingen nytta. Så vida jag ej kan få aktiebolag och bli en skojare.

Vi borde kompromissa, Hinke och jag.

Jag kunde ta Hinkes halfva kapital och halfva stora sköna brackque-hat.

Så fingo vi lagom bägge.

Bort med revyer!

(— och nordlandrar?) — är senaste stridstjutet.

Bort med rätt-stafningen!

Bort med tjufbönderna i riksdagen! (Och Stendahl, som slåss!)

Bort med bararne och Gustafsson!

Bort med tobaken!

Bort med drickspengarna!

Bort med hundarna! Och upp med stadsträdgårds-mästaren! (Helst i galgen.)

Bort med rusdryckerna! Och bryggarna!

Bort med Norge! Och marsch med Kronprinsen!

Bort med varietéerna!

Bort med indelningsverket!

Bort med grundskatterna!

Bort med kattorna! Och råttorna! Och Kungl. Operan! Och teateranslagen! Och teaterhattarna!

Bort med de otäcka karlarna!

Bort med bispar, statskyrkan och mäss-skru-

darna! Och upp med alla frimicklarna! Bort med annandagarna! Och frimåndagar!

Bort med servitöserna! Och ro hit med dem igen!

Bort med de fyra ståndén!

Bort med vatten- och bröd och all trefnad för långholmare! Och hit med cellfängelser!

Bort med alla skråna!

Bort med tullarna! Och hit med dem igen!

Bort med husaga och de välgörande spö- och prygelstraffen!

Det är allt fåniga stridsrop, som Jörgen redan hört under sina dumma 70 år. — »Bort med tjufbönderna!» är det enda kloka. Af dem alla. Så ock »Bort med annandagarna och frimåndagarna!»

Och hade man inte tagit bort hus-, tjuf- och kneckt-aga, så hade vi nu väl mått rätt bra. Och sluppit de andra skadetjuten. — Hvarför får nu inte ens Nordlander lefva och ha hälsan! Mig gör han inte ondt. Ens i magen. Äfven om han förtjänar pengar.

Zola — det moderna Frankrikes största hjälte.

Jag har influensa. Och duger därför ej att skrifva med kraft. Om ock ännu med reda.

Men det vill jag dock säga, att, om samtiden har en man, så är det Zola.

Ibsens-svansandet.

Damerna — och humbugsesteterna — må beundra Ibsens senare skede. Jag, Jörgen, gör det ej. Och jag tror — uppriktigt sagdt — att han är för klok att själf göra det. Ty jag tror, att han är klok, ganska klok, mycket klok, lika ofantligt klok, som hans publik är ofantligt dum. Dummelidum.

Nej! Jag älskar sol, klarhet, reda och sanning. Och i brist därpå: manliga äfventyr eller stora händelser. Eller det som bildar oss — vare sig till tänkare eller världsmän. Det älskar jag i dikt, sannings-skildring eller på scen.

Hvad som rör sig i gamla mamsellers eller bondbyggmästares, lata småstadsfotografers och frimickelsanlagda bondkaplaners själar ger jag katten. Jag har aldrig varit bondvän eller något slags demokrat, ej heller dimmig tysk. Utan endast klar, arg eller glad fransman. Och det är endast de bättre ungkarlssjälarne som jag vill — liksom kropparne, förstås — rycka från bondbeväringens nesa. De andra och värnepliktens banala illogiska kanondamer må gärna traska i snusket.

Jag tror, att Ibsen blef dålig genom att ligga länge i Tyskland. Åtminstone blef han därigenom osmältbar, obegriplig, nervöst obehaglig.

I hvarje fall är hans första skede, såsom politisk satiriker, såsom antikristlig tänkare, såsom nordmanna- eller romar-kejsare-skildrare, så stort, att han står måhända allra högst af diktare på

nordiskt mål. — Om ock en Blanche eller en Runeberg m. fl. vida mera tilltala. Mig. Speciellt. Och en Strindberg mera intresserar.

Sprengel.

Det första skallet mot Sprengel var roligt. Och enskildt. Och befogadt.

Hela det följande allmänna skallet var dumt, pack-likt, förföljande.

Håll mun! Han är, helt enkelt, klokare, kunnigare, än ni. — »Intet allmänt skall» — mot enskild man! Som 1:0: sagt en dumhet eller par; 2:0: en hel del full sanning.

Mycket beror dock på de förbaskade korrektionshjonen. Härom dagen läto de mig skrifva »Coopers vän Trelawney». Jag hade naturligtvis skrifvit »Porpons vän Trelawney». Jag känner dem, alla 3. Alla 4 äro vi sjömän och hjältar och snillen.

Adolf Hedin.

Ja! 42 år ha svunnit. Men ej spårlösa. Jag sitter här nu med Walfrid Spångbergs utval af Adolf Hedins »Tal och skrifter» framför mig och skall på en spalt och en half timma för er skildra de märkligaste åren af Sveriges märkligaste parlamentariska — olycksskede. Och därtill skildra den lifgifvande anden bak dessa tal: Sveriges väldigaste grundlags-väktare. Mot konungar och bönder — ingen af dem, vare detta sagdt utan

klander, nående hans kunskap, kraft, reda, vidskådning och — fruktar jag — oegennytta.

Det är omöjligt. För mig. Jag behöfver mera därtill än 42 år och 640 sidor, och skulle dock förstöra ämnet. Jag kan ej återge den varnande Kassandrastämman. Köp då tusen gånger hellre den nu färdiga boken! Inlägg, då ni läser den, i orden, i det svarta likformiga boktrycket, lifvet, minnet af Adolf Hedins elegans, som talare och världsman, väldighet, lifliga ansiktsspel, afmätta handspel, skarpa men vackra stämma, ryckande med, behärskande ej minst — då den sjönk ned till hviskning! Inlägg hela bilden af — den omistlige! Hvad vi dock aldrig kunna inlägga blir hans rika kunskapsskatt.

Ärelöst god

är öfvermänskligheten. Då den tillåter Göteborgssystemet i Stockholm — hvilket afskyvärdt namn! — och micklar att stänga och preja.

Men annat kan det ej vara. Då öfvermänskligheten redan alltför länge tillåtit köksvildinnor laga mat, bönder äga jord och mutlagstifta, brackquor äga tomter, packföreningar strejka och tariffa, hemma-preussiska kulturförrädare spela krigsbefäl, afbalckade knoddar kronprinsa. I stinke-stånkor.

Ett sådant land!

I Messina

räddade en papegoja i sin bur, framgräfd ur ruinerna, sin ägares unga dotter. Genom att åt räddningsmanskapet förtvifladt ropa efter »Maria, Maria!» Tills karlarne också uppgräfde flickan.

Den papegojan hade själ. Så också Putte och Jacques. Men vill någon påstå det om 5-årsrektor Hörnhund, så skall han få en orre. Af Jörgen.

Mottagningstid: endast kl. 3—3½ e. m., måndagar.

I allmänt skall

kan jag aldrig vara med. Nu börja dom bli för otäcka mot Räfven. Dom vilja att han ska ta afsked från bondriksdagen. Bara därför att han »oförsiktigt» (sa' Hof) velat muta en byggmajor och kronans Lithander.

Stå på dig, Räf! Hvar ska' du sitta, om inte i Småland? Och riksda'n? Hvad ska' du vara, om inte kungl. mutbonde? Ja, ja, genera dig inte heller att komma till Stockholm! Här ä' vi fondmicklar och nidingskärror, tomtbrackquor och stadstjufmäktige nästan allihop. Utom några uslingar, som bara ä' kortspelare och bondfångare. Eller packförenings-påfvar.

Håll på din rätt! Fordra att bli domänintendent, jordbruksminister, något slags pettson eller brädgårdsinspektor, fortifikationist eller flaggjunkare, nykammarherre, fosterlandsvän, tjufstryk

och storkors af Vasapladaskan! Genera dig inte! Äska! En ann', så god som en ann'. Enkel och sparsam.

Och framför allt håll dig framme i Herrans tabernakel och nykterheten! Fordra att få ta plats bland Guds fria Tjänare! Mellan Waldenström och brodren Norberg och brodren Tjäder. (Det gör Warburg. Ehuru otrogen jude.) Och alla smutsbolagsdirektörerna.

Själf stjäl jag obetydligt! Endast då och då en avisa till min samling. (Mutar vanligen någon annan med gröfre samvete att göra det.) Ty jag är ovanligt dum, högfärdig och rädd för Vår Herre. Vore jag inte det, så skulle jag också redan ha förmögenhet och aktier i ett tjufbolag, som jag har affärer med. (Jag menar inte Figaros. Ty det lurar jag. Är revisor.)

Det enda förnuftiga

i fullnykteristernas svarsskrifvelse mot Öfverståthållareämbetet och klokt folk är att de skälla litet på serveringen i Bondriksdagen.

Men de skälla inte såsom bättre karlar. Därför att Bondriksdagen lönnkrögar öppet, d. v. s. inte betalar skatt till hufvudstaden. Där Bondriksdagen tillåtes vistas.

Utan fullnykteristerna skälla därför att hyggliga riksdagsmän ta sig ett glas där. Som ju ofta är tvunget. Enär man lätt får ondt i magen. Af bönders och Kungl. Maj:ts äskanden.

Stinke-stånkor

ha kört i Stora Kobiöknen. Landvägen till Kina. Med 66 kilometers fart i timmen. Och mongoliska röfvarband ha sprungit efter. Utan att hinna dem. Precis som här i Stockholm både polisen och herr Jacques.

Ja, i Kobi kunna de få köra. Och det kvickt. Kör dit dem!

Strejken

har äfven något försenat Figaro. (Vi ha ock därför mottagning på torsdag, ej fredag.)

Kungl. Maj:t och bönderna böra därför klämmas. Ingen står längre ut med dem. — De uppsägas härmed till afflyttning ur riket.

*

Ibland frågar man sig, om folk kan logik:

En underdomstol i landsorten har förklarat ordet »strejkbrytare» vara — okvädinsord.

Enligt den logiken blir ju strejkbrytande ett brott. — Detta öfverensstämmer ej med svensk lag. Ej heller med begreppet om den enskildes rätt — att arbeta. Då han vill och får.

Domstolen, som väl vill vara socialistätande, synes Figaro grymt socialistisk. I sin illogik.

Efter oktober-flyttningen.

Ve, ve, ve!

Huru länge ska' vi tåla ett Kungl. Maj:t, som ej ännu börjat tomt-tjufs reduktion? Äro

brackquor heligare än Gustaf I:s präster och Karl XI:s adel? Tvärtom! Men pontecorvetterna ä' sämre än vi, vasar och och pfalz-zweibrückare.

Tomttjufvarnas jurister säga nu, att, om på tomttjufvarne lägges straff-skatt, så lägga tomttjufvarna den skatten på hyresgästerna. Som tåla allt.

Nå! Så lägg då ett lagligt prygelstraff på tomttjufvarna, kvartalsvis eller hvarje gång de märkas! I annan form än hyresnedsättningar. Det välgörande pryglet (en här ju alldeles nödig husaga) få de aldrig ens de dummaste hyresgästerna att åtaga sig. Å husbrackquornas vägnar. Pryglet blir behållen gåfva. För husbrackquorna.

Kungl. Maj:t ska' vara lika fiffigt som Figaro, så går nu reduktion. Eljes går det åt Norge för Kungl. Maj:t. Men Kungl. Maj:t är inte fiffigt. Piff, pettson, lilla engla-snille!

Figaro ber Kungl. Maj:t

— med alla pettsönerna — om förlåtelse.

Vi kan omöjligen följa med alla tjufverierna och bevärings-kanaljerierna å Kungl. Maj:ts här och flotta.

Kungl. Maj:t får minska takten.

Hr Juhlin

är en medpettson. Eljes från en bondstad. Någonstädes. Nu har själfva riksdagen gjort anmärkningar på honom.

Det är hans lycka. Enär Jörgen aldrig deltar

i allmänt skall och har en ryslig massa anmärkningar mot honom. T. o. m. i fråga om vårt Brunkebergs hôtel. Vi minns ej så noga. Men allt är uppskrifvet af den ordentlige Jörgen. Och behöfs det, så finns det. Till dess går han lös.

Brack-frön.

En vis man och stor tänkare i Skellefteå, på 1860-talet — telegrafkommissarien Ekbohrn, ättling af litterära, hopgifta svensk-danska Ekbohrns och (Sören) Kierkegaards familjerna — indelade norrlänningarna, de uslinckarne, i »brackor, brackitor och brackfrön». Alldeles också Jörgens uppfattning. Om de flesta af dem.

Och Jörgen har redan i 25 år iakttagit gammal-socialisterna i Stockholm och sagt om dem precis det samma. De äro, nästan alla, i stånd att sluta som stadstjufmäktige.

Men till ungsocialisterna har Jörgen — olikt pettson — haft klockar-kärlek. Just såsom upprors-skalder. Ehuru Jörgen inte velat varit med dem om bankplundring eller septembermord. Enär ju lätt släkt och vänner eller a-b. Figaro kunnat haft litet pengar i en dylik skojarinrättning för fondmicklar och nidingskärror.

Nu berättar den öfriga, den lägre pressen att unghinkarna i Engelholm vilja där grunda sig en — bank, att jobba i. Herre Je! Slynglingarna ska' bli brackquirer, fondmicklar, spela med kronprinsen.

Där brast det sista bandet mellan Gud och mänskligheten. Att I inte veten hut, pojkar! Ären I då för ädla att exercera snuskig bondbeväring?

Mänskligheten är nu så simpel att man måste ha himlen ombyggd efter cell-systemet. Sannerligen man kan blanda sig bland andra saliga?

Oberst Melander

hade slynglinga-möte, beskall där jute-skalden Drachmann, våran Daniel och herr Söderman. Därför att de skola vara vanligt liderliga. Hoppas väl det! Alla kunna inte vara tjufmicklar, bondgubbar och små-dotter-skändare. En del ska' väl vara naturliga och sjunga om »Wein, Weiber». A la Luther och mäster Olof. För resten angår det inte oberst Melander, huru bättre karlar äro. Och ser han ut, som han tänkte tänka något, så smäll honom på käften! Så brukas både mot micklar och legda knecktar.

Oberst Melander

tycker inte det är kvickt, att Publicistklubben kallat sin festpjäs: »Den glada ankan».

Aldrig förr har jag begripit huru snällt det är. Med den självironin.

Nästa gång får den väl till herr Melanders ära kallas: »Den lessna mickeln».

Klokast.

(Ur Jörgens sista nummer.)

Klokast af folk är det franska.

Klokast af samhälls-klasser är den mest lärda.

Klokast är således äfven af det svenska folket den mest bildade samhällsklassen, den mest franska, den minst bondska.

Detta gäller äfven i köns- och folkökningsfall.

Statistiken visar, att just de lärdaste och mest kunniga klasserna och människorna föda minst ungar. — Ja! Skåningar mindre än norrlänningar, bildad högadel, äfven militärisk, ha mindre än t. o. m. sedliga präster, sådana mindre än brackor, sådana mindre än bönder, rika mindre än fattiga. Och vi äkta pfalz-zweibrückare ha inte så många som pontecorvetterna.

Både professor Knut Wicksell och redaktör Hinke Bergegren äro väl således inga undantag från regeln: att det i könsväg är ett brott att föda syndare till världen, ännu större brott att föda otäcka bönder. Skäll därför ej på dem! Ty lärda äro de. Och många ungar ha de ej.

Jag föreslår därför:

att det lägges skatt på födande af bondbarn, dubbel skatt på födande af just äkta sådana.

Enklast regleras dock detta genom tagande af bondjorden till oss. Vi äro redan tre efterföljare i Sverige: Gustaf Vasa, Karl XI och

Jörgen.

INNEHÅLL.

Jörgens biografi 5

Med tvål och borste.

Stockholms-skvaller 27
Enskild kongress hos Frälsningsarmén 32
Prenumerationsanmälan..... 46
Ordningsreglor 48
Revolution eller namnsdagsblåsning 52
Det franska bordet..... 62
Ur gardeslöjtnant Gummas saga..... 73
Jörgen som Stenia..... 88
Hästbröllopet på Fånö 92
Sommarnöje 106
Hvad är kriget?..... 111
Kungl. Operan 134
I bonddoft 150
Idrottsfunderingar 154
Damerna och skrifvet papper 161
Modejournal för herrar..... 166
När kriget kom 172
Eldsvåda hos rappens 184
En ny-satanisk Stockholms-afton..... 190
Revolution och kontrarevolution..... 197

Rakknifven 203

BIBL. REG. UNIV. UPS. A.

På *Albert Bonniers* förlag har utkommit:

PEHR STAAFF:

Satirer. Urval. Pris 2: 25.

HARALD MOLANDER:

Strödda Skisser och Berättelser. Utgifna efter förf:s död med förord af *Oscar Levertin.* 3: 50.

HANS MAGNUS NORDLINDHS

Efterlämnade Papper. 1: 50.

CONNY BURMAN:

Minnen. Med 80 illustr. 3: 75.

Post Skriptum. Minnen. Med 114 illust. 3: 75.

Från Skvallerbänken. Hågkomster från badorter. Med 70 illust. 3 kr.

SIGFRID WIESELGREN:

Vårt Uppsalalif. Minnen från 1860-talet. Med 66 bilder. 3: 50.

C. R. NYBLOM:

En sjuttioårings minnen. I. Skolgossetiden. 4 kr. II. o. III Studenttiden—Mannaåldern. 5 kr. Båda delarna inb. i ett band. 12 kr.

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK

16000 001103913

LUNDSTRÖM.

JÖRGEN-
BOKEN.

Sthm 1910.

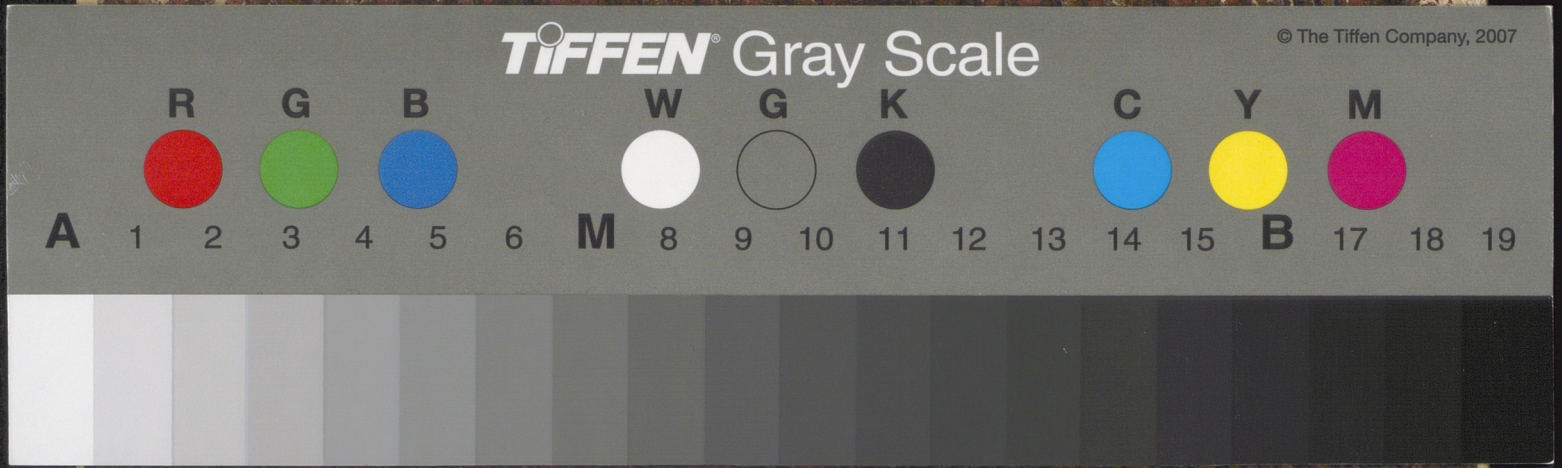
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
R
G
B
W
G
K
C
Y
M
A
1
2
3
4
5
6
M
8
9
10
11
12
13
14
15
B
17
18
19